



วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566)

Volume 26 Issue 2 (July - December 2023)

ISSN:2730-275X

JSOC

Journal of Social Sciences
Srinakharinwirot University

วารสารสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566)
Journal of Social Sciences
Srinakharinwirot University
Volume 26 Issue 2 (July-December 2023)
ISSN: 2730-275X

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2566)
Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University
Volume 26 Issue 2 (July-December 2023)
ISSN: 2730-275X

ข้อมูลทั่วไปของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) บทความที่ขอตีพิมพ์ในวารสารจะมีผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาก่อนการลงตีพิมพ์บทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) โดยบทความวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านต่อบทความ และบทความวิชาการมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 2 ท่านต่อบทความ วารสารฯ รับประทานอาหารกลางวันฟรี บทความประเภท บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Review Article) ตลอดจนบทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) และบทความวิชาการรับเชิญ (Invited Article) ออกเป็นครั้งคราว ทั้งนี้บทความทุกประเภทที่พิจารณาในการตีพิมพ์นั้นไม่มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์ (no page charge)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยินดีรับผลงานวิชาการเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อย่างไรก็ตาม ทักษะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในผลงาน เป็นของผู้นิพนธ์ ผู้ใดที่จะนำผลงานฯ ไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตจากผู้นิพนธ์เป็นลายลักษณ์อักษร และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเตรียมผลงานวิชาการโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า การพิจารณาของกองบรรณาธิการในการพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ลงในวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานวิชาการ
2. เพื่อสร้างสรรค์ พัฒนา และแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ ๆ ทางด้านสหวิทยาการสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

สาขาวิชาที่เปิดรับผลงาน

ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน รัฐศาสตร์ การปกครอง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐประศาสนศาสตร์ สังคมวิทยา มานุษยวิทยา นิติศาสตร์ สังคมสงเคราะห์และสวัสดิการสังคม ประชากรศาสตร์ การบริหารและการจัดการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การตลาด สื่อสารมวลชน การบัญชี การเงินและการธนาคาร การจัดการ การจัดการท่องเที่ยวและการโรงแรม การจัดการโลจิสติกส์ สังคมศึกษา สหวิทยาการทางสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.โกสุม จันทร์ศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชาคริต ชุ่มวัฒนะ
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์
รองศาสตราจารย์ ดร.หทัยรัตน์ มาประณีต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันนิกันต์ สูญสันภัย

คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.เกษม จันทร์แก้ว

ศาสตราจารย์สัญญาชัย สุวังบุตร
ศาสตราจารย์อนันต์ชัย เล้าหะพันธ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จพณีย์ ตันตกุลานันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.พันธวัศ สัมพันธ์พานิช
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูริ พูวงศ์เจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดลฤทัย ไกวรรณะกุล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวิศักดิ์ กฤษเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักชนก คชานุกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รักษพงษ์ วงศาโรจน์

อาจารย์ ดร.มาตริณี รักขิตานนท์ชัย

อาจารย์ ดร.ศยามล เจริญรัตน์

โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลม
ผักเบี้ย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มูลนิธิชัยพัฒนา
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กองบรรณาธิการภายใน

รองศาสตราจารย์ ดร.ธิดินันท์ ชาญโกศล

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์พร นิพิฐวิทยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร ไทยจงรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤติยา คันธโชติ
อาจารย์ ดร.ธณภูมิ อติเวทิน

คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองจัดการ

นางสาวนันทพร มีศิริ

นางเบญจมาศ เขมาศักดาธรรม์

นางสาวสินินาฏ ตรีเพ็ชร

นายอนุพันธ์ คำปิ่น

นางสาวนุชนาถ อู่ทัศน์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาผลงานวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังวาน ยอดวิเศษศักดิ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลศักดิ์ ชาญณรงค์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมชิต พรหมสิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเดช โลศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ เกษเจริญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิกา ปริญญาพล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมพร วงศ์วิริยะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชพงศ์ วงศาโรจน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ศรีกลชาญ

อาจารย์ ดร.ชนิตา ดวงยิหาวา

อาจารย์ ดร.เบญจวรรณ อารักษ์การุณ

อาจารย์ ดร.กนก จันทรา

อาจารย์ ดร.ชัยรัตน์ ไตศิลา

อาจารย์ ดร.ธนภูมิ อติเวทิน

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญาชิต

อาจารย์ ดร.สุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล

อาจารย์นิธิมา เนื่องจำนงค์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 ซอยสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทรศัพท์: 0-2649-5000 ต่อ 11725 Email: jsocswu@gmail.com

Website: <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>

ผู้ออกแบบปก: อาจารย์ ดร.ธีรเวทย์ ลิ้มโกมลวิลาส

รายละเอียดการส่งผลงานวิชาการลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 26

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – มิถุนายน 2566
ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2566
ISSN: 2730-275X

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญอาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปส่งผลงานวิชาการได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความหนังสือ หรือบทความปริทรรศน์ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ISSN: 2730-275X อยู่ฐาน TCI กลุ่มที่ 2 ซึ่งมีกำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 คือ ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566)

ฉบับที่ 2 คือ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2566)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตคณะสังคมศาสตร์ รวมถึงผู้สนใจทั่วไปได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
2. เพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะทางวิชาการในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์
3. เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและวิทยาการวิจัยใหม่ๆ ทางด้านสังคมศาสตร์ต่อไป

ข้อกำหนดผลงานวิชาการที่ลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์

1. เป็นผลงานวิชาการทั้งภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในสาขาสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ และไม่เคยลงตีพิมพ์ในหนังสือและวารสารใดมาก่อน ยกเว้นเป็นผลงานที่ได้นำเสนอในการประชุมทางวิชาการแบบไม่มีเรื่องเต็ม (Proceedings)
2. ความยาวของต้นฉบับไม่เกิน 12 หน้า กระดาษ A4
3. **ชื่อเรื่อง** พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง ขนาดตัวอักษร 18 ตัวหนา มีชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
4. **ชื่อผู้เขียน** พิมพ์ชื่อผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่ใต้ชื่อเรื่องโดยขีดขอบกระดาษด้านขวาขนาดตัวอักษร 14 อักษรตัวเอียง และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน และ E-mail ของผู้เขียนบทความหลัก ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก
5. **ชื่อหน่วยงานของผู้เขียน** พิมพ์ชื่อหน่วยงานผู้เขียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่บรรทัดส่วนล่างสุดในหน้าแรกขนาดตัวอักษร 10 อักษรปกติ ควรระบุหน่วยงานต้นเรียงไปจนถึงหน่วยงานหลัก และให้ระบุตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อหน่วยงานผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดชื่อผู้เขียนบทความทุกท่าน ไว้เป็นเชิงอรรถในหน้าแรก และระบุ Corresponding e-mail ของผู้เขียนบทความหลัก

6. **บทคัดย่อ (Abstract)** ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ความยาวทั้งสองภาษาไม่ควรเกิน 350 คำ หรือ 20 บรรทัด

7. **คำสำคัญ (Keywords)** ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ

8. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์ตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อตัวอักษร และรูปแบบการพิมพ์

9. **บทความวิจัย** ให้เรียงลำดับดังนี้

9.1 บทคัดย่อ (Abstract)

9.2 บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหา กรอบแนวคิด และระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

9.3 ระเบียบวิธีวิจัย (Research methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

9.4 ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

9.5 อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ซึ่งให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

9.6 สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

9.7 รายการอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อหาเท่านั้น

10. **บทความวิชาการ** ให้เรียงลำดับดังนี้

10.1 บทคัดย่อ (Abstract)

10.2 บทนำ (Introduction)

10.3 เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ

10.4 บทสรุป (Conclusion)

10.5 ข้อเสนอแนะ (Suggestion)

10.6 รายการอ้างอิง (References)

11. ผลงานวิชาการจะต้องใช้ระบบการอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงตามที่กำหนดไว้ในหัวข้อ “การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง”

12. บทความวิจัยจะต้องผ่านพิจรรณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาถ้อยแถลงทั้งบทความในรูปแบบผู้พิจารณาไม่ทราบชื่อผู้แต่ง และผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้พิจารณา (Double-blinded Peer Review) โดยบทความวิจัยมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านต่อบทความ และบทความวิชาการมีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 2 ท่านต่อบทความ

13. บทความรับเชิญ และบทวิจารณ์หนังสือ จะผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากบรรณาธิการ (Editor Review)

14. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในบทคัดย่อภาษาอังกฤษโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้เขียนทราบล่วงหน้า

วิธีการและกำหนดส่งต้นฉบับ

ผู้พิมพ์ส่งต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF ผ่านระบบออนไลน์ของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/JOS>

เอกสารที่ต้องส่งเพื่อขอเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์

1. ต้นฉบับทั้งในรูปแบบ Microsoft Word และ PDF
2. แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/คุณวุฒิ

เงื่อนไขอื่น ๆ

1. กองบรรณาธิการจะมีจดหมายแจ้งผลการพิจารณาการลงตีพิมพ์ในวารสารเมื่อบทความดังกล่าวผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และกองบรรณาธิการแล้ว
2. หากผลงานใดได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ เจ้าของผลงานจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขต้นฉบับให้เสร็จและส่งคืนกองบรรณาธิการภายในเวลาที่กำหนด
3. กองบรรณาธิการจะไม่ส่งคืนต้นฉบับให้แก่เจ้าของผลงาน
4. กองบรรณาธิการจะส่งวารสารจำนวน 1 เล่ม ให้แก่เจ้าของผลงานที่ได้รับการตีพิมพ์

การติดต่อสอบถามรายละเอียด

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(ติดต่อ: คุณเบญจมาศ เขมาศกตาสรร์ค)
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 ถนนสุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110
โทร. 0-2649-5000 ต่อ 11725
Email: jsocswu@gmail.com

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงและการเขียนเอกสารอ้างอิงของวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยึดตามแบบการอ้างอิงของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แสดงตัวอย่างได้ตามด้านล่างนี้ หรือสามารถค้นหารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือตามชื่อเว็บไซต์ดังนี้

https://lib.swu.ac.th/th/images/researchsupports/apa_swu.pdf

1. การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง (Citation)

กรณีผู้เขียนต้องการระบุแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม-ปี-เลขหน้า (Author-date-page in-text citation) โดยระบุชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้า หลังข้อความนั้น ๆ เพื่อบอกแหล่งที่มา ตามตัวอย่างดังนี้

- 1.1 สำหรับแหล่งที่มาภาษาไทย: (ชื่อ นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)
ตัวอย่าง (สุพิศตรา สุภาพ. 2536:18) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543: 36)
- 1.2 สำหรับแหล่งที่มาภาษาอังกฤษ: (นามสกุล. ปีที่พิมพ์: เลขหน้า)
ตัวอย่าง (Smelser.1995:145) (Thomson and Thomson. 1993: 12-13)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิง (References)

การอ้างอิงส่วนท้ายเล่มในรูปแบบเอกสารอ้างอิง ให้จัดเรียงรายการเอกสารตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งตามตัวอย่าง ดังนี้

2.1 หนังสือ

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). **ไทยสิบสองปันนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ศยาม.

Sebesta, Robert W. (2002). **Concepts of Programming Languages**. 5th ed. Boston, M.A.: Addison-Wesley.

2.2 หนังสือรวมบทความ

ชื่อ ชื่อสกุล. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อตอน. ใน **ชื่อหนังสือ**. ชื่อบรรณาธิการ หรือผู้รวบรวม(ถ้ามี). หน้าที่ตั้งพิมพ์บทความนั้น. ครั้งที่พิมพ์. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

ศักดิ์ศรี แยมน์นาคา. (2544). รามเกียรติ์. ใน **สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. หน้า 15876 - 15887. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

Massaro, D. (1992). Broadening the Domain of the Fuzzy Logical Model of Perception. In **Conceptual and Methodological Issues**. Edited by H.L.Pick, Jr.; P.Van Den Brook; & D.C. Knill. pp. 119-150. Washington, D.C.: American Psychological Association.

2.3 หนังสือแปล

ผู้เขียนเดิม. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่องภาษาไทย**. แปลโดย ชื่อผู้แปล. ครั้งที่พิมพ์.

เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ซาเว็ตซ์, เควิน เอ็ม. (2539). **ไขปัญหาอินเทอร์เน็ต**. แปลโดย กิตติ บุญยกิจโณทัย; มีชัย เจริญด้วยศีล และ อมรเทพ เลิศทัศนวงศ์. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยุคเข็ญ.

2.4 วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท หรือสารนิพนธ์

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์). **ชื่อเรื่อง**. ชื่อวุฒิปริญญา (สาขาวิชาเอก). เมืองที่พิมพ์:
ชื่อมหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ตัวอย่าง

เลิศชาย ศิริชัย. (2537). **การสูญเสียที่ดินและการตอบสนองด้านอาชีพของชาวนา:
ศึกษารณณ์หมู่บ้านภาคกลาง**. ปริญญาโทการศึกษาดุสิตบัณฑิต (พัฒน
ศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.

2.5 บทความจากวารสาร

ชื่อ นามสกุล. (ปีที่พิมพ์, วัน เดือน). ชื่อบทความ. **ชื่อวารสาร**. ปีที่(ฉบับที่): หน้าที่อ้าง.

ตัวอย่าง

สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์, ม.ร.ว. (2540, มีนาคม). พระพุทธรูปพระพุทธรูปยอต่อฟ้าจุฬาลงกรณ์.
ศิลปวัฒนธรรม. 18(5): 38-39.

Harris, Mark N., Loundes, Joanne, and Webster, Elizabeth. (2002).
Determinants of Household Saving in Australia. *The Economic
Record*. 78(241): 207-233.

2.6 บทความจากหนังสือพิมพ์

ชื่อ นามสกุล. (ปี, วันที่ เดือน). ชื่อบทความหรือชื่อหัวข้อในคอลัมน์. **ชื่อหนังสือพิมพ์**.
หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

ตัวอย่าง

นวลจันทร์ จินตนาพันธ์. (2546, 14 กุมภาพันธ์). ปรับหนี้เพิ่มแรงขับฟื้นเศรษฐกิจ
ยั่งยืน. **คมชัดลึก**. หน้า 15.

2.7 แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์หรือปีที่สืบค้น). **ชื่อเรื่อง**. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี (หรือ Retrieved
เดือน วัน, ปี), จาก (from) ชื่อเว็บไซต์

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2548). **หลักสูตรประกาศนียบัตร 1 ปี ด้านบริหาร
จัดการสำหรับผู้บริหาร**. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2548, จาก [http://
news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID](http://news.swu.ac.th/newsdetail.asp?ID)

Kishwar, Madhu. (1997). **Women's Marginal Role in Politics**. Retrieved
October 2, 2000, from [http://www.freespeech.org/manushi/97/
politics.html](http://www.freespeech.org/manushi/97/politics.html)

ตัวอักษรและรูปแบบการพิมพ์

1. **ตัวอักษรการพิมพ์:** ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK, Single Space
ด้านบน 1 นิ้ว ด้านล่าง 1 นิ้ว ด้านซ้าย 1.25 นิ้ว ด้านขวา 1 นิ้ว
2. **รูปแบบการพิมพ์**

รายการ	ลักษณะตัวอักษร	รูปแบบการพิมพ์	ขนาดตัวอักษร
ชื่อบทความ	ตัวหนา	กลางหน้ากระดาษ	18
ชื่อผู้เขียนบทความ (ไทยและอังกฤษ)	ตัวเอน	ชิดขวา	16
บทคัดย่อ	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
เนื้อหาบทคัดย่อ	ตัวปกติ	-	14
หัวข้อใหญ่	ตัวหนา	ชิดซ้าย	16
หัวข้อย่อย	ตัวหนา	ใช้หมายเลขกำกับ	14
หัวข้อย่อย	ตัวปกติ	ใช้หมายเลขกำกับ	14
เนื้อหาบทความ	ตัวปกติ	-	14
การเน้นความในบทความ	ตัวหนา	-	14
ข้อความในตาราง	ตัวปกติ	-	12
ข้อความอ้างอิง	ตัวเอน	-	14
เอกสารอ้างอิง	ตัวหนา	ชิดซ้าย	14

ตัวอย่างการเขียนลำดับหัวข้อและตัวเลข

หัวข้อใหญ่

1. หัวข้อย่อย

1.1 หัวข้อย่อย

1.1.1 หัวข้อย่อย

1) เนื้อหา

1.1) เนื้อหา

1.1.1) เนื้อหา

(1) เนื้อหา

(1.1) เนื้อหา

(1.1.1) เนื้อหา

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

1. บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1.1 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความที่ส่งให้วารสารพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน ตลอดจนไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น

1.2 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร

1.3 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น

1.4 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นอย่างเหมาะสม หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในบทความของตัวเอง เช่น ภาพ ตาราง เป็นต้น

1.5 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความดำเนินการจัดรูปแบบและขนาดตัวอักษรตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร

1.6 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความได้รับการตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิงทั้งในของรูปแบบ และเนื้อหา ทั้งในส่วนของกรอ้างอิงในบทความ และเอกสารอ้างอิง

1.7 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความปรากฏชื่อผู้ร่วมทำบทความทุกคน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการบทความจริง

1.8 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้กองบรรณาธิการทราบ

1.9 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกลงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

1.10 ผู้เขียนบทความมีหน้าที่พิจารณาว่าต้นฉบับของบทความนั้น หากเป็นการศึกษาวิจัย และทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความเป็นส่วนตัว และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

2. บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

2.1 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความที่ขอพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารที่รับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว

2.2 บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ

2.3 บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพิจารณา

2.4 บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

2.5 บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และจะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียนเพื่อปฏิเสธการตีพิมพ์เมื่อตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น

2.6 บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียน เมื่อตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แม้ว่าผู้เขียนจะปฏิเสธถอนบทความตนเองก็ตาม

3. บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

3.1 ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาที่ตอบรับประเมินบทความดังกล่าวจนถึงเวลาที่บทความชิ้นนั้นได้ตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว

3.2 ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความ หากไม่แน่ใจจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความ

3.3 ผู้ประเมินบทความควรพิจารณาตอบรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

**แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า นาย นาง นางสาว อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ชื่อ - สกุล (ภาษาไทย)

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดร.

อื่น ๆ ระบุ.....

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... E-mail.....

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

.....

ประเภทของผลงานวิชาการ

บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ บทความปริทรรศน์

ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อข้าพเจ้าได้ กองบรรณาธิการสามารถติดต่อบุคคลดังต่อไปนี้

ชื่อ - สกุล.....

โทรศัพท์..... โทรสาร

E-mail..... มีความเกี่ยวข้องเป็น.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น ๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้มายังกองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์

.....ลายมือชื่อเจ้าของผลงาน

แบบรับรองบทความวิจัยจากปริญญาานิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์

เรียน บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้าพเจ้า ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ ดร.

ชื่อ - สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน..... โทรศัพท์มือถือ.....

โทรสาร..... Email.....

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญาานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ของ ชื่อ - สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

.....ลายมือชื่อ
(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

บรรณาธิการแถลง

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 26 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2566) เป็นวารสารที่อยู่ในฐานข้อมูลศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre [TCII]) กลุ่มที่ 2 เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2563 เป็นต้นมา วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย และการสังเคราะห์องค์ความรู้ทางวิชาการในด้านสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษา ผู้สํารณชนและผู้ที่มีความสนใจในด้านสังคมศาสตร์ การจัดทำวารสารฯ ฉบับนี้ได้รับความสนใจจากคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาส่งบทความวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์และผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งสิ้น 8 เรื่อง จำแนกเป็นบทความวิจัย 7 เรื่อง และบทความวิชาการ 1 เรื่อง บทความเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นบทความที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจและมีความหลากหลายของแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์เป็นอย่างมาก ได้แก่ การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศ เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำกับการเกษตร การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับงานด้านการบริการ ความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ พฤติกรรมการใช้งานของบุคลากรในองค์กร การสร้างทุนทางสังคมภายใต้การพัฒนาอย่างยั่งยืน การยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสังคมศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการทำงานนอกระบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยหลักพุทธธรรมและศาสตร์พระราชา

ในนามของกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่านที่ให้ความสนใจในการส่งบทความวิจัยมาเผยแพร่ในวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นำไปสู่การต่อยอดและขยายองค์ความรู้ในทางสังคมศาสตร์สู่สาธารณชนต่อไป ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประเมินบทความที่นำมาตีพิมพ์ในฉบับนี้ให้เป็นบทความที่มีคุณภาพและขอขอบคุณกองจัดการวารสารที่ทุ่มเท และเสียสละแรงกายและเวลาในการจัดทำวารสารสังคมศาสตร์ ให้เป็นวารสารทางวิชาการที่มีคุณภาพเสมอมา

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจทุกท่านส่งบทความเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรกรณ์ เมฆแสงสวย
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิจัย	หน้า
การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำ ของพืชทางการเกษตร พื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละย จังหวัดนครราชสีมา Application of Geoinformatics System for Analysis of Water Demand of Agricultural Crops in Lam Sam Lai Reservoir Project Area, Nakhon Ratchasima Province <i>คุณากร หอมขาว ชูเดช โลศิริ และสถาพร มนต์ประภัสสร</i> <i>Kunakorn Homkhaow, Chudech Losiri and Sathaporn Monprapussorn</i>	120
การพัฒนาคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารโดยสารถโดยสารประจำทางของ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) The Quality Development of Fare Collectors' Service of Bangkok Mass Transit Authority (BMTA) <i>จิตาภา ทับทิม และ กังวาน ยอดวิศิษฐ์ศักดิ์</i> <i>Jidapa Tabtim and Kangwan Yodwisitsak</i>	138
ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทาง การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ The Demand of Thai Tourists to Travel to Chiang Mai According to the New Normal of Tourism <i>นันทยา ตันตราสืบ</i> <i>Nanthiya Tantraseub</i>	159
ผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดของตัวแปรเพศในการวัดการอุ้งงาน: การทดลองออนไลน์ ชั้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมในกลุ่มนิสิตที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ที่แตกต่างกันเพื่อลดพฤติกรรมการอุ้งงานในกลุ่ม Unexpected Result of Gender Variable in Social Loafing Evaluation: Online Experiment on Priming Locus of Control in Student's Different Traits of Locus of Control to Reduce Social Loafing Behavior in Work Group <i>ภรณ์ยุ โรจนสรโรช และ อภิษฐา ไชยวุฒิกอร์ณวานิช</i> <i>Parunyoo Rojanasaroj and Apitchaya Chaiwitkornwanich</i>	173
การวิเคราะห์ปัจจัยบริบททางกายภาพที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคม ภายใต้การพัฒนาอย่างยั่งยืน Physical Context Factor Analysis Influences on Social Capital Under Sustainable Development <i>ภาวิณี เอี่ยมตระกูล จิรวรรณ คล้ายลี ไอศูรย์ เรืองรัตนอัมพร และ สรารัตน์ ฉายพงษ์</i> <i>Pawinee Iamtrakul, Jirawan Klaylee, I-soon Raungratanaamporn, and Sararad Chayphong</i>	187

- การศึกษาปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน กรณีศึกษาประเทศไทย 208
A Study of the Structure of Learning Content That Affects MOOC's Technology Acceptance: A Case of Thailand
ลักขณา คิถบรจจ สุนันทา คชสาร และ มยุรี ศรีกุลวงศ์
Lakkana Kidbunjong, Sununta Kotchasarn, and Mayuree Srikulwong
- การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์: กรณีศึกษานิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 222
Promoting Historical Thinking Skills of Pre-Service Teachers Through Project and Community Based Learning with Historical Method: A Case Study of Pre-Service Teachers of Social Studies at Srinakharinwirot University
ศุภณัฐ พานา
Supanut Pana
- บทความวิชาการ**
- หลักการพัฒนาเครือข่ายทำงานนอกระบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงานด้วยหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชชาติ 233
The Principle of Non-Formal Working Network Development for the Prevention and Solution of Drug Problems in Working Age Group Using the Buddhist Principles and the King's Philosophy
พิศมัย ทองเที่ยง
Phitsamai Thongthaing

การประยุกต์ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อการวิเคราะห์
ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร
พื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา
Application of Geoinformatics System for Analysis of
Water Demand of Agricultural Crops in Lam Sam Lai
Reservoir Project Area, Nakhon Ratchasima Province

คุณากร หอมขาว¹ ชูเดช โลศิริ² และสถาพร มนต์ประภัสสร³
Kunakorn Homkhaow, Chudech Losiri and Sathaporn Monprapussorn

บทคัดย่อ

พื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลายเป็นพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหลากหลาย ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในด้านพื้นที่เกษตรกรรม อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อภัยแล้ง และน้ำที่ใช้ในการหล่อเลี้ยงพืชในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่มาจากการบริหารและจัดสรรน้ำจาก กรมชลประทาน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม ร่วมกับการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการ เกษตร โดยเปรียบเทียบผลการจำแนกที่ได้จากการแปลตีความการใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพ ถ่ายจากดาวเทียมด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบใกล้เคียง มากที่สุด (Maximum Likelihood), ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) และ ข่ายประสาทเทียม (Neural Net) พบว่า การจำแนกข้อมูลแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน มีความ ถูกต้องโดยรวมมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับร้อยละ 90.16 และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.88 รองลงมา จะเป็นการจำแนกข้อมูลแบบใกล้เคียงมากที่สุด และแบบข่ายประสาทเทียม โดยมีความถูกต้อง โดยรวมเท่ากับร้อยละ 87.59 และ 87.50 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.85 และ 0.84 ตามลำดับ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงใช้การจำแนกข้อมูลแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน ในการ ติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม Landsat 5-TM พ.ศ. 2554 - 2559 และ Landsat 8-OLI พ.ศ.2564 ถูกจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับ 3 ออกเป็น

¹นิสิตหลักสูตรมหาบัณฑิตสาขาภูมิสารสนเทศ ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Master's degree student in Geoinformatics, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.

³อาจารย์ ดร. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Lecturer, Department of Geography, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: guy_2811@outlook.com

ARTICLE HISTORY: Received 15 February 2023, Revised 11 April 2023, Accepted 1 May 2023

6 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง นาข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พื้นที่น้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด ผลการศึกษา พบว่า การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วง พ.ศ.2554-2564 พื้นที่แหล่งน้ำ มีการลดลงอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง นาข้าว และมันสำปะหลัง มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วง พ.ศ.2559-2564 มีการลดลงของอ้อยอย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่นาข้าวมีพื้นที่เพิ่มขึ้น และในส่วนของការวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรโดยวิธี FAO Penman-Monteith พบว่า ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาตรน้ำฝนใน พ.ศ.2554 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 20.09 ลบ.ม. 33.87 ลบ.ม. 3.79 ลบ.ม. และ0.46 ลบ.ม. ตามลำดับ ใน พ.ศ.2559 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 20.85 ลบ.ม. 35.14 ลบ.ม. 4.05 ลบ.ม. และ0.54 ลบ.ม. ตามลำดับ และ พ.ศ.2564 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 22.28 ลบ.ม. 37.55 ลบ.ม. 1.02 ลบ.ม. และ0.55 ลบ.ม. ตามลำดับ

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน

Abstract

There are different types of land uses in Lam Sam Lai reservoir project area. Most of the lands are used for agricultural purposes. Meanwhile, it is an area at risk of drought. Most agricultural water comes from Royal Irrigation Department management and allocation. This research aims to monitor changes in land use based on satellite images' data in conjunction with a study and analysis of the water demand of crops. By comparing classification results obtained from land use interpretation from satellite image data The three supervised classification of satellite images are maximum likelihood, support vector machine and neural net. It was found that the support vector machine gave the best overall accuracy, 90.16%, and the Kappa coefficient was 0.88, followed by maximum likelihood, 87.59%, and neural network, 87.50%, respectively, and the Kappa coefficient of 0.85 and 0.84, respectively. Consequently, the support vector machine classifier was used in this study to monitor changes in land use. Data from Landsat 5-TM and Landsat 8-OLI images in 2011, 2016, and 2021 classified level- III land use land cover into 6 types: community area and building, rice field, sugarcane field, cassava field, water area, and miscellaneous area. The study results showed that changes in land use during 2011-2021 led to a continuous decline in water areas while community areas and buildings, rice fields, and cassava fields increased continuously. During 2016-2021, a decline of sugarcane fields were seen, while rice fields increased. With regard to the analysis of water demand of crops, it was found that water demands of farming by taking into account the amount of rainfall in 2011 in-season rice fields, off-season rice fields, sugarcane fields, and cassava fields

needed water were at the amount of 20.09 cubic meters, 33.87 cubic meters, 3.79 cubic meters, and 0.46 cubic meters respectively. In 2016, in-season rice fields, off-season rice fields, sugarcane fields, and cassava fields needed water at the amount of 20.85 cubic meters, 35.14 cubic meters, 4.05 cubic meters, and 0.54 cubic meters, respectively. In 2021, in-season rice fields, off-season rice fields, sugarcane fields, and cassava fields needed water at the amount of 22.28 cubic meters, 37.55 cubic meters, 1.02 cubic meters, and 0.55 cubic meters, respectively.

Keywords: *Land use change, Water demand of agricultural crops, Land use classification*

บทนำ

โครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละย จังหวัดนครราชสีมา เป็นโครงการอ่างเก็บน้ำขนาดกลางที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง โดยมีการกักและหน้าที่ดำเนินการส่งน้ำเพื่อการเกษตร การอุปโภค บริโภค ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล การอุตสาหกรรม และส่งเสริมอาชีพ เช่น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาและการประมง เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการบรรเทาอุทกภัยในเขตที่ราบลุ่มด้านท้ายเขื่อน เนื่องจากอ่างเก็บน้ำ ลำสาละยเปรียบเสมือนเป็นแก้มลิงที่เอาไว้ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำลำพระเพลิง ในกรณีที่มีปริมาณน้ำมากเกินความต้องการจึงต้องมีการระบายน้ำทิ้ง และรักษาระบบนิเวศ ช่วยทำให้สภาพป่ามีความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์ โดยภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งของกรมชลประทาน คือ การบริหารจัดการน้ำชลประทานให้กับพื้นที่เพาะปลูกทั้งในฤดูฝน และฤดูแล้ง (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง. 2564) อีกทั้งพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละยตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อภัยแล้ง และน้ำที่ใช้ในการหล่อเลี้ยงพืชในภาคเกษตรกรรมส่วนใหญ่มาจากการบริหารจัดการและจัดสรรน้ำจากกรมชลประทาน ดังนั้นกรมชลประทานจึงต้องมีการวางแผนการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพสูงที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาในการขาดแคลนน้ำ เช่น มีการสำรวจพืชที่ปลูกในพื้นที่ของโครงการเพื่อศึกษาว่าพืชที่ปลูกมีความต้องการน้ำในปริมาณที่เท่าไรเพื่อที่จะได้บริหารและจัดสรรน้ำไปให้พืชได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืชเพื่อผลผลิตทางการเกษตรที่ดีที่สุด (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง. 2564)

โดยปกติโครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละยจะมีการสำรวจการปลูกพืช โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลในการปลูกพืช ซึ่งข้อมูลการปลูกพืชนั้นจะอยู่ในรูปแบบของข้อมูลสถิติ (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง. 2564) แล้วเอาชนิดพืชมาคำนวณหาความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยจะใช้วิธี FAO Penman-Monteith ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณการใช้น้ำของพืชอ้างอิงตามคู่มือ FAO Irrigation and Drainage Paper no 56 หรือเรียกโดยย่อ FAO-56 เป็นวิธีการคำนวณที่พัฒนามาจากพื้นฐานของสมการของ Penman-Monteith โดยปัจจุบัน FAO ได้แนะนำให้ใช้สมการนี้เป็นวิธีมาตรฐานสำหรับการคำนวณปริมาณการใช้น้ำของพืชอ้างอิง อีกทั้งสำหรับในประเทศไทย วิธีการคำนวณปริมาณการใช้น้ำของพืชจากข้อมูลอุตุนิยมวิทยาตามแนวทางของ FAO Penman เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอีกด้วย (เอกสิทธิ์ โฆสิตสกุลชัย. 2552) ซึ่งจะช่วยให้ทราบ

ถึงข้อมูลของความต้องการใช้น้ำทางการเกษตร แต่ยังคงขาดการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบเชิงพื้นที่เข้ามาประกอบในการวางแผน จึงถือว่าเป็นปัญหาอย่างหนึ่งของการบริหารจัดการน้ำ อีกทั้งปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำลำลำนันนั้น นอกจากจะส่งไปยังพื้นที่เกษตรกรรมแล้ว ยังต้องส่งไปยังพื้นที่ชุมชนเพื่อใช้ในการอุปโภค และบริโภคอีกด้วย

ในปัจจุบันองค์ความรู้ทางด้านการรับรู้จากระยะไกลเป็นที่นิยมในการประยุกต์ใช้ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียมวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยคอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการจำแนกประเภทข้อมูลแบบควบคุม (Supervised Classification) ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้วิเคราะห์จะต้องกำหนดพื้นที่ตัวอย่าง (Training Area) ของข้อมูลแต่ละประเภทให้กับคอมพิวเตอร์ (สุจิตรา เจริญทรัพย์ยิ่งยศ. 2559) ซึ่งวิธีการจำแนกประเภทข้อมูลที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย คือการจำแนกประเภทแบบใกล้เคียงมากที่สุด (Maximum Likelihood) เป็นทฤษฎีการจำแนกประเภทข้อมูลโดยพิจารณาค่าเวกเตอร์เฉลี่ย ค่าเมทริกซ์แปรปรวนร่วม และค่าสหสัมพันธ์ของช่วงคลื่นที่นำมาใช้ในการจำแนกประเภทของชั้นข้อมูลจากข้อมูลตัวอย่างโดยตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าแต่ละประเภทข้อมูลจะต้องมีการกระจายตัวเป็นแบบปกติ (Normal Distribution) การกระจายตัวของจุดภาพรอบ ๆ ค่าเฉลี่ย แล้วคำนวณค่าความน่าจะเป็น (Probability) ของแต่ละจุดภาพว่าจะถูกจำแนกอยู่ในประเภทข้อมูลใดโดยมีเส้นชั้นความสมมูลน่าจะเป็น (Equiprobability Contours) (สุจิตรา เจริญทรัพย์ยิ่งยศ. 2559)

นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาตัวจำแนกใหม่ ๆ เช่น การจำแนกประเภทแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน (Support Vector Machine) ที่ต้องการจุดตัวอย่างเป็นจำนวนน้อย และไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (ทรัน วัน นินท์ และชาติชาย ไวยสุระสิงห์. 2560) แต่จะอาศัยการจดจำข้อมูลที่อยู่บริเวณขอบของแต่ละกลุ่มข้อมูลในการช่วยจำและจำแนกข้อมูล ซึ่งวิธีการนี้มีประสิทธิภาพในการจำแนกข้อมูลได้ดี และสามารถรองรับข้อมูลที่มีปริภูมิ (Space) ได้ทั้งแบบเชิงเส้น (Linear) และแบบไม่เป็นเชิงเส้น (Non-Linear) การจำแนกข้อมูลนั้นจะอาศัยระนาบเกิน (Hyperplane) ในการแบ่งแยกข้อมูล โดยระนาบเกินนี้จะพิจารณาจากระยะขอบ (Margin) ของข้อมูลแต่ละกลุ่มในการตัดสินใจกำหนดเล็กระนาบเกิน (อานนท์ เบียงแล และสวรินทร์ ฤกษ์อยู่สุข. 2563) และการจำแนกประเภทแบบข่ายประสาทเทียม (Neural Net) โดยเป็นแบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่จำลองลักษณะการทำงานของประสาทมนุษย์มาใช้สำหรับจดจำและวิเคราะห์ข้อมูลนำเข้าเพื่อทำนายผลลัพธ์ แบบจำลองจะมีการจัดเก็บค่าน้ำหนักภายในโครงข่ายและปรับปรุงให้เหมาะสมเมื่อมีการเรียนรู้เพิ่มเติมคล้ายกับความสามารถของประสาทที่จดจำสิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้เพิ่มหรือเรียนรู้บ่อยจนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ตัวโครงข่ายจะแบ่งการเชื่อมต่อออกเป็นชั้นประกอบด้วย ชั้นข้อมูลนำเข้า (Input Layer) ชั้นข้อมูลแอบแฝง (Hidden Layer) และชั้นข้อมูลส่งออก (Output Layer)

ในการทำงานกับข้อมูลที่มีความซับซ้อน โครงข่ายจะมีจำนวนหลายชั้น (Multi-layer Perceptron หรือ Deep Neural Network) (กฤชญาณ อินทร์ดี. 2565) จากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ พบว่ามีการประยุกต์วิธีการจำแนกประเภทข้อมูลข้างต้นมาใช้ในการศึกษา เช่น ขวัญภา กล้าหาญ และจิระเดช มาจันแดง (2560) ใช้วิธีการจำแนกประเภทแบบใกล้เคียงมากที่สุด ในการจำแนกพื้นที่ปลูกข้าวในปี พ.ศ.2559 จากภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 8 เพื่อนำไปคำนวณหาความต้องการใช้น้ำของพื้นที่ปลูกข้าว เกศินี นงโพธิ์ ชูเดช โลศิริ และสุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล (2564) ใช้วิธีการจำแนกประเภท

แบบใกล้เคียงมากที่สุด ในการจำแนกการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดอุดรธานี และ กฤษณา อินทร์ (2565) ใช้วิธีการจำแนกประเภทแบบข่ายประสาทเทียม ต้นไม้ตัดสินใจ ป่าสุ่ม และซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดนครนายก และทดสอบ ประสิทธิภาพของตัวจำแนกประเภทข้อมูลเพื่อหาตัวจำแนกที่ให้ผลลัพธ์การจำแนกที่มีความถูกต้อง มากที่สุด

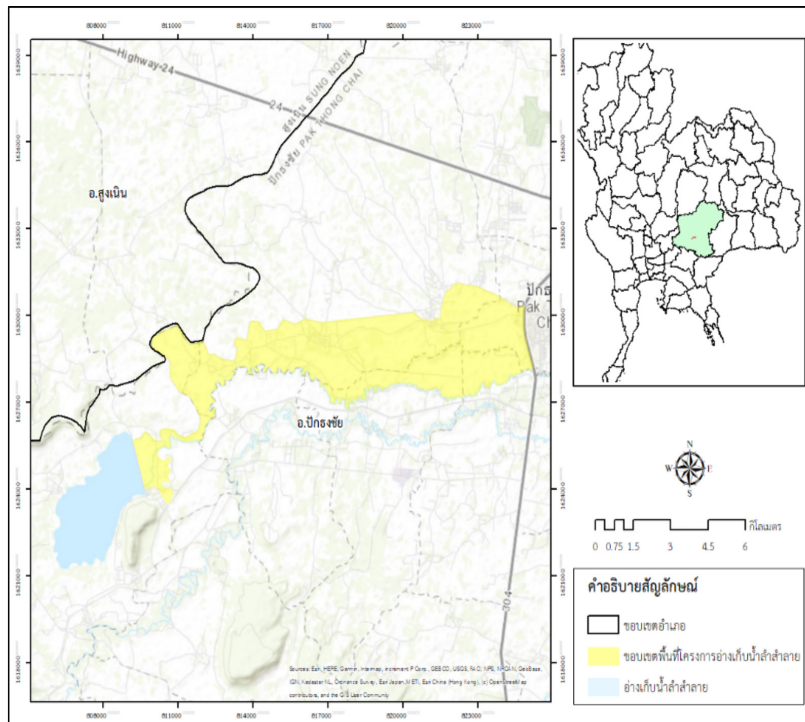
ดังนั้น การนำเอาการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เข้ามาบูรณาการร่วมกับการวางแผนในการที่จะ บริหารจัดการน้ำในพื้นที่เกษตรกรรมจึงมีความสำคัญมาก เนื่องจากระบบภูมิสารสนเทศประกอบไป ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ และเทคโนโลยีทางการรับรู้จากระยะไกล (Remote Sensing: RS) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) และระบบกำหนดตำแหน่ง บนโลก (Global Positioning System: GPS) โดยองค์ความรู้ และเทคโนโลยีเหล่านี้ สามารถติดตาม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้โดยการใช้ข้อมูลจากดาวเทียมที่มีความละเอียด ของภาพ และประเภทของดาวเทียมที่หลากหลาย มีชุดของเครื่องมือที่มีความสามารถในการเก็บ รวบรวมวิเคราะห์ และการแสดงผลข้อมูลเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยี อวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). 2552) เพื่อให้การวางแผนในการที่จะบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้พืชที่เพาะปลูกสามารถใช้น้ำได้อย่างเพียงพอต่อการเจริญเติบโต และเพื่อเป็นแนวทางใน การบริหาร และจัดสรรการใช้ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ พื้นที่ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ของโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย มีเนื้อที่ 22,578.77 ไร่ อยู่ในพื้นที่ อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งโครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย เป็นส่วนหนึ่งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ลำพระเพลิง อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของโครงการชลประทานจังหวัดนครราชสีมา ดังภาพที่ 1



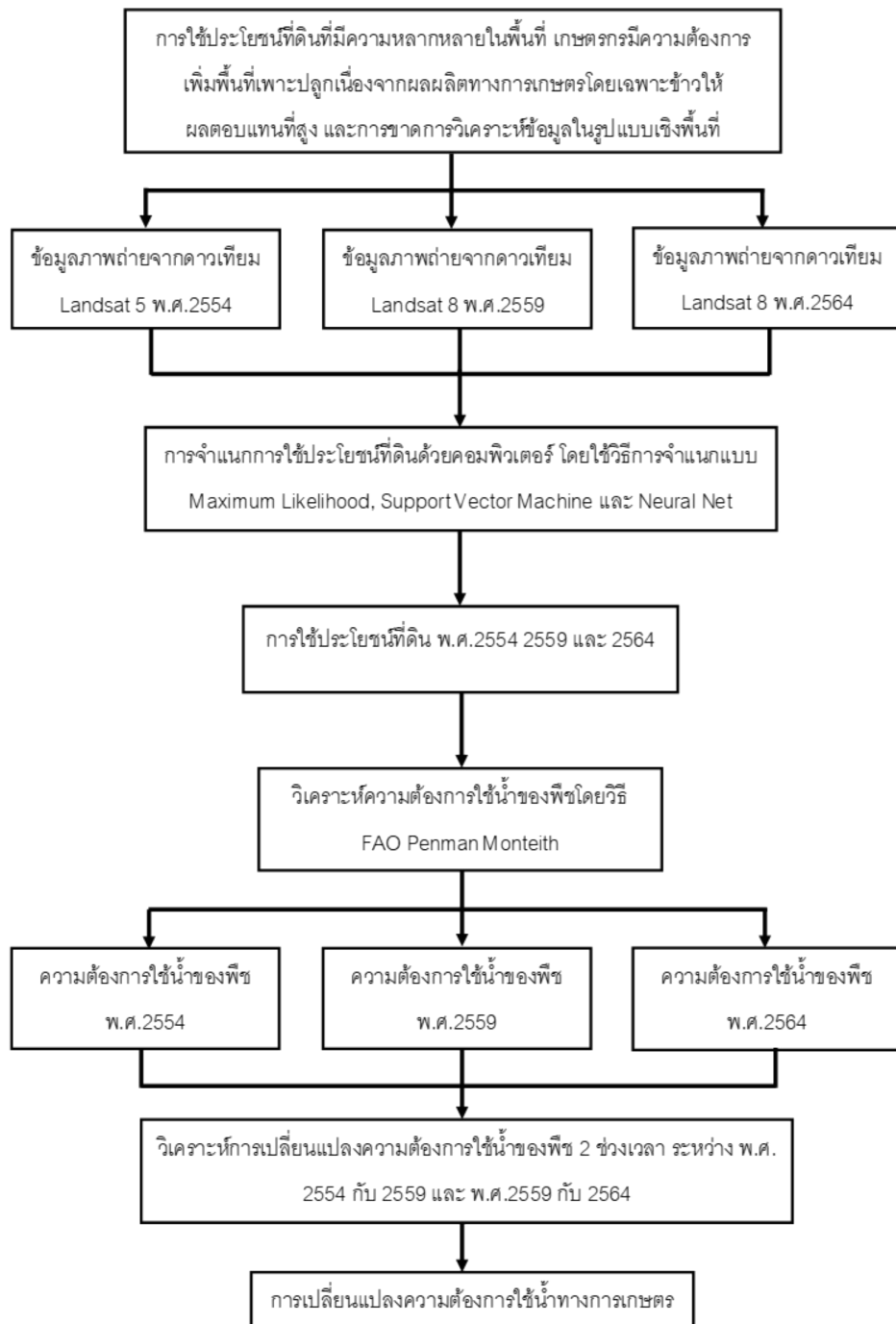
ภาพที่ 1 พื้นที่ศึกษาโครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ทำการศึกษาโดยการนำเทคนิคและข้อมูลการรับรู้จากระยะไกล โดยใช้ข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมเพื่อวิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดิน และนำข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินของพืชทางการเกษตรแต่ละชนิดที่ได้ไปวิเคราะห์หาความต้องการใช้น้ำโดยใช้วิธี FAO Penman-Monteith เพื่อการเปลี่ยนแปลงความต้องการใช้น้ำทางการเกษตรของพืชแต่ละชนิดที่ปลูกในพื้นที่ของโครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย และใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน

3. ขอบเขตด้านเวลา งานวิจัยนี้ศึกษาการการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม และความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรใน พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเทคนิคและข้อมูลการรับรู้จากระยะไกล ด้วยข้อมูลจากดาวเทียม Landsat 5-TM และ Landsat 8-OLI มาใช้ในการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน และนำข้อมูลที่ไปวิเคราะห์หาความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแต่ละชนิด เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงความต้องการใช้น้ำทางการเกษตรของพืชแต่ละชนิดที่ปลูกในพื้นที่ของโครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย และใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทำแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ ได้แก่ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และส่วนของการศึกษาความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1.1 การเตรียมข้อมูล ทำการดาวน์โหลดภาพถ่ายจากดาวเทียม Landsat 5 พ.ศ.2554 กับ Landsat 8 พ.ศ.2559 และ 2564 Path128 Row50 จาก <https://earthexplorer.usgs.gov/> จากนั้นทำการปรับแก้ความคลาดเคลื่อนทางเรขาคณิตของภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยวิธีภาพสู่ภาพ

1.2 การกำหนดกลุ่มข้อมูลตัวอย่าง เป็นการกำหนดกลุ่มข้อมูลตัวอย่างของพื้นที่เพื่อใช้เป็นตัวแทนของลักษณะต่าง ๆ ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง นาข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พื้นที่น้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด โดยแต่ละกลุ่มตัวอย่างจะพิจารณาจากองค์ประกอบของการแปลตีความภาพถ่ายดาวเทียมด้วยสายตา ได้แก่ ความเข้มของสีและสีขนาด รูปร่าง เนื้อภาพ แบบรูป ความสูงและเงา และพื้นที่

1.3 การจำแนกประเภทข้อมูล วิเคราะห์การใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม โดยใช้วิธีการจำแนกแบบควบคุม โดยใช้วิธีการจำแนกประเภทแบบใกล้เคียงมากที่สุด ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และข่ายประสาทเทียม โดยใช้ข้อมูลของการกำหนดกลุ่มข้อมูลตัวอย่างชุดเดียวกันในการจำแนก

1.4 การตรวจสอบความถูกต้อง เป็นการตรวจสอบค่าความถูกต้องของวิธีการจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการลงพื้นที่สำรวจภาคสนาม และทำการเปรียบเทียบวิธีการจำแนกประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเลือกวิธีที่มีค่าความถูกต้องโดยรวม และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาสูงที่สุดมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ โดยการหาค่าความถูกต้องโดยรวม และค่าสัมประสิทธิ์แคปปา ใช้สมการดังนี้

$$\text{ความถูกต้องโดยรวม} \quad \text{Overall Accuracy} = \frac{\sum_{i=1}^k n_{ii}}{n} \quad (1)$$

$$\text{สัมประสิทธิ์แคปปา} \quad \hat{K} = \frac{n \sum_{i=1}^k n_{ii} - \sum_{i=1}^k n_{i+} n_{+i}}{n^2 - \sum_{i=1}^k n_{i+} n_{+i}} \quad (2)$$

2. การศึกษาความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร

2.1 การวิเคราะห์และคำนวณความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแต่ละประเภท โดยใช้วิธีของ FAO Penman-Monteith จากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดินทางการเกษตรใน พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564 โดยคำนวณออกมาในรูปแบบของความต้องการใช้น้ำของพืชรายเดือนและรายปี คำนวณโดยการคูณค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของพืช (Kc) กับการใช้น้ำของพืชอ้างอิง (ET_o) ของพื้นที่เพาะปลูกในช่วงเวลานั้น (Allen et al. 2006) ดังสมการ

$$ET_c = K_c \cdot ET_o \quad (3)$$

ET_c คือ ความต้องการใช้น้ำของพืช (crop evapotranspiration : ET_c)

K_c คือ ค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของพืช (crop coefficient : K_c)

ET_o คือ การใช้น้ำของพืชอ้างอิง (reference evapotranspiration : ET_o)

ตารางที่ 1: ค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของข้าว

สัปดาห์ที่	ค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของพืช	
	ข้าว	
1	1.03	
2	1.07	
3	1.12	
4	1.29	
5	1.38	
6	1.45	
7	1.5	
8	1.48	
9	1.42	
10	1.34	
11	1.23	
12	0.94	
13	0.86	

ที่มา: กลุ่มงานวิจัยการใช้น้ำชลประทาน ส่วนการใช้น้ำชลประทาน สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ (2564)

ตารางที่ 2: ค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของอ้อยและมันสำปะหลัง

เดือนที่	ค่าสัมประสิทธิ์การใช้น้ำของพืช	
	อ้อย	มันสำปะหลัง
1	0.65	0.26
2	0.86	0.38
3	1.13	0.49
4	1.35	0.6
5	1.56	0.56
6	1.29	0.47
7	1.2	0.35
8	0.93	0.26
9	0.63	0.2
10	0.52	0.16
11		0.19
12		0.23

ที่มา: กลุ่มงานวิจัยการใช้น้ำชลประทาน ส่วนการใช้น้ำชลประทาน สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ (2564)

2.2 จากนั้นสรุปผลออกมาในรูปแบบของความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรของพื้นที่แต่ละประเภทใน พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564 ในรูปแบบความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝน และแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝน

ผลการวิจัย

1. เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

ผลการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียม Landsat 5-TM และ Landsat 8-OLI โดยเปรียบเทียบผลการจำแนกที่ได้จากการแปลตีความการใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบใกล้เคียงมากที่สุด ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และข่ายประสาทเทียม และตรวจสอบค่าความถูกต้องของวิธีการจำแนกกับข้อมูลภาคพื้นดินที่ได้จากการสำรวจข้อมูล โดยมีรายละเอียดผลการประเมินความถูกต้องของการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินแต่ละวิธี ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3: ความถูกต้องโดยรวม (Overall Accuracy) และค่าสัมประสิทธิ์แคปปา (Kappa Coefficient) ของวิธีการจำแนกข้อมูล

วิธีการจำแนกข้อมูล	ความถูกต้องโดยรวม (ร้อยละ)	ค่าสัมประสิทธิ์แคปปา (ร้อยละ)
ใกล้เคียงมากที่สุด	87.59	0.85
ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน	90.16	0.88
ข่ายประสาทเทียม	87.50	0.84

ผลการประเมินความถูกต้องของการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินใน พ.ศ.2564 ด้วยวิธีการจำแนกแบบใกล้เคียงมากที่สุด พบว่ามีค่าความถูกต้องโดยรวมอยู่ที่ 87.59 และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.85

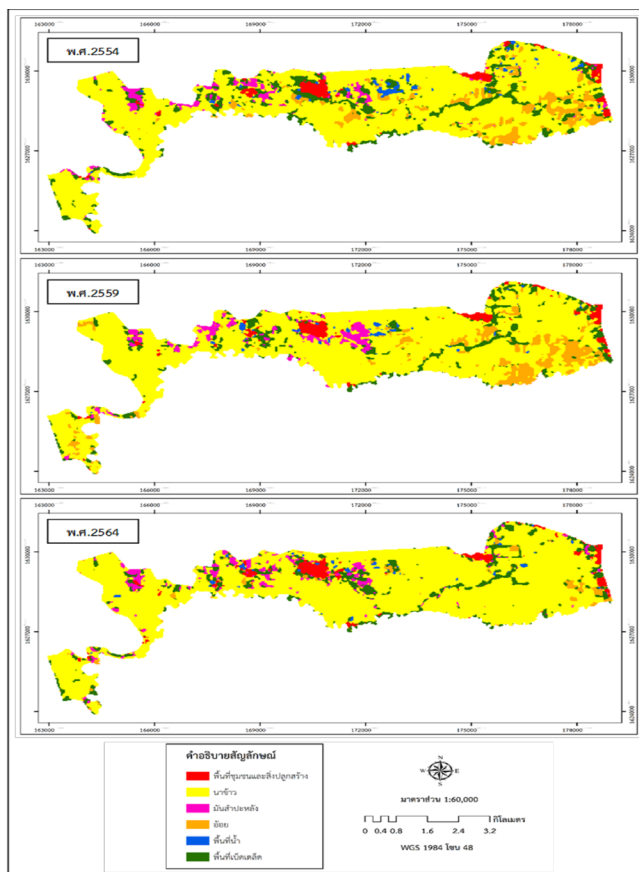
ผลการประเมินความถูกต้องของการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินใน พ.ศ.2564 ด้วยวิธีการจำแนกแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน พบว่ามีค่าความถูกต้องโดยรวมอยู่ที่ 90.16 และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.88

ผลการประเมินความถูกต้องของการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินใน พ.ศ.2564 ด้วยวิธีการจำแนกแบบข่ายประสาทเทียม พบว่ามีค่าความถูกต้องโดยรวมอยู่ที่ 87.50 และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.84

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน โดยทำการศึกษา 3 ปีคือ พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564 พบว่า สามารถจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินออกได้ 6 ประเภท โดยมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 4 และภาพที่ 3

ตารางที่ 4: การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พ.ศ.2554		พ.ศ.2559		พ.ศ.2564	
	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	727.31	3.22	869.06	3.85	938.25	4.16
นาข้าว	16,260.21	72.02	16,869.95	74.72	18,027.89	79.84
มันสำปะหลัง	734.62	3.25	862.88	3.82	889.88	3.94
อ้อย	1,832.06	8.11	1,949.63	8.63	493.01	2.18
พื้นที่น้ำ	363.38	1.61	200.81	0.89	187.31	0.83
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	2,661.19	11.79	1,826.44	8.09	2,042.44	9.05
รวม	22,578.77	100.00	22,578.77	100.00	22,578.77	100.00



ภาพที่ 3 การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564

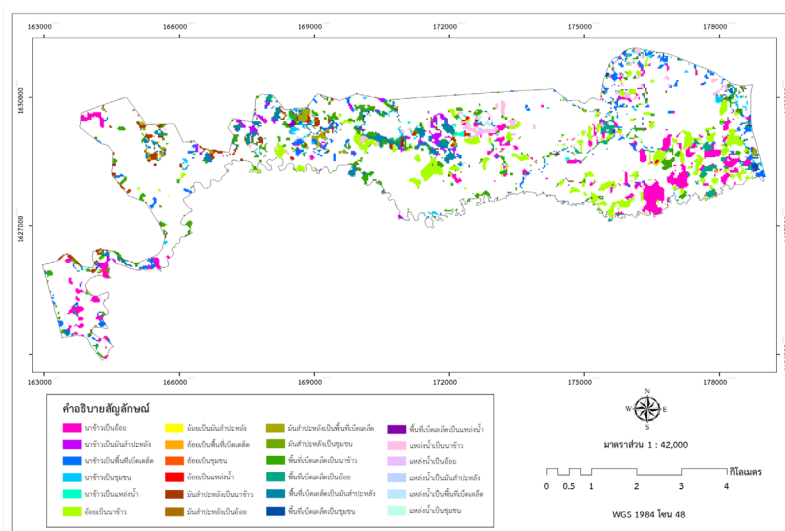
1.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละย จังหวัด นครราชสีมา ผลการศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำ ลำสาละย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เทคนิคการซ้อนทับของข้อมูลระหว่างแผนที่การใช้ประโยชน์ ที่ดิน พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และ พ.ศ.2564 โดยแบ่งทำการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือระหว่าง พ.ศ .2554-2559 และระหว่าง พ.ศ.2559-2564

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระหว่าง พ.ศ.2554-2559

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มมากที่สุด คือ นาข้าว โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 609.74 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มันทำปะหลัง และอ้อย โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 141.75 ไร่ 127.69 ไร่ และ 117.56 ไร่ ตามลำดับ และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลงมากที่สุด คือ พื้นที่เบ็ดเตล็ด โดยมีพื้นที่ลดลง 834.75 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่น้ำ 162.56 ไร่

ตารางที่ 5: การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระหว่าง พ.ศ.2554-2559

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พ.ศ.2554		พ.ศ.2559		การเปลี่ยนแปลง	
	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	727.31	3.22	869.06	3.85	141.75	7.11
นาข้าว	16,260.21	72.02	16,869.95	74.72	609.74	30.58
มันทำปะหลัง	734.62	3.25	862.88	3.82	127.69	6.40
อ้อย	1,832.06	8.11	1,949.63	8.63	117.56	5.90
พื้นที่น้ำ	363.38	1.61	200.81	0.89	-162.56	-8.15
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	2,661.19	11.79	1,826.44	8.09	-834.75	-41.86
รวม	22,578.77	100.00	22,578.77	100.00	1,994.06	100.00



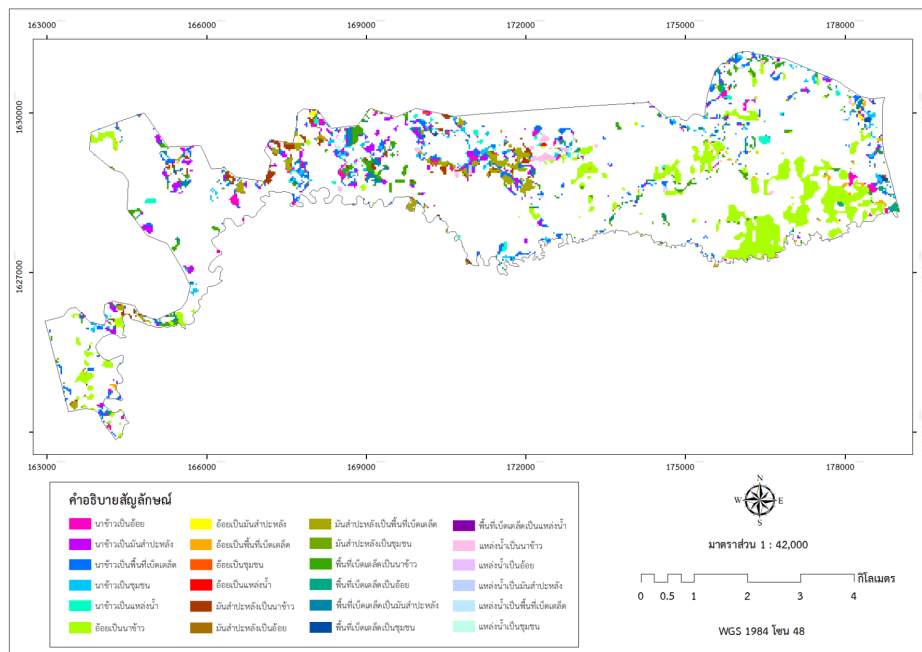
ภาพที่ 4 บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระหว่าง พ.ศ.2554-2559

1.2.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระหว่าง พ.ศ.2559-2564

การใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่เพิ่มมากที่สุด คือ นาข้าว โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 1,119.94 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่เบ็ดเตล็ด พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และมันสำปะหลัง โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 216.00 ไร่, 69.19 ไร่ และ 27.56 ไร่ ตามลำดับ และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีพื้นที่ลดลงมากที่สุด คือ อ้อย โดยมีพื้นที่ลดลง 1,456.88 ไร่ รองลงมาเป็นพื้นที่น้ำ 13.50 ไร่

ตารางที่ 6: การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระหว่าง พ.ศ.2559-2564

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พ.ศ.2559		พ.ศ.2564		การเปลี่ยนแปลง	
	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)	พื้นที่ (ไร่)	สัดส่วน (ร้อยละ)
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	869.06	3.85	938.25	4.16	69.19	2.38
นาข้าว	16,869.95	74.72	18,027.89	79.84	1,119.94	38.58
มันสำปะหลัง	862.88	3.82	889.88	3.94	27.56	0.95
อ้อย	1,949.63	8.63	493.01	2.18	-1,456.88	-50.18
พื้นที่น้ำ	200.81	0.89	187.31	0.83	-13.50	-0.47
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	1,826.44	8.09	2,042.44	9.05	216.00	7.44
รวม	22,578.77	100.00	22,578.77	100.00	2,903.06	100.00



ภาพที่ 5 บริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระหว่าง พ.ศ.2559-2564

2. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร ใช้วิธี FAO Penman-Monteith เป็นวิธีการคำนวณการใช้น้ำของพืชอ้างอิงตามคู่มือ FAO Irrigation and Drainage Paper no 56 หรือเรียกโดยย่อ FAO-50 เป็นวิธีการคำนวณที่พัฒนามาจากพื้นฐานของสมการของ Penman-Monteith โดยปัจจุบัน FAO ได้แนะนำให้ใช้สมการนี้เป็นวิธีมาตรฐานสำหรับการคำนวณปริมาณการใช้น้ำของพืชอ้างอิง อีกทั้งสำหรับในประเทศไทย วิธีการคำนวณปริมาณการใช้น้ำของพืชจากข้อมูลอุตุนิยมวิทยาตามแนวทางของ FAO Penman เป็นวิธีที่ได้รับความนิยมมากที่สุดอีกด้วย (เอกสิทธิ์ โฆสิตสกุลชัย. 2552)

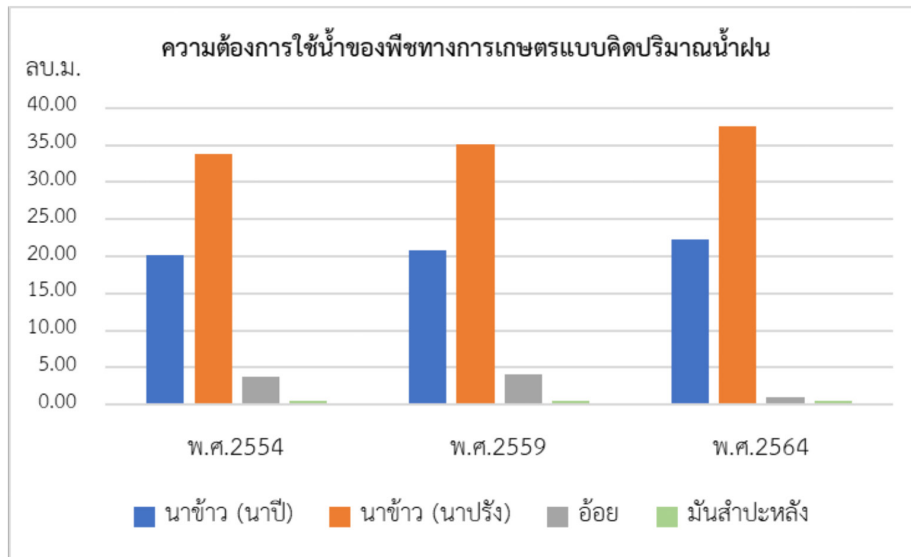
ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 แบบ คือ การหาความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝน และแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝน โดยผลที่ได้มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝนใน พ.ศ.2554 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 20.09 ลบ.ม. 33.87 ลบ.ม. 3.79 ลบ.ม. และ 0.46 ลบ.ม. ตามลำดับ พ.ศ.2559 นาข้าว(นาปี) นาข้าว(นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 20.85 ลบ.ม. 35.14 ลบ.ม. 4.05 ลบ.ม. และ 0.54 ลบ.ม. ตามลำดับ และ พ.ศ.2564 นาข้าว(นาปี) นาข้าว(นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 22.28 ลบ.ม. 37.55 ลบ.ม. 1.02 ลบ.ม. และ 0.55 ลบ.ม. ตามลำดับ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 6)

ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝนใน พ.ศ.2554 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 34.99 ลบ.ม. 40.86 ลบ.ม. 5.62 ลบ.ม. และ 0.92 ลบ.ม. ตามลำดับ พ.ศ.2559 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 36.30 ลบ.ม. 42.40 ลบ.ม. 5.98 ลบ.ม. และ 1.08 ลบ.ม. ตามลำดับ และ พ.ศ. 2564 นาข้าว (นาปี) นาข้าว (นาปรัง) อ้อย และมันสำปะหลัง มีความต้องการใช้น้ำ 38.79 ลบ.ม. 45.31 ลบ.ม. 1.51 ลบ.ม. และ 1.11 ลบ.ม. ตามลำดับ (ตารางที่ 8 และภาพที่ 7)

ตารางที่ 7: ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝนในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

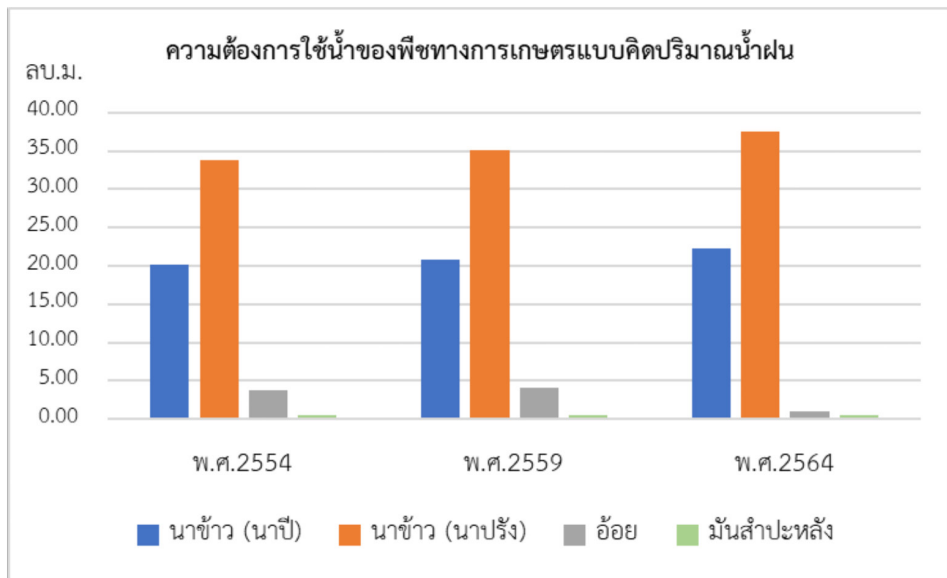
ชนิดพืช	พ.ศ.2554		พ.ศ.2559		พ.ศ.2564	
	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)
นาข้าว(นาปี)	16,260.21	20.09	16,869.95	20.85	18,027.89	22.28
นาข้าว(นาปรัง)	16,260.21	33.87	16,869.95	35.14	18,027.89	37.55
อ้อย	1,832.06	3.79	1,949.63	4.05	493.01	1.02
มันสำปะหลัง	734.62	0.46	862.88	0.54	889.88	0.55
รวม	35,087.10	58.21	36,552.41	60.57	37,438.67	61.40



ภาพที่ 6 ปริมาณความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝนในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย จังหวัดนครราชสีมา

ตารางที่ 8: ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝนในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสำลาย จังหวัดนครราชสีมา

ชนิดพืช	พ.ศ.2554		พ.ศ.2559		พ.ศ.2564	
	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)	พื้นที่ (ไร่)	ความต้องการน้ำ (ลบ.ม.)
นาข้าว(นาปี)	16,260.21	34.99	16,869.95	36.30	18,027.89	38.79
นาข้าว(นาปรัง)	16,260.21	40.86	16,869.95	42.40	18,027.89	45.31
อ้อย	1,832.06	5.62	1,949.63	5.98	493.01	1.51
มันสำปะหลัง	734.62	0.92	862.88	1.08	889.88	1.11
รวม	35,087.10	82.40	36,552.41	85.76	37,438.67	86.72



ภาพที่ 7 ปริมาณความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝน ในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำลำลาย จังหวัดนครราชสีมา

สรุปและอภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบผลการจำแนกที่ได้จากการแปลตีความการใช้ประโยชน์ที่ดินจากข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบใกล้เคียงมากที่สุด ซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน และข่ายประสาทเทียม และตรวจสอบค่าความถูกต้องของวิธีการจำแนกกับข้อมูลภาคพื้นดินที่ได้จากการสำรวจข้อมูล พบว่า วิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน มีความถูกต้องโดยรวมมากที่สุด โดยมีความถูกต้องโดยรวมอยู่ที่ 90.16 และค่าสัมประสิทธิ์แคปปาอยู่ที่ 0.88 เนื่องจากวิธีการจำแนกข้อมูลภาพถ่ายจากดาวเทียมแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีนนั้นต้องการจุดตัวอย่างที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการจำแนกอื่นๆ และไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานของการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (ทรัน วัน นินห์ และชาติชาย ไวยสุระสิงห์. 2560) แต่จะอาศัยการจดจำข้อมูลที่อยู่บริเวณขอบของแต่ละกลุ่มข้อมูลในการช่วยจำและจำแนกข้อมูล ซึ่งวิธีการนี้มีประสิทธิภาพในการจำแนกข้อมูลได้ดี เพราะจะทำให้แยกข้อมูลแต่ละกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะใกล้เคียงกันออกจากกันได้ และยังคงให้ค่าความถูกต้องโดยรวมในระดับที่สูงอีกด้วย

จากการใช้ประโยชน์ที่ดินในช่วงระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2554-2564 จะเห็นได้ว่ามีพื้นที่เปลี่ยนแปลงรวมทั้งสิ้น 4,267.73 ไร่ โดยพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ พื้นที่นาข้าว โดยเพิ่มขึ้น 1,767.68 ไร่ รองลงมาคือ พื้นที่อ้อย โดยลดลง 1,339.05 ไร่ พื้นที่เบ็ดเตล็ด ลดลง 618.75 ไร่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มขึ้น 210.94 ไร่ พื้นที่น้ำ ลดลง 176.06 ไร่ และพื้นที่มันสำปะหลัง เพิ่มขึ้น 155.25 ไร่ และจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่นาข้าว และลดลงของพื้นที่อ้อยนั้น อันเป็นผลมาจากความต้องการที่จะเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกข้าว เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาข้าวให้ผลผลิตตอบแทนที่ดีกว่า

ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตร พ.ศ.2554 พ.ศ.2559 และพ.ศ.2564 จะเห็นได้ว่า นาข้าวมีความต้องการใช้น้ำมากที่สุดในทั้ง 3 ปี เนื่องจากในพื้นที่โครงการอ่างเก็บน้ำลำสาละมีการทำเกษตรกรรมประเภทนาข้าวมากที่สุด และมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นด้วยในทั้ง 3 ปี เนื่องจากพื้นที่นาข้าวมีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงปีที่ทำการศึกษา และเมื่อแบ่งประเภทของนาข้าวออกเป็นนาข้าว (นาปี) กับนาข้าว (นาปรัง) จะเห็นได้ว่านาข้าว (นาปรัง) จะมีความต้องการใช้น้ำมากกว่านาข้าว (นาปี) ในส่วนของอ้อยนั้น ช่วง พ.ศ.2554-2559 มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นเล็กน้อย เนื่องจากมีการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกอ้อยเพียงเล็กน้อย แต่ใน พ.ศ.2564 ความต้องการใช้น้ำของอ้อยกลับลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องมาจากมีการลดลงของพื้นที่ปลูกอ้อย และในส่วนของมันสำปะหลังมีความต้องการใช้น้ำของพืชที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยในทุกช่วงปี เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่ไม่ได้มากนัก และเมื่อเปรียบเทียบความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝน และแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝน จะเห็นได้ว่าความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝนจะมีความต้องการใช้น้ำที่สูงกว่าความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝน เนื่องจากความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบคิดปริมาณน้ำฝนนั้น จะมีการคำนวณเอาปริมาณน้ำฝนที่ตกจริงในพื้นที่นั้นขณะที่อยู่ในช่วงการเพาะปลูกเข้ามาคิดร่วมด้วย จึงทำให้พืชที่เพาะปลูกได้รับปริมาณน้ำไปแล้วในบางส่วน ในขณะที่ความต้องการใช้น้ำของพืชทางการเกษตรแบบไม่คิดปริมาณน้ำฝนนั้นจะไม่มีให้นำเอาปริมาณน้ำฝนเข้ามาคำนวณร่วมด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่าพื้นที่ทางการเกษตรกรรมมีจำนวนพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งทำให้มีความต้องการใช้น้ำทางการเกษตรที่มากขึ้นตามไปด้วยดังนั้นกรมชลประทานหรือหน่วยงานที่จัดสรรการใช้น้ำในพื้นที่ ควรนำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่เข้ามาบูรณาการร่วมกับการวางแผนในการที่จะบริหารจัดการน้ำ และควรมีการติดตามการเพาะปลูก และเสนอแนะวิธีและพืชที่เหมาะสมเพื่อให้มีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำทั้งในด้านการเกษตร การอุปโภค บริโภค ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาล การอุตสาหกรรม เพื่อให้มีปริมาณน้ำใช้ที่เพียงพอทั้งในปัจจุบันและในอนาคตอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา อินทรรัตน์. (2565). การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดนครนายกด้วยอัลกอริธึมการเรียนรู้เครื่องและภาพถ่ายจากดาวเทียม Sentinel-2. *วารสารวิทยาศาสตร์บูรพา*. 27(2): 1153-1171.
- กลุ่มงานวิจัยการใช้น้ำชลประทาน ส่วนการใช้น้ำชลประทาน สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ. (2564). **ค่าสัมประสิทธิ์ (Kc) ของพืช 40 ชนิด**. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2564, จาก http://water.rid.go.th/hwm/cropwater/CWRdata/Kc/kc_th.pdf
- เกศินี นงโพธิ์, ชูเดช โลศิริ และสุธาทิพย์ ชวนะเวสสกุล. (2564). การติดตามและการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตจังหวัดอุตรธานี. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 24(1): 13-34.

- ขวัญนภา กล้าหาญ และจิระเดช มาจันแดง. (2560). การประเมินความต้องการใช้น้ำชลประทาน สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. 13: 395-402.
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง. (2564). **อ่างเก็บน้ำลำลำลาย**. สืบค้นเมื่อ 19 มิถุนายน 2564, จาก http://www.lamprapleng.com/index.php?option=com_content&view=article&id=101&Itemid=275
- ทรัน วัน นินท์ และชาติชาย ไวยสุระสิงห์. (2560). การศึกษาเปรียบเทียบวิธีแบบความน่าจะเป็นไปได้ สูงที่สุดกับวิธีแบบซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีนในการวิเคราะห์ข้อมูลภาพถ่ายเทียม Landsat เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเมืองขอนแก่น. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น (ฉบับบัณฑิตศึกษา)**. 17(4): 49-60.
- สุจิตรา เจริญหิรัญยัยศ. (2559). **การรับรู้จากระยะไกลสำหรับนักภูมิศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2552). **ตำราเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศศาสตร์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- เอกสิทธิ์ โฆสิตสกุลชัย. (2552). **การใช้น้ำของพืช: ทฤษฎีและการประยุกต์**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- อานนท์ เบียงแล และสวรินทร์ ฤกษ์อยู่สุข. (2563). การศึกษาการจำแนกข้อมูลภาพด้วยวิธีซัพพอร์ตเวกเตอร์แมชชีน กรณีศึกษาพื้นที่เพาะปลูกข้าว อำเภอจุน จังหวัดพะเยา. **วารสารวิชาการเพื่อการพัฒนานวัตกรรมเชิงพื้นที่**. 1(3): 51-62.
- Allen, R.G., W.O. Pruitt, J.L. Wright, T.A. Howell, F. Ventura, R. Snyder, D. Itenfisu, P. Steduto, J. Berengena, J.B. Yrisarry, M. Smith, L.S. Pereira, D. Raes, A. Perrier, I. Alves, I. Walter, and R. Elliott. (2006). A Recommendation on Standardized Surface Resistance for Hourly Calculation of Reference Eto by the FAO56 Penman-Monteith Method. **Agricultural Water Management**. 81(1-2): 1-22.

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารรถโดยสาร ประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) The Quality Development of Fare Collectors' Service of Bangkok Mass Transit Authority (BMTA)

จิตาภา ทับทิม¹ และ กังวาน ยอดวิเศษศักดิ์²
Jidapa Tabtim and Kangwan Yodwisitsak

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความพึงพอใจในการให้บริการ 2) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการ 3) สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ ของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามประชากรผู้ใช้บริการรถของ ขสมก. ซึ่งคำนวณตัวอย่างได้ จำนวน 420 ตัวอย่าง และสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มโดยการเลือกพื้นที่ในเขตกรุงเทพฯ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t-test การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า ผู้โดยสารมีความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารประจำทางโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.35) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความพึงพอใจของผู้โดยสารในด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการและด้านการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 3.43) อยู่ในระดับมาก การทดสอบสมมติฐาน พบว่า ผู้โดยสารที่มีระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นอกจากนี้ยังพบว่า สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสาร ด้านทักษะและทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

¹นิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Master of Business Administration in Management Student, Faculty of Business Administration for Society, Srinakharinwirot University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะบริหารธุรกิจเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ

Assistant Professor, Faculty of Business Administration for Society, Srinakharinwirot University, Bangkok.

Corresponding author e-mail: jidapa.tabtim@g.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 15 February 2023, Revised 18 April 2023, Accepted 21 April 2023

Abstract

This research aims to study 1) the level of service satisfaction 2) the demographic factors affecting service quality 3) the service performance of Bangkok Mass Transit Authority (BMTA) fare collectors that affect service quality satisfaction. This quantitative research collect data from people who use BMTA service. 420 samples were selected using random sampling in Bangkok. Statistical analysis was conducted: value number, percentage, mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and multiple regression analysis. The results show that passengers' overall satisfaction with bus service was at a moderate level (mean= 3.35). When considering each component, passenger satisfaction in service reliability and confidence in service users have the highest score (mean= 3.43). Passengers with different levels of education, occupation, average monthly income have different satisfaction with service quality. This is statistically significant (0.05). The skills and attitudes of the fare collection staff affect satisfaction with service quality is statistically significant at 0.01.

Keywords: *Service Quality, Bangkok Mass Transit Authority*

บทนำ

องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภคที่มีภาระหน้าที่ในการจัดบริการรถโดยสารประจำทางวิ่งรับส่งประชาชนในเขตกรุงเทพฯ นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี สมุทรสาครและสมุทรปราการ รถที่วิ่งให้บริการประชาชนในกรุงเทพมหานครมี จำนวน 15,788 คัน 427 เส้นทาง จุดมุ่งหมายขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มุ่งเน้นการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่องค์กร จะต้องมีการพัฒนาบุคลากรภายในให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้ใช้บริการ เพื่อให้ได้รับความสะดวก ประหยัด ปลอดภัย และประทับใจ (เมวิกา รุ่งฉัตร. 2557)

ปัจจุบันการโดยสารรถสาธารณะของในกรุงเทพฯ มีปัญหาเกิดขึ้นหลายด้าน จากการสำรวจของสถาบันวิจัยและบริการ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (AU POLL), รายงานประจำปีองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพปี 2559 และการไฟฟ้าขนส่งมวลชนแห่งประเทศไทย ได้เสนอไว้ว่าปัญหาสำคัญของรถสาธารณะ 5 อันดับแรกคือ 1. ความปลอดภัย 2. สภาพรถไม่ได้มาตรฐาน 3. ปริมาณรถไม่เพียงพอ 4. ไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ 5. ความสามารถของพนักงานขับรถ ทั้งนี้ได้มีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการให้บริการของสาธารณะ คือ เรื่องมารยาทของพนักงานขับรถ พนักงานเก็บค่าโดยสาร การปรับปรุงมาตรฐานของสภาพรถ ตามลำดับ จากอ้างอิงที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เจอกันส่วนใหญ่เมื่อใช้บริการรถประจำทาง และจากการค้นคว้าในด้านการร้องเรียนโดยรวมเกี่ยวกับรถโดยสารประจำทางพบว่าปัญหาที่มักจะถูกถึงกันจะเป็นการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทางที่ไม่สุภาพ แสดงกริยาวาจาไม่เหมาะสมต่อผู้ใช้บริการ (องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. 2559)

ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ในพื้นที่เขตที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่กลางเมืองที่เป็นย่านทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผลของการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) และเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางในเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงาน และยังสามารถนำงานวิจัยนี้ไปใช้ในงานวิชาการด้านการศึกษา เรื่องการให้บริการ หรือการศึกษาเรื่องการพัฒนาการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพื่อพัฒนาบุคลากรในการให้บริการและเพื่อพัฒนาศักยภาพในตัวผู้ที่ต้องการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการให้บริการ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กรภาครัฐกิจเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งมวลชนให้มองเห็นปัญหาและการพัฒนาการให้บริการของรถโดยสารประจำทางเพื่อพัฒนาศักยภาพและมาตรฐานการให้บริการที่ดี เป็นการยกระดับมาตรฐานของรถโดยสารประจำทางให้สามารถสร้างความมั่นใจ ที่จะส่งผลให้รถโดยสารประจำทางมีผู้โดยสารเพิ่มขึ้น และส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจ และสังคมดีขึ้นอันจะนำไปสู่การเสริมสร้างระบบการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ

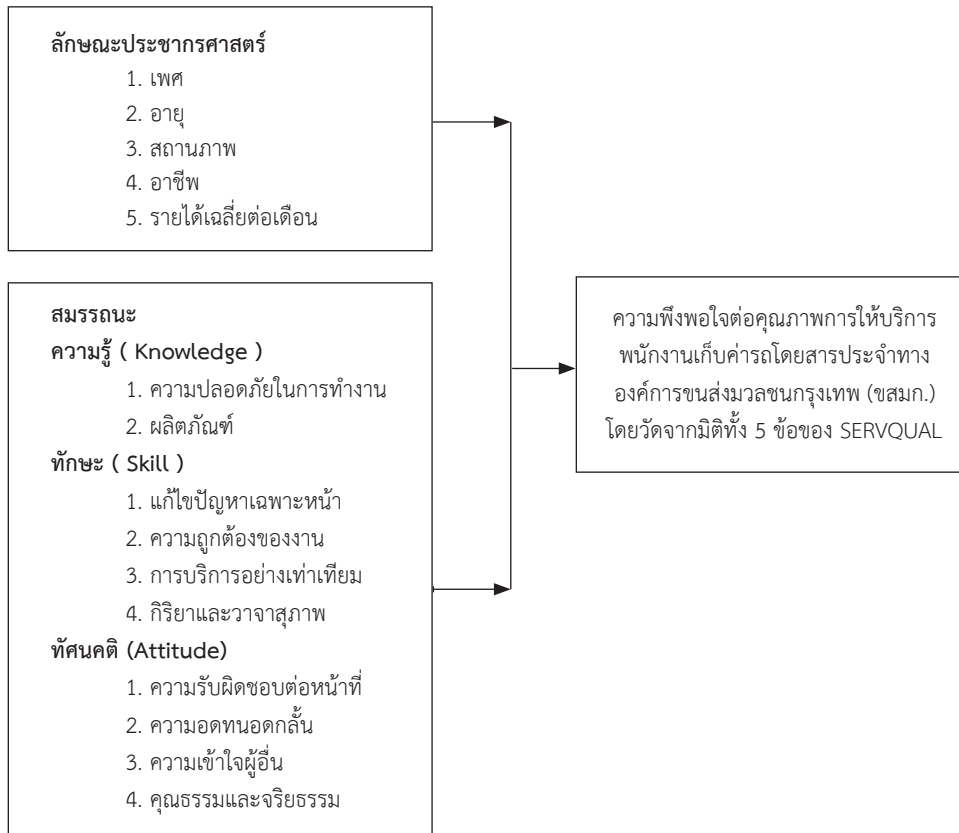
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
2. เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านประชากรศาสตร์ในเรื่อง เพศ อายุ สถานภาพ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)
3. เพื่อศึกษาสมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารที่ส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

สมมติฐานวิจัย

1. ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน
2. สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

กรอบความคิดการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบความคิดการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์

ราชบัณฑิตยสถาน (2557) พจนานุกรมศัพท์ประชากรศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า ประชากร (Population) ในทางสถิติศาสตร์ หมายถึง จำนวนรวมทั้งหมดของคนสัตว์หรือสิ่งของที่ต้องการศึกษา แต่ในทางประชากรศาสตร์ ประชากร หมายถึง กลุ่มคนที่มีอยู่ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง หรือในสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง ซึ่งอาจมีนิยามแตกต่างกันไปตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะ นอกจากนี้ยังอาจใช้หมายถึงกลุ่มย่อยภายในประชากรทั้งหมด เช่น ประชากรหญิง ประชากรวัยแรงงาน ประชากรนักเรียน ขนาด และโครงสร้างของประชากรถูกกำหนดโดยการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนคนกลุ่มต่าง ๆ ในประชากรนั้น โดยผ่านการเกิด การตาย และการย้ายถิ่น

Schiffman (2010) กล่าวว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนา และเชื้อชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ซึ่งโดยทั่วไปแล้วจะใช้เป็นลักษณะพื้นฐานที่นักการตลาดมักจะนำมาพิจารณาสำหรับการแบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) โดยนำมาเชื่อมโยงกับความต้องการความชอบ และอัตราการใช้สินค้าของผู้บริโภค

สามารถสรุปได้ว่าการกำหนด ตัวแปรของตลาดเป้าหมายมีองค์ประกอบสำคัญทั้งหมด 5 อย่าง โดยตัวแปรสำคัญทางด้าน ประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ (Sex) อายุ (Age) การศึกษา (Education) สถานะทางสังคม (Social Status) และรายได้ (Income) ซึ่งแนวคิดเรื่องประชากรศาสตร์ทั้งหมดนั้น จะนำไปสู่แนวคิดและ ทฤษฎีทางสมรรถนะ กล่าวคือ การประชกรนั้นต้องมีองค์ประกอบสมรรถนะ ในด้านใดบ้างที่จะนำไปสู่การให้บริการที่ดี

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะ

McClelland (1973) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะ หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ ดังนั้นบางครั้งเมื่อพูดถึงองค์ประกอบ ของสมรรถนะจึงมีเพียง 3 ส่วนคือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ซึ่งตามทัศนะของแมคเคลแลนด์ กล่าวว่า สมรรถนะเป็นส่วนประกอบ ขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ และเจตคติ/แรงจูงใจ หรือ ความรู้ ทักษะ และเจตคติ/แรงจูงใจ ก่อให้เกิดสมรรถนะ

เพ็ญจันทร์ แสนประสาน และคณะ (2548) ได้กล่าวว่าสมรรถนะ เป็นความสามารถที่สำคัญที่ใช้ในการผลักดันให้บุคคลสามารถปฏิบัติกิจกรรม หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุถึงผลสำเร็จ โดยมียองค์ประกอบที่ทำให้เกิดสมรรถนะทั้ง 5 ด้าน ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นองค์ประกอบเฉพาะด้านของบุคคล เช่น ความรู้ทางภาษาอังกฤษ หรือ ความรู้ทางการพยาบาล
2. ทักษะ (Skills) ความสามารถหรือสิ่งที่บุคคลกระทำได้ดี เช่น ทักษะในการทำงานเป็นทีมต่าง ๆ
3. ทัศนคติ (Attitude) ค่านิยมและความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตน (Self-Concept) สิ่ง que คิดว่าตนเองเป็น เช่น ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น การเป็นคนที่น่าเชื่อถือไว้วางใจได้
5. แรงจูงใจภายใน (Motives) ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งเน้นไปสู่สิ่งที่ตั้งเป็นเป้าหมายของตน

จากองค์ประกอบของสมรรถนะข้างต้นพอสรุปได้ว่า สมรรถนะ คือ องค์ความรู้ความสามารถแฝงที่มีอยู่ภายในบุคคล ซึ่งเป็นเหมือนตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้องค์ประกอบเพียง 3 ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ซึ่ง ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะ (Skills) และทัศนคติ (Attitude) ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวจะนำไปสู่การปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จและความสามารถของบุคคลนั้น ๆ หรือเกิดจากความสามารถที่สร้างขึ้นภายหลังจากการเรียนรู้และประสบการณ์ในการทำงาน โดยองค์ประกอบของความรู้ ทักษะ และทัศนคตินั้น จะทำให้ได้เรียนรู้และเข้าใจถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ในงานบริการการจะทราบถึงสมรรถนะของตนเอง และจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความรู้ทักษะและความสามารถของตนเองว่าอยู่ในระดับใดและจำเป็นต้องพัฒนาตัวเองในด้านใดต่อการปฏิบัติงานด้านการบริการ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้บริการที่ดี

นักธุรกิจ เซอร์นันท (2546) กล่าวว่า จิตสำนึกในการให้บริการนั้นเป็นสิ่งสำคัญและพนักงานทุกคนควรมีซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องยาก แต่อาจจะต้องใช้ระยะเวลาและการปรับตัวโดยการใช้อย่างหนึ่งหรือเทคนิคของ S-M-I-L-E ดังต่อไปนี้

1. ความอดทนต่อสภาวะความเครียด (Stress Tolerance) หมายถึง ต้องมีความอดทนอดกลั้นเมื่อเผชิญกับสภาวะความเครียดที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมาจากหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงาน ลูกน้อง ลักษณะงานหรือลูกค้า เช่น หากไม่พอใจที่หัวหน้างานพูดจาไม่รู้เรื่องเมื่อมอบหมายงานควรเก็บความรู้สึกไว้อย่าระบายอารมณ์กับลูกค้า ควรแสดงสีหน้ากิริยาที่ยิ้มแย้มอยู่เสมอเมื่อพบเจอลูกค้า

2. แรงจูงใจ (Motivation) หมายถึง เริ่มจากความต้องการที่จะปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้เป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการให้บริการซึ่งจะต้องมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้ผลงานได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติ แรงจูงใจในเองที่จะทำให้มีความพร้อมเสมอที่จะให้บริการแก่ลูกค้าพร้อมช่วยเหลือลูกค้าในสภาวะการณ์ต่าง ๆ

3. ความซื่อสัตย์ (Integrity) หมายถึง ต้องมีความซื่อสัตย์ต่องานหรืออาชีพของตนเอง โดยการให้ข้อมูลทั้งทางด้านบวกและด้านลบของสินค้าและบริการ มิใช่ทำให้ข้อมูลเพียงด้านบวกที่เป็นประโยชน์เพียงอย่างเดียวเท่านั้น การให้ข้อมูลทั้งสองแง่มุมนี้จะทำให้ลูกค้ามีทางเลือกที่จะตัดสินใจที่จะเลือกสินค้าและบริการที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับลูกค้าที่สุด ลูกค้าบางรายอาจจะตัดสินใจใช้สินค้าและบริการจากคุณเนื่องจากพอใจที่ได้รับข้อมูลด้านลบจากคุณก็เป็นได้

4. การฟัง (Listening) หมายถึง ควรรับฟังปัญหาหรือข้อร้องเรียนต่าง ๆ ที่เกิดจากลูกค้าอย่างเต็มใจไม่ตีโพยตีพายหรือแสดงกิริยาท่าทางไม่พอใจลูกค้า ควรรับฟังและพร้อมที่จะให้ข้อมูลหรือเหตุผลต่อกรณีที่ลูกค้าไม่พอใจในสินค้าหรือบริการต่าง ๆ และหากสถานการณ์ไม่ดีขึ้นต้องทำให้ลูกค้าเห็นว่าเรารู้สึกเสียใจ และแจ้งให้ลูกค้าทราบว่าเราไม่มีเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในคราวต่อไป บางครั้งการยอมรับผิดในปัญหานั้น ๆ ทั้งที่ตนไม่ใช่ผู้ผิดอาจเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะยุติปัญหาที่เกิดขึ้น

5. ความกระตือรือร้น (Energetic) หมายถึง ความกระตือรือร้นจะทำให้เกิดการแสวงหาวิธีการหรือเทคนิคในการให้บริการแก่ลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าได้รับบริการและสินค้าที่ดีที่สุดรวมไปถึงจะทำให้ชวนขายที่จะเรียนรู้ระบบงานหรือขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ อยู่เสมอ ๆ เพื่อที่ว่าจะได้มีข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันและมีความพร้อมที่จะตอบข้อซักถามต่าง ๆ เมื่อลูกค้าซักถามไม่ใช่ให้ข้อมูลผิด ๆ ใด ๆ แบบขอไปทีโดยไม่สนใจว่าข้อมูลที่ให้ไปจะผิดถูกอย่างไร

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2546) กล่าวว่า ถึงการสร้างบริการให้เกิดคุณภาพเพื่อให้อลูกค้าพึงพอใจ (Satisfaction) มีลักษณะดังนี้

1. การเข้าถึงลูกค้า (Access) บริการที่ให้กับลูกค้าต้องอำนวยความสะดวกในด้านเวลาและสถานที่แก่ลูกค้าด้านเวลา คือ ไม่ให้ลูกค้าต้องคอยนานและมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมเพื่อแสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงลูกค้า

2. การติดต่อสื่อสาร (Communication) มีการอธิบายอย่างถูกต้องโดยใช้ภาษาที่ลูกค้าเข้าใจง่าย

3. ความสามารถ (Competence) บุคลากรที่ให้บริการต้องมีความชำนาญและมีความรู้ความสามารถในงาน

4. ความมีน้ำใจ (Courtesy) บุคลากรต้องมีมนุษยสัมพันธ์ความเป็นกันเองและมีความมีวิจารณญาณ
5. มีความน่าเชื่อถือ (Credibility) บริษัทและบุคลากรต้องสามารถสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในบริการโดยการเสนอบริการที่ดีที่สุดแก่ลูกค้า
6. ความไว้วางใจ (Reliability) บริการที่ให้กับลูกค้าต้องมีความสม่ำเสมอและถูกต้อง
7. การสนองตอบลูกค้า (Responsiveness) พนักงานต้องให้บริการและแก้ปัญหาให้ลูกค้าอย่างรวดเร็วตามที่ลูกค้าต้องการ
8. ความปลอดภัย (Security) บริการที่ต้องปราศจากอันตรายความเสี่ยงและปัญหาต่าง ๆ
9. การสร้างบริการให้เป็นรูปธรรม (Tangible) บริการที่ลูกค้าได้รับจะทำให้เขาสามารถคาดคะเนถึงคุณภาพบริการดังกล่าวได้
10. การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (Understanding and Knowing Customer) พนักงานต้องพยายามเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าและให้ความสนใจตอบสนองความต้องการดังกล่าว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

Parasuraman et al. (1988) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการบริการพบว่าปัจจัยพื้นฐานที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินคุณภาพของการบริการมี 10 ด้าน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ด้าน คือ ด้านการรับรู้และด้านการคาดหวัง โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1. ความไว้วางใจได้ (Reliability) 2. การตอบสนองความต้องการ (Responsiveness) 3. ความสามารถของผู้ให้บริการ (Competence) 4. การเข้าถึงการบริการ (Access) 5. ความมีอัธยาศัย (Courtesy) 6. การติดต่อสื่อสาร (Communication) 7. ความน่าเชื่อถือ (Credibility) 8. ความปลอดภัย (Security) 9. การเข้าใจและการรู้จักลูกค้า (Understanding and Knowing Customer) 10. ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Tangibles) และหลังจากนั้น Parasuraman ได้นำปัจจัยทั้ง 10 ด้านไปพัฒนาเป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพบริการที่เรียกว่า “SERVQUAL” ประกอบด้วยปัจจัยในการประเมินคุณภาพบริการให้เหลือเพียง 5 ด้าน ดังนี้

1. ความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ (Tangible) บริการที่ให้แก่มือรับบริการต้องแสดงให้เห็นว่าผู้บริการสามารถคาดคะเนคุณภาพการบริการได้ชัดเจน
2. การตอบสนองต่อความต้องการการบริการ (Responsiveness) ผู้ให้บริการมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ทำให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกไว้วางใจได้ว่า การให้บริการมีความถูกต้องเที่ยงตรง
3. ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (Reliability) ผู้ให้บริการมีความพร้อมและเต็มใจที่จะให้บริการ สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้ตามต้องการ
4. การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ (Assurance) ผู้ให้บริการมีความรู้และมีอัธยาศัยที่ดีในการให้บริการ และความสามารถของผู้ให้บริการส่งผลให้ผู้รับบริการเกิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการ
5. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ผู้ให้บริการให้บริการโดยคำนึงถึงจิตใจ และความแตกต่างของผู้บริการตามลักษณะของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ

วิธีการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

บุคคลที่โดยสารด้วยรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร (ขสมก.) ซึ่งมีจำนวนประชากร 5,527,994 คน (Post today. 2565) จากการรวบรวมสถิติในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีจำนวนผู้โดยสารที่ใช้บริการรถโดยสาร ขสมก. ต่อวัน จำนวน 392,112 คน

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในกรุงเทพมหานครทั้งหมด ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างในกรณีนี้ผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้สูตรคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) โดยกำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ร้อยละ 5

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 399.99997 คน คิดเป็น 400 คน เพื่อให้ข้อมูลมีความสมบูรณ์มากขึ้นจึงเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีก 20 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 420 คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่สะดวกที่จะให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามจนครบ 420 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การเก็บรวบรวมงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการรวบรวมแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อใช้ในการศึกษาเรื่องการพัฒนาการให้บริการพนักงานเก็บค่าโดยสารรถโดยสารประจำทาง: กรณีการศึกษาขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยสารรถประจำทาง ได้แก่ ด้านความรู้ในการให้บริการ ความรู้ในด้านความปลอดภัย และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือความชำนาญในเส้นทาง

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยสารรถประจำทาง ได้แก่ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความถูกต้องของงาน การบริการอย่างเท่าเทียม และกิริยาและวาจาสุภาพ

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยสารรถประจำทาง ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความอดทนอดกลั้น ความเข้าใจผู้อื่น และคุณธรรมและจริยธรรม

ส่วนที่ 6 คำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง โดยยึดหลักคุณภาพการให้บริการทั้ง 5 มิติ ได้แก่ 1. ความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ (Tangible) 2. การตอบสนองต่อความต้องการการบริการ (Responsiveness) 3. ความน่าเชื่อถือในการให้บริการ (Reliability) 4. การสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ (Assurance) และ 5. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบด้วย ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Analysis) ประกอบด้วย

- 1) สถิติ t-test (Independent t-test) ทดสอบความแตกต่าง 2 กลุ่ม
- 2) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance: ANOVA) เพื่อหาความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม
- 3) การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้น (Multiple Regression Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ทำหน้าที่พยากรณ์ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว

ผลการศึกษา

1. การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 60.5 และเพศชาย จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 39.5

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 39.3 รองลงมา คือ อายุ 18 - 25 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 อายุ 26 - 30 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และอายุ 31 - 40 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษา อยู่ระดับปริญญาตรี จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 63.6 รองลงมา คือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 และระดับสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 12.4 ตามลำดับ

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานเอกชน/รัฐวิสาหกิจจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 38.7 รองลงมา คือ พนักงานราชการ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 อาชีพอิสระ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 17.6 นิสิต/นักศึกษา จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 7.6 และอื่น ๆ จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.0 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 30,000 บาทขึ้นไป จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 36.0 รองลงมา คือ รายได้ 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 รายได้ 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 รายได้ 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 15.5 และรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง

การใช้บริการรถโดยสารประจำทาง ขสมก. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยใช้บริการรถโดยสารประจำทาง ขสมก. 1 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 45.2 รองลงมา คือ 3 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 38.6 และ 5 ครั้ง/สัปดาห์ จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ตามลำดับ

ประเภทของการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง ขสมก. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการรถโดยสารประจำทาง ขสมก. ประเภทรถปรับอากาศ จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 64.3 และรถธรรมดา จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 35.7

ความเหมาะสมของอัตราค่าโดยสารประจำทาง ขสมก. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่ออัตราค่าโดยสารประจำทาง ขสมก. คือ มีความเหมาะสม จำนวน 317 คน คิดเป็นร้อยละ 75.5 และไม่มีความเหมาะสม จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านความรู้ในด้านความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$) (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ตารางที่ 1: ค่าเฉลี่ยของความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงาน	\bar{X}	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความรู้ในด้านความปลอดภัย	3.13	ปานกลาง
2. ด้านความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	3.88	มาก
ความรู้ในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวม	3.51	มาก

ด้านความรู้ในด้านความปลอดภัย ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ รู้วิธีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือรักษาความปลอดภัยพื้นฐานในรถโดยสาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) รองลงมา คือ มีความรู้ทางด้านการตรวจสอบสถานที่ภายในตัวรถโดยสาร เช่น ตรวจสอบเก้าอี้ที่นั่ง ราวจับ หน้าต่างและประตูเปิดปิดรถโดยสาร มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) และมีความรู้ในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) ตามลำดับ

ด้านความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือมีความรู้รองลงมาคือมีความรู้ในเรื่องของเส้นทางการเดินรถของแต่ละสายที่ใกล้เคียงมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) และมีความรู้เกี่ยวกับด้านสิทธิประโยชน์ของผู้ใช้บริการแต่ละประเภท มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านทักษะการทำงาน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการบริการอย่างเท่าเทียม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) ด้านทักษะการพูดและการกระทำ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) และด้านทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$) ตามลำดับ (ตารางที่ 2) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยของทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงาน	\bar{X}	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า	3.25	ปานกลาง
2. ด้านทักษะการทำงาน	3.62	มาก
3. ด้านทักษะการบริการอย่างเท่าเทียม	3.43	มาก
4. ด้านทักษะการพูดและการกระทำ	3.38	ปานกลาง
ทักษะในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวม	3.42	มาก

ด้านทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ มีการสังเกตพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ เพื่อรู้ทันถึงสถานการณ์ได้อย่างทันท่วงที มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) รองลงมา คือ เมื่อมีปัญหาของผู้รับบริการเกิดขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) และการใช้วาจาอย่างสร้างสรรค์/ ประนีประนอมในการสถานการณ์ที่ไม่ปกติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$) ตามลำดับ

ด้านทักษะการทำงาน ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ พนักงานเก็บค่าโดยสารให้บริการอย่างแม่นยำในเรื่องเส้นทางการเดินทาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$) รองลงมา คือ พนักงานมีความกระตือรือร้น ตั้งใจในการให้บริการอย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) และสามารถให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้ผู้โดยสารได้ทันที มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) ตามลำดับ

ด้านทักษะการบริการอย่างเท่าเทียม ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ให้บริการที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้โดยสาร / การวางตัวและบุคลิกภาพอย่างเป็นกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา คือ การให้บริการด้วยความสุภาพ อ่อนน้อมและบริการด้วยความเป็นกันเองไม่เลือกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) และสามารถรับฟังปัญหาทุกปัญหาและแก้ไขปัญหาให้กับผู้รับบริการได้เป็นอย่างดีโดยไม่เลือกรับบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับ

ด้านทักษะการพูดและการกระทำ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือพนักงานใช้ถ้อยคำที่สุภาพและเหมาะสมในขณะที่ให้บริการแก่ผู้ให้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) รองลงมา คือ พนักงานให้บริการอย่างเต็มใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสและกระตือรือร้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.41$) และพนักงานสามารถรับฟังปัญหาหรือข้อซักถามของผู้ใช้บริการอย่างใจเย็น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$) ตามลำดับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทางโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) รองลงมา คือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

($\bar{X} = 3.56$) ด้านความอดทนอดกลั้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) และด้านความเข้าใจผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) ตามลำดับ (ตารางที่ 3) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ยของทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงานเก็บค่าโดยสารรถประจำทาง

ทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงาน	\bar{X}	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่	3.74	มาก
2. ด้านความอดทนอดกลั้น	3.39	ปานกลาง
3. ด้านความเข้าใจผู้อื่น	3.36	ปานกลาง
4. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.56	มาก
ทัศนคติในการปฏิบัติงานของพนักงานโดยรวม	3.51	มาก

ด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ มีการเก็บค่าโดยสารถูกต้องตรงตามราคา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) รองลงมา คือ สามารถให้ข้อมูลเส้นทางของสายเดินรถโดยสารที่รับผิดชอบแก่ผู้ใช้บริการได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.94$) และตรวจสอบความสะอาดและสิ่งของทุกครั้งหลังจากหยุดให้บริการหรือจำนวนผู้โดยสารน้อย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) ตามลำดับ

ด้านความอดทนอดกลั้น ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ มีความเคารพและให้เกียรติในการให้บริการโดยคำนึงถึงอายุและสถานภาพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) รองลงมา คือ มีความอดทนต่อแรงกดดันเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่ปกติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) และสามารถควบคุมอารมณ์และจัดลำดับความคิดเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) ตามลำดับ

ด้านความเข้าใจผู้อื่น ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ พนักงานมีความเป็นผู้นำ ผู้ตาม และผู้ริเริ่มประเด็นในการแก้ไขปัญหา พร้อมทั้งแสดงจุดยืนตามหลักการอย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) รองลงมา คือ มองหาข้อดีมากกว่าข้อเสียในการให้บริการแก่ผู้ขอรับบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) และการแบ่งปันพุดคุยประสบการณ์ร่วมกันเพื่อให้เข้าใจในการให้บริการมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ มีวินัยและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) รองลงมา คือ มีจิตสำนึกและตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ หรือจรรยาบรรณวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) และมีน้ำใจ มีจิตอาสา และความรับผิดชอบต่อเพื่อนร่วมงานและส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ตามลำดับ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง

ความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารประจำทางโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ และด้านการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) รองลงมา คือ ด้านการตอบสนองต่อความต้องการการบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) ด้านความเห็นอกเห็นใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) ด้านความรู้ในการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) และด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ (ตารางที่ 4) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า

ตารางที่ 4: ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจในการใช้บริการรถโดยสารประจำทาง

ความพึงพอใจในการใช้บริการ	\bar{X}	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ	3.06	ปานกลาง
2. ด้านการตอบสนองต่อความต้องการการบริการ	3.43	มาก
3. ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ	3.48	มาก
4. ด้านการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ	3.48	มาก
5. ด้านความเห็นอกเห็นใจ	3.36	ปานกลาง
6. ด้านความรู้ในการให้บริการ	3.28	ปานกลาง
ความพึงพอใจในการใช้บริการโดยรวม	3.35	ปานกลาง

ด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือสถานที่ให้บริการและอุปกรณ์มีความสะอาด เป็นระเบียบ สะดวกต่อการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) รองลงมา คือ สถานที่ที่ให้บริการมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ เช่น มีที่นั่งเพียงพอ สถานที่ขึ้นบนรถ รวมไปถึงราวจับขณะขึ้นบนรถ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) และมีของอุปกรณ์/เครื่องมือในการให้บริการมีคุณภาพทันสมัย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.98$) ตามลำดับ

ด้านการตอบสนองต่อความต้องการการบริการ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ พนักงานให้บริการด้วยความรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) รองลงมา คือ พนักงานให้บริการด้วยความเต็มใจ และกระตือรือร้นที่จะให้บริการ และพนักงานให้บริการมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

ด้านความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุดคือ พนักงานสามารถให้บริการในเรื่องข้อมูลเส้นทางการเดินรถได้อย่างครบถ้วน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$) รองลงมา คือ พนักงานให้บริการเป็นอย่างดีและเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) และพนักงานให้บริการสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) ตามลำดับ

ด้านการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ใช้บริการ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ พนักงานสามารถให้บริการได้ตามที่ตกลงหรือสัญญาไว้ เช่น ผู้ใช้บริการขอให้พนักงานบอกหรือประกาศป้ายที่ผู้ใช้บริการจะลงจากรถ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) รองลงมา คือ พนักงานมีการให้บริการที่ดีเสมอต้นเสมอปลายทุกครั้งที่ได้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) และพนักงานสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้งเมื่อเกิดสถานการณ์ผิดปกติ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ตามลำดับ

ด้านความเห็นอกเห็นใจ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ พนักงานให้บริการด้วยความเข้าใจในปัจเจกบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) รองลงมา คือ พนักงานสามารถให้บริการตรงตามความต้องการเฉพาะของแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$) และพนักงานมีการสำรวจและสังเกตในความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เป็นประจำ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้อย่างเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

ด้านความรู้ในการให้บริการ ข้อที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมากที่สุด คือ มีความรู้ในเรื่องการขนส่งและการคุ้มครองผู้บริโภค มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) รองลงมา คือมีความรู้ทางด้านกระบวนการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ขอรับบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) และมีความรู้ทางด้านภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้ขอรับบริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) ตามลำดับ

7. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน

1.1 จากการทดสอบความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามเพศ พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .290 ซึ่งมากกว่า .05 หมายความว่า ผู้ใช้บริการที่มีเพศแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

1.2 จากการทดสอบความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามอายุ พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มีค่า Sig. เท่ากับ .741 ซึ่งมากกว่า .05 หมายความว่า ผู้ใช้บริการที่มีอายุแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1.3 จากการทดสอบความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

เดือน 10,001 - 15,000 บาท และ 15,001 - 20,000 บาท โดยผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.36 และ 0.28 ตามลำดับ

ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท กับผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท พบว่า มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มากกว่าผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท โดยผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.29

ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท กับผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 พบว่า มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มากกว่าผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท โดยผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.40

ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท กับผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 พบว่า มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 10,000 มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) มากกว่าผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท โดยผลต่างของค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.48 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5: สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทางที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	VIF
ค่าคงที่ (Constant)	0.074	0.076		0.971	.332	
ความรู้	-0.015	0.037	-.014	-0.420	.675	3.260
ทักษะ	0.356	0.051	.348	6.965**	.000	6.802
ทัศนคติ	0.600	0.042	.609	14.440**	.000	4.856

R = 0.921, R² = 0.848, Adjusted R² = 0.847, SE = 0.361, Durbin-Watson = 1.944

** < .01

สมมติฐานที่ 2 สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานสมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) พบว่า

ความรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรเท่ากับ -0.015 ($B = -0.015$) และมีค่า Sig. เท่ากับ $.675$ ซึ่งมากกว่า $.05$ จึงยอมรับสมมติฐานหลัก (H0) และปฏิเสธสมมติฐานรอง (H1) หมายความว่า ความรู้ ไม่มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$

ทักษะ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรเท่ากับ 0.356 ($B = 0.356$) และมีค่า Sig. เท่ากับ $.000$ ซึ่งน้อยกว่า $.01$ จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H1) หมายความว่า ทักษะ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ หมายความว่า เมื่อทักษะเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพิ่มขึ้น 0.356 หน่วย

ทัศนคติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรเท่ากับ 0.600 ($B = 0.600$) และมีค่า Sig. เท่ากับ $.000$ ซึ่งน้อยกว่า $.01$ จึงปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H1) หมายความว่า ทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ หมายความว่า เมื่อทัศนคติเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) เพิ่มขึ้น 0.600 หน่วย

จากผลการวิเคราะห์ที่สามารถสรุปได้ดังนี้ สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สามารถร่วมกันอธิบายความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ได้ ร้อยละ 84.7 ($\text{adjusted } R^2 = 0.847$) โดยสามารถนำค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์มาเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) โดยใช้คะแนนดิบ ดังนี้

Y (ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ) = $0.074 + 0.356$ (ทักษะ)** + 0.600 (ทัศนคติ)**

อภิปรายผลการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้ใช้บริการที่มีลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน

ผู้ให้บริการที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก ผู้มีการศึกษาสูงกว่า จะคำนึงถึงคุณภาพของการบริการมากกว่า โดยถ้าหากคุณภาพการให้บริการดี ผู้ใช้บริการก็จะมีความรู้สึกพึงพอใจมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของปรเมศ บุญเปี่ยม (2561) ที่ได้

ศึกษาเรื่องการให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร อุตรธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจโดยรวมของผู้ที่มาใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานคร อุตรธานีแตกต่างกัน

ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากอาชีพที่มีผลตอบแทนที่สูงก็จะใช้บริการรถโดยสารช่องทางอื่นที่สะดวกสบายกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของฐานุตรา จันทรเกตุ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของการใช้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางบริษัท ขนส่ง จำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสาร จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีอาชีพที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพของการใช้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางบริษัท ขนส่ง จำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสาร จังหวัดสระบุรีที่แตกต่างกัน

ผู้ใช้บริการที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการพนักงานเก็บค่ารถโดยสารประจำทาง องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากผู้ใช้บริการที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะใช้บริการที่มีคุณภาพและมีความสะดวกสบายมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของอาริยา หมัดลี (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทางบริษัท วีระกร จำกัด เส้นทางหาดใหญ่ – สุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีความพึงพอใจในการใช้บริการแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.)

สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ด้านทักษะ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อาจเนื่องมาจากการที่พนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง มีทักษะในการทำงาน ทักษะการพูดและการกระทำ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ จึงทำให้ผู้รับบริการมีความรู้สึกพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Parasuraman and Grewal (2000) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาคุณภาพการบริการให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ โดยการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ (Assurance) คือ การบริการจากผู้ให้บริการที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะในการทำงาน ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีสามารถทำให้ผู้รับบริการเกิดความเชื่อถือและสร้างความมั่นใจว่าผู้รับบริการได้รับบริการที่ดี

สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ด้านทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) อาจเนื่องมาจากพนักงานเก็บค่าโดยสาร มีวินัยและความรับผิดชอบหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ จึงทำให้ผู้ใช้บริการเห็นถึงความตั้งใจในการทำงานและเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับแนวคิดการเป็นผู้ให้บริการที่เป็นเลิศของมหาวิทยาลัยมหิดล (2555) ที่กล่าวว่า ทัศนคติต่องานบริการที่ดี (Attitude) มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดยการบริการเป็นการช่วยเหลือผู้ทำงานบริการเป็นผู้ให้จึงต้องมีความคิดความรู้สึกต่องานบริการในทางที่ชอบ และเต็มใจที่จะให้บริการ ถ้าผู้ใดมีความคิดความรู้สึกไม่ชอบงานบริการ แม้จะพอใจในการรับบริการจากผู้อื่น ก็ไม่อาจจะทำงานบริการให้เป็นผลดีได้ ถ้าบุคคลใดมีทัศนคติต่องานบริการดีก็จะให้ความสำคัญต่องานบริการและปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ที่เป็นผลให้งานบริการมีคุณค่าและนำไปสู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า สมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ได้แก่ ทักษะ และทัศนคติ มีผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการในการใช้รถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ควรให้ความสำคัญกับการอบรมและพัฒนาพนักงานผู้ให้บริการให้มีทักษะในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการปลูกฝังทัศนคติให้แก่พนักงานผู้ให้บริการให้มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการมากขึ้น

2. ผู้บริหารควรให้ความสนใจกับปัจจัยส่วนบุคคล ในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเพศและอายุ เนื่องจากในเรื่องของอายุ อาจจะต้องคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก หรือผู้สูงอายุมากขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงการกำหนดนโยบายองค์กร เกี่ยวกับการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ ให้พิจารณาในแต่ละด้าน และผู้บริหารรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก.) ต้องกำหนดกลยุทธ์เพื่อผลักดันให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในระดับมากที่สุด เพื่อช่วยเพิ่มกำไร และส่วนแบ่งการตลาดให้มากขึ้น จะส่งผลให้ผู้ใช้บริการมีเพิ่มมากขึ้น และกลับมาใช้บริการซ้ำ

3. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการให้บริการของพนักงานเก็บค่าโดยสารประจำทาง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจในบริการมากยิ่งขึ้น

4. ผู้บริหารควรมีการพัฒนาและปลูกฝังพนักงานให้ตระหนักถึงคุณภาพการให้บริการที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องความเชื่อถือได้ การตอบสนอง ชีตความสามารถ การเข้าถึงได้ อธิบาย การสื่อสาร ความน่าเชื่อถือ ความมั่นคงปลอดภัยจากอันตราย ความเข้าใจ และลักษณะทางกายภาพที่สัมผัสได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับบุคคลที่โดยสารด้วยรถโดยสารประจำทางขององค์การขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร (ขสมก.) ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้วิจัยที่สนใจศึกษาอาจศึกษากับระบบขนส่งมวลชนรูปแบบอื่น เช่น รถไฟฟ้า รถไฟฟ้าใต้ดิน เรือข้ามฟาก สายการบิน รถทัวร์ และรถไฟ เป็นต้น

2. การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรสมรรถนะ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาตัวแปรด้านคุณลักษณะอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ความเป็นรูปธรรม ความเชื่อถือได้ ปฏิกริยาตอบรับ ความไว้วางใจ การเอาใจเขาใส่ใจเรา เป็นต้น เพื่อให้สามารถนำมาอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจได้อย่างครอบคลุมและหลากหลายมากขึ้น

3. การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยที่สนใจอาจศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครบถ้วน และได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ฐานุตรา จันทระเกตุ. (2554). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพของการใช้บริการรถยนต์โดยสารประจำทางบริษัท ขนส่งจำกัด ณ สถานีขนส่งผู้โดยสารจังหวัดสระบุรี. การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). ปทุมธานี: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/xmlui/handle/123456789/779>
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2546). กลยุทธ์การสร้างองค์การคุณภาพ. กรุงเทพฯ: ธรรมกมลการพิมพ์.
- ปรเมศ บุญเปี่ยม. (2561). การให้บริการรถโดยสารปรับอากาศระหว่างกรุงเทพมหานครธานี. ปริญญาโทบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. ถ่ายเอกสาร.
- เพ็ญจันทร์ แสนประสาน, อุไร พานิชยานุสนธิ์, ลัดดาวัลย์ ทัดศรี, เสาวลักษณ์ เจริญสิทธิ์, พร็ิมเพรา ศาครชัยพิทักษ์, มยุรี ปริญญาวัฒน์, จุไรรัตน์ สุดประโคนเขต, อารีย์ ฟองเพชร และรุ่งภา ป้องเกียรติชัย. (2548). การจัดการทางการแพทย์บาลสู่การเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สุขุมวิทวิทยาการพิมพ์.
- มหาวิทยาลัยมหิดล. (2555). คู่มือ-เทคนิคการให้บริการด้วยใจ. นครปฐม: สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล.
- เมวิกา รุ่งฉัตร. (2557). การทำงานของพนักงานองค์การขนส่ง. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/crujournal/article/view/28843>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). พจนานุกรมศัพท์ประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ: กองธรรมศาสตร์และการเมือง.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2546). การวิจัยธุรกิจ. กรุงเทพฯ: เพชรจรัสแสงแห่งโลกธุรกิจ.
- องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ. (2559). รายงานประจำปีองค์กรขนส่งมวลชนกรุงเทพ ปี 2559. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <http://www.bmta.co.th/sites/default/files/files/download/2559.pdf>
- อาริยา หมดลี. (2559). ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการรถโดยสารประจำทางบริษัท วีระกรจำกัด เส้นทางหาดใหญ่- สุโขทัย. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. ถ่ายเอกสาร.
- McClelland, D. C. (1973). Testing for Competence Rather Than for Intelligence. *American Psychologist*. 28(1): 1-14.
- Parasuraman, A., & Grewal, D. (2000). The Impact of Technology on the Quality-Value-Loyalty Chain: A Research Agenda. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 28(1): 168-170.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*. 64(1): 12-40.

- Post today. (2565). ราชกิจจานุเบกษา จำนวนประชากรไทย 66,171,439 คน กทม. มากสุด 5.5 ล้าน.
สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2566, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/673371>
- Schiffman, L. G. (2010). *Consumer Behavior*. 10th ed. Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.

ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยว ตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ The Demand of Thai Tourists to Travel to Chiang Mai According to the New Normal of Tourism

นันทยา ตันตราสืบ¹

Nanthiya Tantraseub

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยสำหรับวัตถุประสงค์นี้ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน ทำการสุ่มแบบแบ่งประเภท โดยการเลือกจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในย่านแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ และใช้การสุ่มแบบบังเอิญโดยเลือกเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ได้รับความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หาค่าสถิติการแจกแจงค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นหญิง โดยมีอายุระหว่าง 21-30 ปี อยู่ในวัยทำงาน มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภาคเหนือ มีลักษณะของการท่องเที่ยวโดยจัดนำเที่ยวด้วยตนเอง และมีแนวโน้มการใช้จ่ายโดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจสูงสุด คือ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หุบดอกไม้ สวนผลไม้ สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะที่ให้ความสนใจพิเศษ คือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ สอดคล้องกับความนิยมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยครั้งนี้นำไปสู่การนำเสนอแนวทางในเชิงนโยบายเพื่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่และการรองรับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษของนักท่องเที่ยวชาวไทยเพื่อสร้างอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะ นักท่องเที่ยวชาวไทย การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
Lecturer, Department of Tourism, Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Mai Rajabhat University,
Chiang Mai Province.

Corresponding author e-mail: tannpp@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 11 March 2023, Revised 10 April 2023, Accepted 28 April 2023

Abstract

The purpose of this study is to study the demand of Thai tourists in traveling to Chiang Mai according to the new normal tourism. This study sample consists of 400 Thai tourists traveling to Chiang Mai. A purposive sampling of Thai tourists who traveled to touristic areas in Chiang Mai. The research tool was a questionnaire with a confidence value of 0.90. Data were analyzed using frequency, percentage, means, and standard deviation. The study shows that most Thai tourists traveling to Chiang Mai are working-age women between 21 and 30, have residency in the northern region, are self-organized in traveling, and rely more on electronic payment. In terms of tourist attractions, tourists are most interested in natural attractions, flower fields, and fruit orchards. A specific form of tourism that receives special attention is homestay or farm stay tourism. This is in line with the popularity of natural attractions of why tourists choose to travel to Chiang Mai. The results of this research lead to the proposal of policy guidelines for new normal tourism management and tourism management that support the special interest of Thai tourists in order to create a tourism identity of Chiang Mai.

Keywords: *Special Interest Tourism, Thai Tourist, New Normal Tourism*

บทนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทต่อภาคเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรมที่มีการผสมผสานของชนชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลาย และการเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพื่อลงทุนทำธุรกิจด้านต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้มีเม็ดเงินกระจายสู่ชุมชนและท้องถิ่นตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ตามอัตราการเข้าพักและจำนวนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในช่วงฤดูกาลและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว แต่เมื่อช่วงปลายปี 2562 ที่ผ่านมา วิกฤตการณ์การเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงจำนวนสถิติการเดินทางเข้าม่านักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ของ กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่มีการเดินทางที่ลดลงเนื่องจากมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในเดือนมีนาคม 2563 เพื่อลดการกระจายของโรคระบาดในครั้งนั้น ตามประกาศฉบับแรกโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเฉพาะกิจจังหวัดเชียงใหม่. 2563) ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงในเดือนมีนาคม 2563 เหลือเพียง 2,707 คน จากสถานการณ์การเกิดโรคระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ดังกล่าว ได้สร้างความเสียหายต่อภาคการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากและส่งผลกระทบต่อธุรกิจใกล้เคียง เช่น การลดพนักงานภาคการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การปิดกิจการของธุรกิจ สายการบิน ธุรกิจร้านอาหาร สถานบันเทิงตามย่านท่องเที่ยวหลายแห่งในจังหวัดเชียงใหม่ การจ้างงานใหม่ทำได้ยากขึ้นส่งผลให้บัณฑิตจบใหม่ตกงาน ผู้ประกอบการไม่ใช่ภาคการท่องเที่ยว หลายรายผันตัวเองไปประกอบอาชีพอื่น ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายสินค้า

ที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนตามย่านการท่องเที่ยวต่างปิดกิจการลง สภาพเศรษฐกิจเริ่มดิ่งตัวลง ประชาชนต้องมีการปรับตัวในการดำรงชีวิตแนววิถีใหม่หรือ New Normal ที่ต้องให้ความสำคัญด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยมากขึ้นกว่าการใช้ชีวิตในรูปแบบเดิม ทั้งนี้ทางรัฐบาลไม่ได้ทอดทิ้งทางภาคการท่องเที่ยวและได้มีความพยายามในการออกแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจเพื่อเยียวยาภาคอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและภาคส่งออกเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ โดยการกำหนดแผนและมาตรการต่าง ๆ ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากหลายภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงติดอยู่ในอันดับประเทศจุดหมายปลายทางที่มีความน่าเชื่อถือ และมาตรฐานทางการแพทย์ที่อยู่ในระดับดี ทั้งนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวยังคงมีการสนับสนุนแก่ประชาชนในประเทศให้มีการเดินทางท่องเที่ยวให้เกิดการกระจายตัวของเม็ดเงินสู่ภาคธุรกิจ ชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวต่าง ๆ และผู้ประกอบการสามารถสร้างรายได้โดยเน้นจากกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวชาวไทยเป็นหลัก

ในทุกภาคส่วนยังคงมีการปรับแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับสถานการณ์ด้านโรคระบาดอยู่เป็นระยะ โดยรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Special Interest หรือการท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะถือเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวแบบ Niche ในปัจจุบันที่มีขนาดของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ไม่ใหญ่มาก มีลักษณะของการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปสู่สถานที่ท่องเที่ยวที่ต้นให้ความสนใจที่ไม่ขึ้นอยู่กับช่วงเทศกาลและสร้างความปลอดภัยต่อการใช้บริการในสถานประกอบการ ลดภาวะของการแพร่ระบาดของโรคต่าง ๆ นำไปสู่การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษาธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ การท่องเที่ยวเชิงอาหาร ซึ่งหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการท่องเที่ยวได้ประชาสัมพันธ์รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวที่มีความหลากหลายเพื่อสร้างความดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยในแต่ละช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ภายใต้ความพยายามที่จะผลักดันให้เศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียนและเติบโตขึ้นในจังหวัดท่องเที่ยวนั้น การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นไปในทิศทางใด และพลวัตกระแสของการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่เป็นไปในลักษณะใด และผลสะท้อนจากการจัดการตามแนวคิดการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ผลมาคน้อยเพียงใด เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยต้องหาคำตอบในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อนำองค์ความรู้ที่เป็นปัจจุบันมาวิเคราะห์เพื่อหาทิศทางด้านการท่องเที่ยว ให้ได้รูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยตามแนวการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเผยแพร่แก่ผู้ประกอบการที่ให้ความสนใจและนำมาบูรณาการ การเรียนการสอนแก่นักศึกษาภาควิชาการท่องเที่ยวให้ตระหนักถึงการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวสู่แรงงานภาคการท่องเที่ยวในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: ความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

จากสถานการณ์แพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ที่เริ่มจากในช่วงต้นปี 2563 ส่งผลกระทบอย่างมากต่อภาคเศรษฐกิจ ภาคสังคม รวมถึงภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีขนาดใหญ่และรวมธุรกิจที่เกี่ยวข้องมากมาย ส่งผลให้เกิดการหยุดชะงักของการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ และการใช้จ่ายในสังคม จากนโยบายที่เข้ามาเพื่อรองรับมาตรฐานความปลอดภัยของภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้ประกอบการภาคการท่องเที่ยวต้องมีการปรับตัวเพื่อพยุงสถานภาพขององค์กรและหน่วยงานให้เกิดความอยู่รอด ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นเมืองที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในช่วงระยะเวลาก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้มีสัดส่วนของผู้ประกอบการในจังหวัดเชียงใหม่ กระจายสู่อำเภอต่าง ๆ มีการขยายตัวเข้าสู่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการกระจายรายได้และชุมชนประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจปางช้าง ธุรกิจล่องแพ ธุรกิจร้านอาหารใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เกิดอาชีพความอยู่ดี ผู้ให้บริการในปางช้าง พนักงานโรงแรม พนักงานในร้านอาหาร เจ้าของธุรกิจรถเช่า มัคคุเทศก์ รวมไปถึงธุรกิจที่สนับสนุนด้านธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบการที่ผลิตและจำหน่ายวัตถุดิบต่าง ๆ เพื่อป้อนเข้าสู่ธุรกิจการท่องเที่ยว (Supplier) จากเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดการหยุดการเดินทางของนักท่องเที่ยว ด้วยเพราะความกังวลในเรื่องของความปลอดภัยด้านสุขภาพ ความเสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัส ความกังวลต่อการใช้จ่ายเพื่อการรักษาพยาบาลในอนาคต จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงกะทันหันจากการประกาศมาตรการฉุกเฉินของหลายประเทศ ทำให้ภาคธุรกิจการท่องเที่ยวขาดสภาพคล่องทางการเงิน การลดจำนวนพนักงานลง จนไปถึงการปิดกิจการ ภาวะเช่นนี้การเตรียมความพร้อมหรือแนวทางเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวภายหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 คดีคือกลายเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและควรมีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้จังหวัดเชียงใหม่ยังคงเป็นจุดหมายปลายทางในอันดับต้น ๆ ที่นักท่องเที่ยวตัดสินใจเข้ามาท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป และเนื่องจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่มีการเดินทางเป็นกลุ่มใหญ่ (Mass Tourism) เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเฉพาะตามความชอบหรือความสนใจของแต่ละคน (Niche Tourism) เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบทางเลือก (Alternative Tour) และส่วนหนึ่งคือ การท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะ (Special Interest Tourism) โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนน้อยลงและให้ความสนใจในเรื่องเดียวกัน ความนิยมแบบเดียวกัน ทำให้การสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดสามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างชัดเจนขึ้น และเชียงใหม่ถือเป็นจังหวัดที่นักท่องเที่ยวสามารถเลือกทำกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายในพื้นที่ต่าง ๆ แบบไม่กระจุกตัวเฉพาะภายในเมืองเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสนใจศึกษาเรื่องของรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเนื้อหาในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาเรื่องของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ โดยมีแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้มีการเดินทางท่องเที่ยว ได้แก่ ปัจจัยผลัก (Push Factor) และ ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) แนวคิดการท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะ และมาตรการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย SHA เพื่อป้องกันโรคระบาด เพื่อศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นข้อมูลพื้นฐานไปสู่การบูรณาการความรู้ที่สามารถต่อยอดเป็นแนวทางการวางนโยบายด้านการท่องเที่ยวรวมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการวางแผนการจัดการเรียนการสอนด้านการบริการการท่องเที่ยวในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวหรือเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว และทำกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงใหม่ จากสถิติของกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2563) จากเดือนมกราคมจนถึงกันยายน 2563 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,887,199 คน ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางของ Taro Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จำนวน 400 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบเจาะจง โดยการเลือกจากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 คน เพื่อทำการสำรวจตามกระบวนการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือโดยการออกแบบและจัดลำดับเนื้อหาของแบบสอบถามให้มีความครอบคลุมกับประเด็นสำคัญของการสอบถามความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยววิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาเรื่องของพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ แนวคิดปัจจัยที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้มีการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวเฉพาะ ได้แก่ ปัจจัยผลัก (Push Factor) และปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกทฤษฎีแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ของ Pearce, Morrison, and Rutledge (1998) โดยทฤษฎีแรงจูงใจในการท่องเที่ยว มีปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยปัจจัยผลักดันเป็นความต้องการที่เกิดจากสภาวะภายในของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเดินทางท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยดึงดูดเป็นทางเลือกไปยังจุดหมายปลายทางใดนั้นโดยขึ้นอยู่กับปัจจัยดึงดูด ซึ่งทั้งสองปัจจัยจะส่งผลให้เกิดการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ 1. ปัจจัยผลักดัน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจจากสภาพงานที่เครียด การต้องการพบสิ่งใหม่ ความต้องการด้านกายภาพ ความภูมิใจที่ได้ไปในสถานที่ใหม่ การได้รับประสบการณ์ใหม่ การเข้าสังคมพบเจอคนใหม่ ๆ 2. ปัจจัยดึงดูด เช่น ปัจจัยดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในแหล่งท่องเที่ยว นั้น โดยวิธีการอย่างหนึ่งเพื่อช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกสถานที่ปลายทางได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ในแบบสอบถามได้รวมถึงความคิดเห็นเรื่องของมาตรการความปลอดภัยด้านสุขอนามัย SHA เพื่อป้องกันโรคระบาดโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้การวิเคราะห์เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับ ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ชาวไทยรูปแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีการทดสอบความเที่ยงตรงภายในเครื่องมือ จากการนำร่างแบบสอบถามเสนอต่อกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและประเด็นคำถามที่เหมาะสม และวิธีการหาค่าความเชื่อมั่น ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence: IOC) จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 30 คน และหาความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Method) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha Coefficient ได้รับค่าความเชื่อมั่น 0.90 แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นหญิง โดยมีจำนวนถึง 274 คน (ร้อยละ 68.50) รองลงมาเป็นชาย จำนวน 93 คน (ร้อยละ 23.25) และน้อยที่สุด คือ กลุ่ม LGBTQ มีจำนวน 33 คน (ร้อยละ 8.25) และเมื่อพิจารณาประเด็นด้านอายุ พบว่า อยู่ในกลุ่มช่วงอายุระหว่าง 21-30 ปี มีจำนวนถึง 257 คน (ร้อยละ 64.25) ส่วนมากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีจำนวน 310 คน (ร้อยละ 77.50) มีการประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุดถึง 165 คน (ร้อยละ 41.25) สำหรับรายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 10,000 บาท มีจำนวน 163 คน (ร้อยละ 40.75) เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีถิ่นที่อยู่อาศัยในภาคเหนือ โดยมีจำนวนมากที่สุดเท่ากับ 191 คน (ร้อยละ 47.75)

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1-3 ครั้งต่อปี มีจำนวนถึง 219 คน (ร้อยละ 54.75) ในการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งมีการพักค้างคืนส่วนมากเป็นจำนวน 1-3 วัน มีจำนวน 282 คน (ร้อยละ 70.50) ส่วนลักษณะของการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ในด้านการวางแผนการเดินทางเพื่อเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามมักจะเลือกวางแผนการเดินทางเอง มีจำนวนมากที่สุดถึง 295 คน (ร้อยละ 73.75) เนื่องจากสามารถกำหนดเส้นทางการเดินทางและการควบคุมระยะเวลาการท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย รวมถึงการคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีหลากหลาย ในด้านสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยว โดยมากผู้ตอบแบบสอบถามมักจะเลือกพักที่ที่พักประเภทโรงแรม มีจำนวนมากที่สุด คือ 157 คน (ร้อยละ 39.25) รองลงมา ได้แก่ ผู้ที่เลือกพักบ้านเพื่อนหรือญาติ และเลือกพักโฮมสเตย์ มีจำนวนเท่ากัน 63 คน (ร้อยละ 15.75) และยังคงนิยมวิธีการชำระเงินแบบเงินสด จำนวน 193 คน (ร้อยละ 48.25) รองลงมาเลือกวิธีการชำระเงินแบบโอน ใช้ QR Code และ Prompt Pay จำนวน 126 คน (ร้อยละ 31.50) ทางด้านการเดินทางท่องเที่ยว นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นถึงจำนวนผู้ร่วมเดินทางในจำนวน 1-5 คนต่อการเดินทางท่องเที่ยวแต่ละครั้งในจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนมากที่สุด 347 คน (ร้อยละ 86.75) ลักษณะของการหาข้อมูลเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวในแต่ละครั้ง ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมค้นหาในแหล่งค้นหาข้อมูลประเภท เพชบุ๊ก มีจำนวน 102 คน (ร้อยละ 25.50) รองลงมาได้แก่ เว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยว มีจำนวน 95 คน (ร้อยละ 23.75)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังทำการศึกษาถึงลักษณะของสืบหาข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยมีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องธุรกิจหลักในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ อันได้แก่ ที่พักแรม การคมนาคมขนส่ง การบริการอาหารและเครื่องดื่ม แหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึก รวมถึงข้อมูลสำคัญเพื่อการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ในการลำดับความสำคัญในการสืบค้นข้อมูลด้านที่พักแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ได้ให้ความสำคัญกับการสืบค้นข้อมูลในประเด็นของค่าบริการท่องเที่ยวที่พักมากที่สุดถึง 362 คน (ร้อยละ 90.50) ทั้งภายในตัวเมืองเชียงใหม่และที่พักตามแหล่งท่องเที่ยวและในชุมชนต่างๆ ที่มีการกำหนดค่าบริการที่แตกต่างกันเพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย รองลงมาได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งของที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในที่พัก และประเภทของห้องพัก ซึ่งมีความแตกต่างกันร้อยละที่ไม่ห่างกันมากนัก ตามลำดับ

ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามลำดับความสำคัญในการสืบค้นข้อมูลด้านการคมนาคมขนส่งของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวนทั้งสิ้น 400 คนนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการสืบค้นในประเด็นด้านเส้นทางการเดินทางภายในจังหวัดเชียงใหม่มากถึง 281 คน (ร้อยละ 70.25) เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนมากเดินทางโดยรถส่วนตัว จึงเน้นการค้นหาข้อมูลด้านเส้นทางการท่องเที่ยวมากกว่าข้อมูลอื่น รองลงมาได้แก่ ข้อมูลการให้บริการขนส่งสาธารณะ ได้แก่ รถเมล์ รถสี่ล้อแดง หรือรถประจำทางสายต่างๆ ตามท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ และข้อมูลเกี่ยวกับการบริการรถเช่า ทั้งรถตู้ รถยนต์ และรถมอเตอร์ไซค์ ขนาดต่าง ๆ ตามลำดับ

ประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามลำดับความสำคัญในการสืบค้นข้อมูลด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากจำนวนทั้งสิ้น 400 คนนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการสืบค้นในประเด็นเกี่ยวกับประเภทของอาหารที่ให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นอาหารท้องถิ่น อาหารนานาชาติ หรืออาหารในรูปแบบทางเลือกต่าง ๆ เช่น มังสวิรัติ อาหารเจ เป็นต้น โดยมีจำนวนถึง 389 คน (ร้อยละ 97.25) รองลงมา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้งและเส้นทางของร้านเพื่อใช้ในการวางแผนการเดินทางท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับค่าบริการอาหารและเครื่องดื่มภายในร้าน และข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารในแหล่งท่องเที่ยว ตามลำดับ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นข้อมูลด้านแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึกของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน เลือกสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับราคาของสินค้าที่ระลึกมากที่สุดถึง 325 คน (ร้อยละ 81.25) จาก 400 คน รองลงมาได้แก่ ประเภทของสินค้าที่ระลึกมีจำนวนผู้เลือกตอบ 231 คน (ร้อยละ 57.75) จาก 400 คน ส่วนข้อมูลด้านแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ระลึก ข้อมูลชุมชนที่ผลิตสินค้า และการสาธิตกระบวนการผลิต เป็นประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญน้อยลงมาตามลำดับ

ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสืบค้นข้อมูลสำคัญเพื่อการวางแผนการเดินทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ จากผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 คน พบว่า ข้อมูลสำคัญที่ผู้ตอบให้ความสนใจมากที่สุดคือ ข้อมูลด้านนโยบาย /ประกาศทั่วไปจากจังหวัด ตามลำดับ มีจำนวนถึง 264 คน (ร้อยละ 66.00) รองลงมาได้แก่ ข้อมูลด้านวัฒนธรรมของชุมชน ธรรมเนียมปฏิบัติ ข้อมูลด้านสภาพภูมิอากาศ และข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว

ด้านการคมนาคมเนื่องจากเส้นทางการท่องเที่ยวมีค่อนข้างหลากหลายทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยมีโอกาสในการเลือกเส้นทางการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ได้ค่อนข้างมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามเลือกนำรถส่วนตัวใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวสูงสุดถึง 270 คน (ร้อยละ 67.50) รองลงมาเป็นการเช่ารถเพื่อใช้ในการเดินทางท่องเที่ยว 62 คน (ร้อยละ 15.50) ส่วนที่เหลือเป็นการเดินทางโดยรถสี่ล้อแดง รถให้บริการผ่านแอปพลิเคชัน และรถบริการนำเที่ยวทั่วไปที่มีให้บริการตามแหล่งท่องเที่ยวหรือในเขตย่านตัวเมืองเชียงใหม่ เป็นที่น่าสังเกตว่า รถขนส่งท้องถิ่นและรถเมล์สาธารณะของเชียงใหม่ (RTC) มีคนเลือกเพียง 8 คน (ร้อยละ 2.00) เท่านั้น

ด้านความนิยมแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ จากการสำรวจพบว่า อันดับแรกนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจคือ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทุ่งดอกไม้ สวนผลไม้ ยกตัวอย่างเช่น ดอยอินทนนท์ ดอยหลวงเชียงดาว ดอยม่อนแจ่ม สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ดอยหลวงเชียงดาว ทุ่งดอกไม้ สวนสน มีจำนวนถึง 292 คน (ร้อยละ 73.00) อันดับที่ 2 นักท่องเที่ยวที่นิยมด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพฯ วัดอุโมงค์ วัดพระสิงห์ วัดเจ็ดยอด วัดสวนดอก พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ มีจำนวน 236 คน (ร้อยละ 59.00) สำหรับในอันดับที่ 3 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังให้ความสนใจในบรรยากาศของเชียงใหม่ ไม่น้อยไปกว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น คือ แหล่งท่องเที่ยวยามราตรี เช่น การเดินชมเลือกซื้อสินค้าที่ระลึก อาหาร เครื่องดื่ม ตามถนนคนเดินท่าแพ ย่านไนท์บาซาร์ ถนนนิมมาน ถนนวัวลาย เป็นต้น มีจำนวน 212 คน (ร้อยละ 53.00) อันดับที่ 4 นักท่องเที่ยวที่รักความตื่นเต้นสนุกสนานได้เลือกแหล่งท่องเที่ยวประเภทกิจกรรม นันทนาการ ได้แก่ การท่องเที่ยวตามเกาะแก่ง น้ำตก บ่อน้ำพุร้อน เขื่อน สวนน้ำ สวนสัตว์ปางช้าง และแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย เป็นต้น มีจำนวน 192 คน (ร้อยละ 48.00) อันดับที่ 5 นักท่องเที่ยวที่มีความชื่นชอบและหลงใหลเสน่ห์ความเป็นท้องถิ่นได้เลือกแหล่งท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น เช่น บ้านแม่กำปอง หมู่บ้านชาวเขาชนชาติพันธุ์ มีจำนวน 168 คน (ร้อยละ 42.00) อันดับที่ 6 แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวยังคงให้ความสนใจสำหรับกลุ่มที่ชื่นชอบการใช้จ่ายใช้สอยของที่ระลึก ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวประเภทตลาดสินค้าที่ระลึก ตลาดสด เช่น ตลาดวโรรส ตลาดดอกไม้ ตลาดต้นลำไย ตลาดเมืองใหม่ เป็นต้น มีผู้เลือกตอบจำนวน 152 คน (ร้อยละ 38.00) อันดับที่ 7 แหล่งท่องเที่ยวประเภทศูนย์การค้าชุมชนขนาดเล็ก เช่น ตลาดชุมชน โครงการ One Nimman ตลาดนัด Think Park โครงการบ้านข้างวัด โครงการตลาดอาหารปลอดภัย (JJ Market) กาดฉำฉา อำเภอสันกำแพง มีจำนวนผู้เลือกตอบ 145 คน (ร้อยละ 36.25) และอันดับสุดท้าย ได้แก่ อนุสาวรีย์ จุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวนิยม เช่น ประตู่ท่าแพ สะพานเหล็ก อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย เป็นต้น มีจำนวนผู้เลือกตอบจำนวน 112 คน (ร้อยละ 28.00) ดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ลำดับความนิยมสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวไทย

ลำดับที่	ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
1	แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ทุ่งดอกไม้ สวนผลไม้ (ได้แก่ ดอยอินทนนท์ ดอยหลวงเชียงดาว ดอยม่อนแจ่ม สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานหลวงราชพฤกษ์ ดอยหลวงเชียงดาว ทุ่งดอกไม้ สวนสน เป็นต้น)
2	แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพฯ วัดอุโมงค์ วัดพระสิงห์ วัดเจ็ดยอด วัดสวนดอก พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น)
3	แหล่งท่องเที่ยวยามราตรี (ได้แก่ ถนนคนเดินท่าแพ ไนท์บาซาร์ ถนนนิมมาน ถนนวัวลาย เป็นต้น)
4	แหล่งท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย กิจกรรม นันทนาการ (ได้แก่ น้ำตก บ่อน้ำพุร้อน เชื่อน สวนน้ำ สวนสัตว์ ปางช้าง เป็นต้น)
5	แหล่งท่องเที่ยวชุมชนท้องถิ่น (ได้แก่ บ้านแม่กำปอง หมู่บ้านชาวเขาชนชาติพันธุ์ เป็นต้น)
6	ตลาดสินค้าที่ระลึก ตลาดสด (ได้แก่ ตลาดวโรรส ตลาดดอกไม้ ตลาดต้นลำไย ตลาดเมืองใหม่ เป็นต้น)
7	ศูนย์การค้าชุมชนขนาดเล็ก ตลาดชุมชน (โครงการ One Nimman ตลาดนัด Think Park โครงการบ้านข้างวัด โครงการตลาดอาหารปลอดภัย JJ Market กาดฉำฉา สันกำแพง)
8	อนุสาวรีย์ จุดสำคัญที่นักท่องเที่ยวนิยม (ได้แก่ ประติมากรรม อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย เป็นต้น)

ในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจพิเศษที่ได้รับความสนใจมากที่สุดจังหวัดเชียงใหม่ จากผลการสำรวจพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน เลือกลักษณะการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ โดยมีจำนวนถึง 116 คน (ร้อยละ 29.00) รองลงมา ได้แก่ ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การศึกษาธรรมชาติ จำนวน 86 คน (ร้อยละ 21.50) เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า นักท่องเที่ยวยังให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ด้านชุมชน และทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่งดงามของจังหวัดเชียงใหม่เป็นสำคัญ

ด้านการสำรวจความพึงพอใจต่อการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยรวมภายในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า นักท่องเที่ยวพึงพอใจกับการบริการด้านร้านอาหารและเครื่องดื่มในจังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ การบริการที่พัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก และอันดับสามที่นักท่องเที่ยวพึงพอใจได้แก่ การใช้บริการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

จากการสำรวจถึงแนวโน้มการกลับมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ซ้ำอีกครั้ง (Repeated Customer) นักท่องเที่ยวให้ความเห็นส่วนใหญ่ว่ามีแนวโน้มที่จะเดินทางกลับมาสูงถึง 285 คน คิดเป็นร้อยละ 71.25 ของจำนวน ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จึงถือเป็นสัญญาณที่ดีที่การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวซื้อซ้ำที่จะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่ออยู่ในช่วงเวลาที่ปลอดภัยจากสถานการณ์โรคระบาดในอนาคต

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความต้องการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยรูปแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด ประเด็นแรก คือ การให้ความสำคัญกับการเดินทางเพื่อผ่อนคลายและลดความตึงเครียดจากการใช้ชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ การให้ความสำคัญกับการเดินทางเพื่อต้องการได้รับการบริการที่ดี สะดวกสบายและปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 อยู่

ในระดับมาก และประเด็นที่ให้ความสำคัญน้อยที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับการเดินทางเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่แตกต่าง จากคนในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22 ซึ่งยังอยู่ในระดับมากสำหรับแนวโน้มที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบวิถีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ประเด็นที่นักท่องเที่ยวสนใจให้ความสำคัญและมีความจำเป็นต้องการให้ดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ (1) การเพิ่มทางเลือกเพื่อชำระเงินทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ (2) การเลือกใช้บริการขนส่งที่พัก ร้านอาหาร สถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐาน มีเครื่องหมายรับรอง สามารถป้องกันโรคระบาด /โรคอุบัติใหม่ได้ (3) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการอาหารแบบส่งถึงที่เพิ่มมากขึ้น (4) การเว้นระยะห่างในการใช้บริการหรือการรับประทานอาหาร (5) การสวมหน้ากากอนามัย ใช้เจลแอลกอฮอล์ การวัดอุณหภูมิร่างกาย รวมถึงความสะอาดขณะใช้บริการในทุกที่ (6) การจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมในพื้นที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

สรุปและอภิปรายผล

ในการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการเดินทางท่องเที่ยวตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีผลสรุปการวิจัยดังนี้ มีข้อค้นพบดังนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนมากเป็นหญิง โดยมีอายุระหว่าง 21-30 ปี อยู่ในวัยทำงาน มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภาคเหนือ มีลักษณะของการท่องเที่ยวโดยจัดนำเที่ยวด้วยตนเอง ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยไม่เกิน 3 วันต่อครั้ง ส่วนมากพักโรงแรมและใช้จ่ายด้วยเงินสด เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ใช้การจ่ายผ่าน QR Code หรือ Prompt Pay เป็นอันดับรองลงมา แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่ปรับตัวเพื่อให้เกิดความสะดวกและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น มีการใช้พาหนะส่วนตัวในการเดินทางท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ณิชยา พิชัยวรุฒมะ และคณะ (2565) นักท่องเที่ยวนิยมใช้การเดินทางโดยพาหนะส่วนตัวมากที่สุด และต้องการเดินทางท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทชายหาด เกาะ และ น้ำตกสูงเป็น 3 อันดับแรก นอกจากนี้มีการสืบค้นข้อมูลจากสื่อสมัยใหม่สามอันดับแรกจาก เพชบุรี เพจ หรือบล็อกการท่องเที่ยว และเว็บไซต์แนะนำข้อมูลทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ ขนพันธ์ ชัยคุรุช, อมรฤทัย ภูสนาม และอรอนงค์ เดชมณี (2563) ที่กล่าวถึง ด้านพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนหลังโควิด 2019 ที่มีการหาข้อมูลการท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต รองลงมาเป็นข้อมูลจากญาติและเพื่อน และยังสอดคล้องกับ ณิชยา พิชัยวรุฒมะ และคณะ (2565) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวนิยมการเดินทางโดยใช้พาหนะส่วนตัวมากที่สุด

สำหรับประเด็นที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสนใจหลัก ได้แก่ ค่าบริการห้องพักในโรงแรม เส้นทางการเดินทางภายในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลเกี่ยวกับร้านอาหารภายในแหล่งท่องเที่ยว ค่าเข้าชมแหล่งท่องเที่ยว ราคาของสินค้าที่ระลึกที่จำหน่าย และข้อมูลด้านนโยบายหรือประกาศเกี่ยวกับสถานการณ์โรคระบาดของจังหวัด สำหรับแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเคยเดินทางไปและรู้สึกชื่นชอบได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทุ่งดอกไม้ สวนผลไม้ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวยามราตรี อยู่ในสามอันดับแรกที่นักท่องเที่ยวเลือกมากที่สุด และสำหรับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเฉพาะที่ให้ความสนใจพิเศษ คือ การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์หรือฟาร์มสเตย์ สอดคล้องกับความนิยมด้านแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวเลือกเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ สอดคล้องกับ รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ร และกัญญากาญจน์ ไชเออร์ส

(2559) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยว
 ในด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก โดยแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด
 เชียงใหม่ตามทัศนะของนักท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นการสร้างความปลอดภัยของทรัพยากรธรรมชาติและ
 ความต่อเนื่องของวัฒนธรรมแหล่งท่องเที่ยว และยังคงสอดคล้องกับ ณิชชา พิษขจรุตมะ และคณะ (2565)
 ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมีความนิยมการเดินทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประเภทชายหาด เกาะ และ
 น้ำตกเป็นอันดับต้น

ในด้านการจัดการด้านการท่องเที่ยว นั้น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจกับการบริการของร้านอาหาร
 และเครื่องดื่มในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีทางเลือกที่หลากหลายและเพียงพอต่อความต้องการของ
 ปริมาณนักท่องเที่ยว รองลงมาได้แก่ การบริการที่พักแรม และกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในจังหวัด
 เชียงใหม่ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวส่วนมากมีความต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำ แต่ด้วยสถานการณ์
 การแพร่ระบาดยังคงไม่สิ้นสุด การท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่จึงทำให้นักท่องเที่ยวต้องมีการปรับรูปแบบ
 การท่องเที่ยวที่เพิ่มความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดด้านการ
 ท่องเที่ยวนั้น นักท่องเที่ยวเลือกท่องเที่ยวในเชียงใหม่ด้วยเหตุผลหลักเพื่อความผ่อนคลายและลด
 ความตึงเครียด รองลงมาคือ ความต้องการได้รับการบริการที่ดี สะดวกและปลอดภัย ส่วนปัจจัยดึงดูด
 ทางการท่องเที่ยวนั้น ผู้วิจัยได้ระบุประเด็นที่ส่งผลต่อการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่โดย
 มีมาตรการด้านความปลอดภัยเป็นเนื้อหาสำคัญ โดยสรุป นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญด้าน
 มาตรฐานทั้งด้านการจัดการการท่องเที่ยวและความปลอดภัยด้านสุขภาพ สอดคล้องกับ กันชลิกา
 อุตมะแก้ว และคณะ (2564) กล่าวถึง พฤติกรรมของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงมีการเรียนรู้และ
 การติดตามข่าวสาร และสถานการณ์เพื่อการป้องกันโรคระบาดเพิ่มมากขึ้น และนอกจากนั้นเรื่องของการ
 จัดการด้านการสื่อสารยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภูซง ชื่นชม และคณะ (2565) ที่ให้ความสำคัญ
 เรื่องของการสร้างภาคเครือข่ายเพื่อการสื่อสารไปในทิศทางเดียวกันป้องกันความสับสนจาก
 การรับสื่อที่ผิดพลาดส่งผลต่อการเดินทาง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการเลือก
 ใช้บริการขนส่ง ที่พัก ร้านอาหาร และสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับมาตรฐานโดยมีเครื่องหมายรับรอง
 เพื่อป้องกันการเกิดโรคระบาดหรือโรคอุบัติใหม่ได้ สอดคล้องกับ ภฤศญา ปิยนุสรณ์ และระชานนท์
 ทวีผล(2565) ที่กล่าวถึง เรื่องของความเหมาะสมของการออกแบบมาตรฐานการให้บริการด้านการ
 ปฏิบัติตามมาตรการด้านสาธารณสุขทั้งมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยและเครือข่ายสากล
 แต่ละกลุ่ม จากความเห็นของผู้รับบริการของโรงแรม และสอดคล้องกับ นันทิกานต์ ศรีสุวรรณ, ธนา
 กิติศรีวรพันธุ์ และวีระ วีระโสภณ (2564) ที่กล่าวถึง โรงแรมที่พักในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่ก็
 รับมาตรฐานความปลอดภัยของธุรกิจโรงแรมและที่พัก และมีผู้ประกอบการอีกจำนวนไม่น้อยที่กำลัง
 พัฒนาปรับปรุงกิจการเพื่อขอรับมาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัย เพื่อสร้างความมั่นใจความ
 เชื่อมั่นแก่ผู้ใช้บริการ และส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าพักได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น สอดคล้องกับ มณฑลรัฐ
 จุฬาโคตร (2563) ที่กล่าวถึง ความสำคัญด้านการจัดการด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ควรมีการ
 แจ้งข้อกำหนดให้ประชาชนได้รับทราบ การให้ความรู้ในการป้องกันและการเตรียมความพร้อมด้าน
 การคัดกรองต่างๆ รวมถึงการให้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในมุมมองผู้ประกอบการนั้น มีการ
 จัดการที่เข้มงวดมากขึ้น สอดคล้องกับ ปณิตดา ชนะพาล, ชฎาธาร คงดี, วันเฉลิม สุตนาวาม และ
 ศิริเพ็ญ ดาบเพชร (2562) ที่กล่าวถึง การจัดการของบริษัทจัดนำเที่ยวที่มีการปรับกลยุทธ์สำคัญเพื่อ
 รับมือกับสถานการณ์โรคระบาด ทั้งการบริหารความเสี่ยงและกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม และ

ยังสอดคล้องกับ ธนพล คล่องสมุทร, วรุฒม์ นาที และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ (2564) กล่าวถึง แนวทางการประกอบธุรกิจนำเที่ยวที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์โรคระบาดดังกล่าว

สรุปประเด็นที่สำคัญจากงานวิจัยในครั้งนี้แม้ว่าวิกฤตการณ์สถานการณ์โรคระบาดจะยังไม่หมดไปในปัจจุบันนี้ ทุกภาคส่วน ประชาชน ผู้ประกอบการ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องต่างหารูปแบบวิธีการเพื่อการมีชีวิตร่วมกันและปรับตัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านสุขอนามัยและทางด้านเศรษฐกิจ การเปิดประเทศเพื่อให้เกิดการเดินทาง การเคลื่อนไหวทางการคมนาคมขนส่งไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและตัวนักท่องเที่ยวต่างตระหนักถึงการป้องกันและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมเป็นรูปแบบใหม่ หลายธุรกิจมีการปรับตัวในเรื่องของการให้ความสำคัญด้านความสะอาด การเว้นระยะห่างเพื่อลดความแออัดของจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ของสถานประกอบการของตนเอง การสร้างความมั่นใจด้านการขอมาตรฐานรับรองตามสถานประกอบการต่าง ๆ รวมถึงการปรับรูปแบบการใช้จ่ายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ลดการสัมผัสให้มากขึ้น ในด้านการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในความสนใจเฉพาะของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการสนับสนุนกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางธรรมชาติ และการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย และการปรับปรุงภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้มากขึ้น เพราะถือเป็นกิจกรรมทางเลือกตามแนวทางการท่องเที่ยวแบบวิถีใหม่ที่มีความสอดคล้องกับแนวทางการสร้างความปลอดภัยต่อสถานการณ์โรคระบาด และตอบโจทย์กระแสการเดินทางของคนในยุคปัจจุบัน ประกอบกับความนิยมทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมยังถือเป็นจุดขายด้านการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ รวมถึงรากฐานของความเป็นมิตรไมตรีของคนพื้นถิ่นที่ถือเป็นเสน่ห์ทางการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์สำคัญของจังหวัดที่สามารถนำมาสร้างกลยุทธ์เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวในอนาคตข้างหน้า

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ผลสำรวจและองค์ความรู้จากงานวิจัยในครั้งนี้ สามารถอ้างอิงเพื่อวางแผนนโยบายเพื่อการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ในอนาคตได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ ข้อมูลและผลสรุป สะท้อนปรากฏการณ์และการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การสร้างบทเรียนตัวอย่างเพื่อการออกแบบรูปแบบแนวทางการให้บริการเพื่อสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในอนาคตแก่ผู้เรียนและนักวิชาการในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในภาคหน้า

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). สถิติผู้มาเยี่ยมเยือนที่เป็นชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2563. สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2563 (Tourism Statistics 2020). สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=592.

- ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม และอรอนงค์ เดชมณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. 10(3): 187-201.
- ณิชา พิชัยวรุฒมะ, อมราวดี บุญเรือง และสุชุมล กล้าแสงใส. (2565). รูปแบบการท่องเที่ยวภายใน ประเทศหลังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. การประชุมมหาดใหญ่ระดับ วิชาการและนานาชาติ ครั้งที่ 13 (น. 3723-3286). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธนพล คล่องสมุทร, วรุฒม์ นาฮี และศุภรัตน์ พิณสุวรรณ. (2564). ผลกระทบของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่อผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในพื้นที่ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัด กระบี่. การประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านภูมิศาสตร์และภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัย ในภาคใต้ครั้งที่ 1 (น. 40-42). สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- นันทิกานต์ ศรีสุวรรณ, ธนา กิตติวีรพันธ์ และวีระ วีระโสภณ. (2564). มาตรฐานความปลอดภัย ของธุรกิจโรงแรมและที่พักในจังหวัดเชียงใหม่ หลังสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19. การประชุมสวนสุนันทาวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 9 เรื่อง “การยกระดับการวิจัยสู่นวัตกรรม” (น. 168-186). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการจัดการอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปนัดดา ชนะपाल, ชฎาธาร คงดี, วันเฉลิม สุตनावาม และศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2562). มิติของแรงจูงใจ ในการเดินทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวของผู้หญิงชาวต่างชาติที่เดินทางคนเดียวใน ประเทศไทย. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 10(1): 114-128.
- ภฤศญา ปิยนุสรณ์ และระชานนท์ ทวีผล. (2565). การจัดการช่องว่างคุณภาพบริการของกลุ่มธุรกิจ โรงแรมบรุษขำชาติในอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ท่ามกลางภาวะวิกฤตการณ์ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ระลอก 3. วารสารการวิจัยและการพัฒนา มหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงราย. 17(59): 52-63.
- ภูซง ขึ้นชม, สิทธิชัย ยอดสุวรรณ, อิติพงษ์ พลอยเหลือง, ประสงค์ หมิ่นจันทร์ และพิษณุลักษณะ กั้นทวี. (2565). การพัฒนาระบบการจัดการการแพร่ระบาดโรคโควิด-19 บริเวณชายแดนไทย- ลาว กรณีศึกษาอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. เชียงรายเวชสาร. 14(1): 71-92.
- มณฑลธัญญ์ จุฬาโคตร. (2563). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดในจังหวัดเชียงใหม่ หลังเกิดวิกฤตการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). การค้นคว้า อีสาร คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566, จาก http://www.ba-abstract.ru.ac.th/AbstractPdf/2563-5-14_1632292918.pdf
- รัฐนันท์ พงศ์วิริทธิ์ธร และกัญญากาญจน์ ไชเออร์ส. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่ตามทัศนคติของนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี. 10(22): 60-66.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารเฉพาะกิจจังหวัดเชียงใหม่. (2563). คำสั่งกรมการโรคติดต่อจังหวัดเชียงใหม่ ที่ 1/2563 เรื่อง มาตรการเร่งด่วนในการป้องกันวิกฤตการณ์จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019 (COVID)) จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2566, จาก http://www.chiangmai.go.th/covid19/assets/pdf/command/1_2563.pdf.

- Pearce, P.; Morrison, A.; & Rutledge, J. (1998). **Motivational Influence in Tourism Demand in Tourism: Bridges Across Continents**. Sydney: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1967). **Elementary Sampling Theory**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

ผลลัพธ์ที่ไม่คาดคิดของตัวแปรเพศในการวัดการอ้างงาน:
การทดลองออนไลน์ซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมในกลุ่มนิสิต
ที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมที่แตกต่างกัน
เพื่อลดพฤติกรรมการอ้างงานในกลุ่ม
Unexpected Result of Gender Variable in Social Loafing
Evaluation: Online Experiment on Priming Locus of
Control in Student's Different Traits of Locus of Control
to Reduce Social Loafing Behavior in Work Group

ภรณ์ยุ โรจนสรโรช¹ และ อภิษฐา ไชยวุฒิกอร์ณวานิช²
Parunyoo Rojanasaroj and Apitchaya Chaiwitikomwanich

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมในบุคคลที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมที่แตกต่างกันเพื่อลดพฤติกรรมการอ้างงานในการทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตปริญญาตรีอายุ 18-24 ปี จำนวน 171 คน การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบ Factorial 2X2 (ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม X การขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน) โดยแบ่งเป็น 1) กลุ่มลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในที่ผ่านการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน 46 คน 2) กลุ่มลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในที่ผ่านการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน 44 คน 3) กลุ่มลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในที่ไม่ผ่านการขึ้นนำใด ๆ 49 คน และ 4) กลุ่มลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในที่ไม่ผ่านการขึ้นนำใด ๆ 32 คน ในลักษณะของการศึกษาแบบกึ่งการทดลองผ่านออนไลน์ โดยมีพฤติกรรมการอ้างงานในการทำงานเป็นตัวแปรตาม งานวิจัยมีการเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 2 ช่วง ช่วงคัดเข้าและช่วงทดลอง โดยช่วงคัดเข้าจะเป็นการทำแบบสอบถามผ่าน Google Form เป็นมาตรวัดลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม (เพื่อแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยออกเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน และภายนอก) จากนั้นจะมีการนัดหมายผู้เข้าร่วมการวิจัยมาเข้าร่วมในช่วงทดลองผ่าน Zoom Meeting ซึ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยจะถูกรวมเข้าเงื่อนไขจัดกระทำเงื่อนไขใดเงื่อนไข

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
Master's degree student, Field of Psychology, Major in Social Psychology, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
Assistant Professor, Field of Social Psychology, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: cifotptfocdt@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 15 November 2022, Revised 14 March 2023, Accepted 28 April 2023

หนึ่ง (เงื่อนไขซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน หรือเงื่อนไขควบคุม) ก่อนที่ช่วงทดลองจะเริ่ม ในช่วงทดลองนี้ผู้เข้าร่วมจะได้ทำงานซึ่งนำตามเงื่อนไข จากนั้นทำการวัดพฤติกรรมการทำงานโดยให้ผู้เข้าร่วมทำงานระดมความคิดออนไลน์ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วผู้วิจัยทำการอธิบายจุดประสงค์ที่แท้จริงให้แก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยฟัง

ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมและการซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมไม่มีทั้งอิทธิพลหลักหรือปฏิสัมพันธ์กันต่อพฤติกรรมการทำงานอย่างมีระดับนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยกลับพบว่าตัวแปรเพศมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานในงานวิจัยนี้ เนื่องจากผู้เข้าร่วมการวิจัยเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีแรงจูงใจในการทำงานระดมความคิดออนไลน์มากกว่าเพศหญิง ซึ่งเป็นงานที่ให้เกิดการใช้งานของมีดออกมาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถคิดได้ เป็นข้อค้นพบว่าตัวแปรเพศนั้นสามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานได้เช่นกัน ทากงานดังกล่าวเป็นประเภทงานที่ผู้ชายกับผู้หญิงมีแรงจูงใจในการทำต่างกัน

คำสำคัญ: ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม การซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุม พฤติกรรมการทำงาน

Abstract

This research aims to study priming locus of control on social loafing behavior in work group in different trait-of-locus-of-control targets. The samples are 171 undergraduate students between 18 to 24 years old. The research is a quasi-experimental factorial 2X2 design (trait of locus of control X priming locus of control). The dependent variable is social loafing behavior. There are four groups: are 1) 46 samples of trait-of-internal-locus-of-control group with internal-locus-of-control priming 2) 44 samples of trait-of-external-locus-of-control group with internal-locus-of-control priming 3) 49 samples of trait-of-internal-locus-of-control group with no priming and 4) 32 samples of trait-of-external-locus-of-control group with no priming. The process is split into two periods, recruiting period and experimental period. In recruiting period, participants were screened via a questionnaire in google Form. Participants are classified into one trait of locus of control (either internal locus of control or external locus of control). Then, participants are appointed to participate in experimental period via Zoom Meeting. During this period, participants are randomly assigned before the session started into one condition (either priming internal locus of control, or control condition). Participants are asked to do priming task depending on conditions, and then complete an online brainstorming task to assess social loafing behavior. Lastly, participants were debriefed and the session ended.

The study reveals that trait of locus of control and priming locus of control do not have main effect or interaction effect on social loafing behavior. However, we find that gender seems to have an influence on social loafing behavior as males are more motivated to do the online brainstorming task than females (to list the way to use knife

as much as possible). This result suggests that gender variable can affect social loafing behavior if such work is the kind of work that men and women are motivated to do differently.

Keywords: *Trait of locus of control, Priming locus of control, Social loafing behavior*

บทนำ

พฤติกรรมการณ์การอุ้งงาน คือ การที่บุคคลลดปริมาณในการลงแรงทำงานของตนเองลงเมื่อได้ทำงานในบริบทที่ทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นปริมาณการลงแรงที่น้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับบริบทการทำงานคนเดียว (Latané et al. 1979) ซึ่งการอุ้งงานสามารถเกิดได้กับงานทุกประเภท (Ying et al. 2014) ไม่ว่าจะเป็งานที่ต้องช่วยกันลงแรงทางกายอย่างการช่วยกันตะโกน (Latané et al. 1979) ช่วยกันดึงเชือก (Ringelmann. 1913) หรือแม้แต่งานที่ช่วยกันลงแรงทางความคิด (Harkins & Petty. 1982) ก็สามารถมีการอุ้งงานเกิดขึ้นได้เช่นกัน ซึ่งพฤติกรรมการณ์การอุ้งงานนั้นสามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม (Social Impact Theory) (Latané. 1981) โดยในบริบทของการทำงานกลุ่มนั้น เป็นสถานการณ์ที่มีทั้งจำนวนสมาชิกมาก และมีการแสดงตนต่ำ อิทธิพลของผู้มอบหมายงานต่อสมาชิกกลุ่มจึงถูกกระจายออกไปจนเบาบางลง ตามมาด้วยศักยภาพในการทำงานของเป้าหมายแต่ละคนทีลดลง เกิดเป็นพฤติกรรมการณ์การอุ้งงานเกิดขึ้น คือสมาชิกแต่ละคนไม่ได้ลงแรงพยายามทำงานอย่างเต็มที่ (Karau & Williams. 1993) เป็นปัญหาสากลที่หลายฝ่ายพยายามแก้ไขเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มให้ดีขึ้น (Hoon & Tan. 2008)

ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การอ้างอิงแหล่งควบคุม (Locus of Control) นั้นอาจเป็นคำตอบที่ช่วยแก้ปัญหาเพื่อลดพฤติกรรมการณ์การอุ้งงานได้ โดยลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมคือลักษณะมุมมองการประเมินตนเองต่อสิ่งรอบข้างในขั้นพื้นฐานของบุคคล เป็นแนวโน้มที่บุคคลใช้อธิบายหรืออ้างอิงถึงที่มาของความเป็นไปของผลการกระทำหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่าถูกกำหนดโดยการกระทำของตนเองหรือถูกกำหนดโดยสิ่งอื่นภายนอกที่ไม่ใช่การกระทำของตนเอง (Rotter. 1966) โดยคนที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน (Internal Locus of Control) นั้นจะมีชุดความคิดที่เชื่อว่า การเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ นั้นจะขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง (Judge et al. 1998; Ottley et al. 2012) และตนมีอำนาจที่จะควบคุมการเป็นไปของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ด้วยตนเอง ในขณะที่คนที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอก (External Locus of Control) จะมีชุดความคิดที่เชื่อว่า ความเป็นไปของสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวนั้นอยู่นอกเหนือการควบคุมของตน คือเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นล้วนถูกควบคุมและถูกกำหนดจากปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น การกระทำของตนเป็นอิทธิพลส่วนน้อยหรือไม่มีอิทธิพลเลย (Ottley et al. 2012)

งานวิจัยที่ศึกษาความเกี่ยวข้องกันระหว่างการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมกับการอุ้งงานในการทำงานนั้นมีการศึกษามาแล้วในระดับหนึ่ง อย่างงานวิจัยของ Simanjuntak และ Eliana (2020) ที่พบว่ายิ่งบุคคลมีระดับการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมการณ์การอุ้งงานน้อย โดยคนที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในมักจะมีควมรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และเชื่อว่าความสำเร็จของพวกเขาจะขึ้นอยู่กับความพยายามและการลงแรงของตนเองที่ใส่ไปในงาน (Fini & Yousefzadeh. 2011) จึงมีแนวโน้มที่จะอุ้งงานน้อยกว่า หรืองานวิจัยของ Sumantri

และ Pratiwi (2020) ที่พบว่าระดับการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในที่สูงนั้นช่วยลดแนวโน้มการเกิดการอ้างงานลงได้ ในขณะที่ระดับการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอกนั้นไม่มีอิทธิพลต่อการอ้างงานหรือมีความสัมพันธ์กับการอ้างงานเลย แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาความเกี่ยวข้องกันระหว่างการอ้างอิงแหล่งควบคุมและพฤติกรรมการอ้างงาน ดังที่ได้กล่าวมานั้น ยังนับว่ามีการศึกษาในประเด็นนี้อยู่ค่อนข้างน้อยในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะทำการศึกษาเพิ่มเติมในงานวิจัยนี้

ถึงแม้ว่าการอ้างอิงแหล่งควบคุมในหลายงานวิจัยดังกล่าวจะมองว่าการอ้างอิงแหล่งควบคุมนั้นเป็นลักษณะ (Trait) ที่เป็นตัวแปรติดตัวที่มีมาอยู่แล้วในแต่ละบุคคล แต่จากการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม ผู้วิจัยกลับพบว่า การอ้างอิงแหล่งควบคุมของบุคคลนั้นสามารถจัดกระทำได้ (Fisher & Johnston. 1996) คือสามารถทำให้การอ้างอิงแหล่งควบคุมรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้นมากกว่าปกติเป็นการชั่วคราวได้ผ่านการชี้แนะ (Priming) (Higgins. 1996) เป็นการชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุม จึงนำมาสู่คำถามในงานวิจัยนี้ว่า การชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมนั้นจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอ้างงานได้หรือไม่ และการชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมในกลุ่มคนที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมที่แตกต่างกันนั้นจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการอ้างงานอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการอ้างงานของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่างเงื่อนไขที่ถูกชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน กับเงื่อนไขที่ไม่ถูกชี้แนะใด ๆ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมที่แตกต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

1. กลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน มีพฤติกรรมการอ้างงานในการทำงานน้อยกว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอก
2. กลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ถูกชี้แนะด้วยการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน มีพฤติกรรมการอ้างงานในการทำงานน้อยกว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยกลุ่มควบคุมที่ไม่ถูกชี้แนะใด ๆ
3. ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมและการชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ภายในไม่มีปฏิสัมพันธ์กันต่อพฤติกรรมการอ้างงานในการ โดยกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอกในเงื่อนไขถูกจัดกระทำชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในจะมีพฤติกรรมการอ้างงานน้อยกว่ากลุ่มควบคุม ในขณะที่กลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในจะมีพฤติกรรมการอ้างงานไม่ต่างกันระหว่างกลุ่มชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในกับกลุ่มควบคุม

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของการชี้แนะการอ้างอิงแหล่งควบคุมต่อพฤติกรรมการอ้างงานซึ่งทำเป็นลักษณะกึ่งการทดลองในบริบทการทำผ่านทางออนไลน์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่มาตรวัดการอ้างอิงแหล่งควบคุม มาตรวัดความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน (ตัวแปรควบคุม) และงานระดมความคิดออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

	ชั้นนำอ้างอิง แหล่งควบคุมภายใน	ไม่มีการชั้นนำ (เงื่อนไขควบคุม)
ลักษณะการอ้างอิง แหล่งควบคุมภายใน	พฤติกรรมกรู้งานของกลุ่มที่มี ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ภายใน ซึ่งถูกชั้นนำอ้างอิง แหล่งควบคุมภายใน	พฤติกรรมกรู้งานของกลุ่มที่มี ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ภายใน ซึ่งไม่ถูกชั้นนำใด ๆ
ลักษณะการอ้างอิง แหล่งควบคุมภายนอก	พฤติกรรมกรู้งานของกลุ่มที่มี ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ภายนอก ซึ่งถูกชั้นนำอ้างอิง แหล่งควบคุมภายใน	พฤติกรรมกรู้งานของกลุ่มที่มี ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม ภายนอก ซึ่งไม่ถูกชั้นนำใด ๆ

วิธีการดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากการวิจัยนี้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ Two-way ANOVA ในลักษณะ Factorial 2X2 (ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม X การชั้นนำอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน) ผู้วิจัยจึงได้ใช้โปรแกรม G*Power (Faul et al. 2007) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดขนาดอิทธิพลที่ 0.4 ระดับนัยสำคัญที่ .05 และอำนาจการทดสอบที่ .80 จากการคำนวณพบว่า ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำเงื่อนไขละ 19 คน และเนื่องจากการศึกษาในงานวิจัยนี้มี 4 เงื่อนไข ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่ควรใช้ในการศึกษานี้จึงคำนวณออกมาได้ $19 \times 4 = 76$ คน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการวิจัยนี้คือนิสิตระดับปริญญาตรีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้น 171 คน โดยไม่มีเงื่อนไขใดเลยที่มีกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 19 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจึงเป็นจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสมในการทำวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากทางผู้วิจัยได้ขออนุญาตอาจารย์เข้าไปประชาสัมพันธ์งานวิจัยในรายวิชาที่มีการให้ Extra Credit กับนิสิตที่เข้าร่วมงานวิจัยที่เป็นงานวิทยานิพนธ์ จึงมีกลุ่มตัวอย่างสนใจเข้าร่วมการวิจัยเป็นจำนวนมาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยนี้มีทั้งหมด 4 เครื่องมือ คือ 1) มาตรการวัดการอ้างอิงแหล่งควบคุม (Rotter. 1966) ที่ผ่านการพัฒนาและแปลมาเป็นรูปแบบภาษาไทยโดย วาจิธร อุตมเวช (2557) มีลักษณะเป็นการประเมิน 2 ระดับแบบตัวเลือกบังคับเลือก (Forced Choice Method) เป็นข้อคำถามจำนวน 21 ข้อ โดยผู้ที่ตอบได้คะแนนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0-10 คะแนนจะถูกจัดเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอก ในขณะที่หากได้คะแนนอยู่ในช่วง 11-21 จะถูกจัดให้เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน 2) มาตรการวัดมิตินิยามความคิดสร้างสรรค์ (Kaufman. 2012) โดยใช้เฉพาะข้อคำถามในมิตินิยามความคิดสร้างสรรค์ด้านตนเองและชีวิตประจำวัน (จากฉบับสมบูรณ์มีทั้งหมด 5 มิติ) ใช้ ซึ่งประกอบไปด้วยข้อคำถาม 11 ข้อ เป็นมาตร Likert Scale 5 ระดับตั้งแต่สร้างสรรค์น้อยกว่าอย่างมาก ไปจนถึง สร้างสรรค์มากกว่าอย่างมาก 3) งานชั้นนำออนไลน์ (Online

Priming Task) โดยเป็นการนำวิธีการชั้นนำของ Kong และ Shen (2011) มาประยุกต์เพิ่มเติมและทำในรูปแบบออนไลน์ โดยการให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยพยายามคิดและระบุถึงสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่มาจากปัจจัยตัวบุคคลในลักษณะคำตอบปลายเปิดภายในเวลา 10 นาที เป็นการขึ้นการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน และ 4) งานระดมความคิดออนไลน์ เป็นการประยุกต์มาจากงานระดมความคิดของ Harkins และ Petty (1982) แต่นำมาปรับทำในรูปแบบออนไลน์ เป็นงานที่ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทำงานกลุ่มผ่าน Zoom โดยให้กรอกคำตอบใส่ในแบบฟอร์ม Google Form โดยมีโจทย์ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยคิดและระบุคำตอบออกมาเป็นรายการให้ได้มากที่สุดว่ามีศักยภาพนำไปใช้ทำอะไรได้บ้างภายในเวลาจำกัดทำภายใน 12 นาทีโดยไม่มีการปรึกษากัน ยิ่งผู้เข้าร่วมการวิจัยระบุจำนวนรายการการใช้งานในคำตอบออกมาได้มาก หมายถึงผู้เข้าร่วมการวิจัยมีพฤติกรรมกรอใช้งานน้อย โดยผู้วิจัยจะนำคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยทั้งหมดมานับที่ละคนในภายหลัง ว่าคำตอบในแบบฟอร์มที่ส่งมานั้น แต่ละคำตอบมีการระบุจำนวนรายการการใช้งานได้กี่ข้อ จากนั้นทำการบันทึก

การเก็บข้อมูลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ยื่นงานวิจัยเพื่อขอพิจารณาผ่านจริยธรรมจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน และได้ผ่านการพิจารณาแล้ว (เลขที่โครงการวิจัย 650023) จากนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มลงมือเก็บข้อมูล

ในช่วงคัดเข้า ผู้วิจัยขออนุญาตอาจารย์ประจำรายวิชาเพื่อประชาสัมพันธ์งานวิจัยและให้นิสิตทำแบบสอบถามผ่าน Google Form ซึ่งแบบฟอร์มดังกล่าวประกอบไปด้วย 1) ส่วนที่ให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยเลือกวันเวลาที่จะมาเข้าร่วมในช่วงทดลอง 2) ส่วนข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและแบบฟอร์มการยินยอม 3) มาตรการความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน และ 4) มาตรการลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม โดยมีเกณฑ์คัดเข้าของกลุ่มตัวอย่างคือ เป็นนิสิตระดับปริญญาตรีอายุ 18 ปีขึ้นไป

ผู้วิจัยทำการเขียน E-mail ไปยืนยันนัดหมายผู้เข้าร่วมการวิจัยเพื่อมาเข้าร่วมในช่วงทดลองผ่าน Zoom Meeting ตามวันเวลาที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้เลือกคำตอบมาในแบบฟอร์มในช่วงคัดเข้า ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะไม่ทราบว่าจะเลือกแต่ละช่วงเวลานั้นจะถูกจัดทำด้วยเงื่อนไขที่ต่างกัน คือเงื่อนไขขึ้นการอ้างอิงแหล่งควบคุมหรือเงื่อนไขควบคุม เงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง

ต่อมาในช่วงทดลอง เมื่อผู้เข้าร่วมการวิจัยมาเข้าร่วม Zoom Meeting ตามวันเวลาที่นัดหมายแล้ว ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้ทำแบบฟอร์ม Google form ในระหว่างที่เปิด Zoom ไปด้วย โดยผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้ทำ แบบฟอร์มการขึ้นการอ้างอิงแหล่งควบคุม หรือแบบฟอร์มของกลุ่มควบคุมอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วแต่ช่วงเวลานั้นถูกจัดอยู่ในเงื่อนไขใด ส่วนนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ทำภายในเวลาจำกัด 10 นาที

ต่อมาผู้เข้าร่วมการวิจัยจะได้ทำแบบฟอร์มงานระดมความคิดออนไลน์ โดยผู้วิจัยชี้แจงว่างานนี้จะทำเป็นงานกลุ่ม โดยให้ทุกคนที่อยู่ใน Zoom ณ ห้องนั้นเวลานั้นเป็นสมาชิกกลุ่มเดียวกัน (หากในห้อง Zoom นั้นมีผู้เข้าร่วมมากกว่า 9 คนขึ้นไป ผู้วิจัยจะมีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เข้าร่วมในห้องนั้นแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม; กลุ่มละไม่เกิน 7-9 คน ซึ่งผู้วิจัยจะมีการเตรียมการนำรายชื่อของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เลือกมาเข้าร่วม Zoom ในเวลาเดียวกันนั้นทั้งหมดมาสุ่มจัดกลุ่ม และนำเสนอเป็นตารางให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบว่าตนเองอยู่ในกลุ่มใด เป็นการแบ่งกลุ่ม) โดยส่วนนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ทำภายในเวลาจำกัด 12 นาที ทั้งนี้การทำงานกลุ่มดังกล่าว ผู้วิจัยจะแจ้งว่าเป็นการให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละคนในกลุ่มต่างคน

ต่างเขียนคำตอบของตนเองลงในแบบฟอร์ม และผู้วิจัยจะนำคำตอบของสมาชิกกลุ่มทุกคนเหล่านั้นมารวมกันอีกทีและคิดคะแนนภายหลังเป็นคะแนนรวมกลุ่ม (เป็นเพียงสถานการณ์ของการวิจัย ไม่มี การรวมคะแนนจริงเกิดขึ้นในขั้นตอนการคำนวณผลการวิจัย)

เมื่อเสร็จสิ้นการทำงานระดมความคิดออนไลน์แล้ว ผู้วิจัยทำการอธิบายวัตถุประสงค์ที่แท้จริงให้แก่ผู้เข้าร่วมการวิจัยได้ฟัง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยสามารถสอบถามหรือแนะนำเพิ่มเติมได้ เป็นอันจบขั้นตอนเก็บข้อมูล

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สถิติด้วยการวิเคราะห์ Two-way ANOVA เพื่อทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างจำนวนรายการการใช้งานในคำตอบของงานระดมความคิดออนไลน์ในแต่ละเงื่อนไข นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยใช้ Independent-sample T-Test เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างจำนวนรายการการใช้งานในคำตอบของงานระดมความคิดออนไลน์ในระหว่างเพศชายและเพศหญิง

ผลการวิจัย

ข้อมูลโดยทั่วไปพบว่า ในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 171 คน ส่วนมากเป็นผู้หญิงถึง 134 คน (ร้อยละ 78.4) และเป็นผู้ชาย 37 คน (ร้อยละ 21.6) มีอายุตั้งแต่ 18- 24 ปี เฉลี่ย 19.8 ปี แบ่งเป็นกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในจำนวน 95 คน (ร้อยละ 55.6) และกลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอก 76 คน (ร้อยละ 44.4) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างถูกสุ่มเข้าเงื่อนไขซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมในจำนวน 90 คน และเงื่อนไขควบคุมจำนวน 81 คน สรุปเป็นกลุ่มตัวอย่างภายในแต่ละเงื่อนไขย่อยตามรูปแบบการวิจัย Factorial 2X2 (ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม X การชี้้นำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน) ได้ดังนี้ กลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในซึ่งถูกชี้้นำด้วยการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน จำนวน 46 คน, กลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในซึ่งไม่ถูกชี้้นำใด ๆ จำนวน 49 คน, กลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอกซึ่งถูกชี้้นำด้วยการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน จำนวน 44 คน กลุ่มที่มีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอกซึ่งไม่ถูกชี้้นำใด ๆ จำนวน 32 คน

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสหสัมพันธ์ (Correlation) ระหว่างคะแนนจากมาตรวัดความคิดสร้างสรรค์กับผลคะแนนจำนวนรายการการใช้งานมีด (จากงานระดมความคิดออนไลน์) ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้วิจัยจำเป็นต้องนำตัวแปรความคิดสร้างสรรค์มาร่วมคำนวณในการวิเคราะห์ข้อมูลทดสอบสมมติฐานเป็นตัวแปรควบคุมด้วยหรือไม่ ซึ่งจากการทดสอบพบว่าคะแนนจากมาตรวัดความคิดสร้างสรรค์กับผลคะแนนรวมจำนวนรายการการใช้งานมีดนั้นไม่มีสหสัมพันธ์กัน ($r < 0.01$, $p = 0.95$) ผู้วิจัยจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำตัวแปรความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันมาร่วมคำนวณเป็นตัวแปรควบคุมในการคำนวณทดสอบสมมติฐาน

ในการจัดกระทำด้วยงานชี้้นำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน ผู้วิจัยได้มีการให้กลุ่มทดลอง (กลุ่มเงื่อนไขซึ่งนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน; 90 คน) ตอบข้อคำถามหลังจากทำงานชี้้นำเสร็จเป็นข้อคำถาม 1 ข้อที่ถามว่าท่านตระหนักว่า “ปัจจัยตัวบุคคล” เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มาก

น้อยเพียงใด โดยตอบเป็นมาตราลิเคิร์ท 7 ระดับตั้งแต่ 1 (เป็นสาเหตุน้อยที่สุด) ไปจนถึง 7 (เป็นสาเหตุมากที่สุด) เพื่อเป็นข้อคำถามทดสอบการจัดกระทำ จากการวิเคราะห์ค่าสถิติของคะแนนที่ได้จากข้อคำถามทดสอบการจัดการทำนี้ ผู้วิจัยพิจารณาว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนนั้นเกิน กึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม ($\bar{X} = 4.73$) และสัดส่วนของคะแนนกลุ่มตัวอย่างเป็นลักษณะกราฟเบ้ซ้าย บ่งบอกว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบข้อคำถามนี้เกินกึ่งหนึ่งของคะแนนเต็ม (4 คะแนน) ดังนั้นงานการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในนั้นได้ผล และจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานในขั้นถัดไป

2. การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way ANOVA) โดยมีตัวแปรต้น 2 ตัวคือ 1) ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม (ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน / ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายนอก) และ 2) การขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน (เงื่อนไขควบคุม / เงื่อนไขขึ้นนำ) และตัวแปรตามคือพฤติกรรมการอุ้งงาน (จำนวนรายการการการใช้งานมิตในคำตอบ) โดยมีค่าเฉลี่ยของจำนวนรายการการการใช้งานมิตในคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยในแต่ละเงื่อนไขแสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ค่าสถิติของจำนวนรายการการการใช้งานมิตในแต่ละเงื่อนไข

	Condition	LOC	N	Mean	Median	SD	Minimum	Maximum
จำนวนรายการ การใช้งานมิต	Control Group	ExternalLOC	32	18.3	17.5	8.95	4	39
		InternalLOC	49	18.4	14	11.62	4	53
	Priming Internal LOC	ExternalLOC	44	16.6	15.0	9.68	3	55
		InternalLOC	46	17.2	16.0	7.79	3	36
Condition		88.84	1		88.84	0.9436	0.333	
LOC *		3.01	1		3.01	0.0320	0.858	
Condition								
Residuals		15722.52	167		94.15			

จากผลการวิเคราะห์พบว่า ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมและการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในไม่มีปฏิสัมพันธ์ (interaction effect) ต่อพฤติกรรมการอุ้งงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F(1,167) = .03, p = .86$) และการวิเคราะห์อิทธิพลหลักก็พบว่า ทั้งลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมและการขึ้นนำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในนั้นต่างก็ไม่มีอิทธิพลหลัก (main effect) ต่อพฤติกรรมอุ้งงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน ($p = .84, p = .33$) ตามตารางที่ 2 กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยของจำนวนรายการการการใช้งานมิตในคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยในแต่ละเงื่อนไขตามที่แสดงในตารางที่ 1 นั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างถึงระดับนัยสำคัญทางสถิติ คือผู้เข้าร่วมการวิจัยในแต่ละเงื่อนไขล้วนเขียนคำตอบออกมาเป็นจำนวนรายการการการใช้งานมิตได้ไม่แตกต่างกันในแต่ละเงื่อนไข จากการทดสอบดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ผลของงานวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานใดเลยจากที่ตั้งไว้ทั้ง 3 สมมติฐาน

ตารางที่ 2: ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (N = 171)

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	p
LOC	4.08	1	4.08	0.0433	0.835

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติม

ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่ามีความเป็นไปได้ที่ตัวแปรเพศจะมีบทบาทต่อตัวแปรตามในงานวิจัยนี้ด้วย ผู้วิจัยจึงคิดที่จะวิเคราะห์เพิ่มเติมในส่วนของตัวแปรเพศด้วย แต่จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 171 คนนั้น มีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชายเพียง 37 คนเท่านั้น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์สถิติความแปรปรวนแบบสองทาง สิ่งที่ผู้วิจัยทำได้คือการทดสอบ Independent-sample T-Test ว่าคะแนนรายการการใช้งานมีดในงานระดมความคิดออนไลน์ของระหว่างเพศชายกับเพศหญิงนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

จากการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยเพศชายทั้งหมด 37 คน ($M = 20.6$, $SD = 12$) ระบุรายการการใช้งานมีดออกมาได้จำนวนรายการมากกว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมการวิจัยที่เป็นเพศหญิงทั้งหมด 134 คน ($M = 16.8$, $SD = 8.75$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $t(169) = 2.13$, $p < .05$ ตามค่าสถิติในตารางที่ 3 ที่แสดงค่าเฉลี่ยของจำนวนรายการการใช้งานมีดในคำตอบของเพศชายและเพศหญิง และตารางที่ 4 ที่แสดงการวิเคราะห์ Independent Sample T-Test ที่แสดงให้เห็นว่าคำตอบจากทั้ง 2 เพศมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ยของจำนวนรายการการใช้งานมีดในคำตอบมากกว่าเพศหญิงอยู่ 3.78 รายการ

ตารางที่ 3: ค่าสถิติของจำนวนรายการการใช้งานมีดในคำตอบเปรียบเทียบระหว่างเพศชายและเพศหญิง

	เพศ	N	Mean	SD
จำนวนรายการการใช้งานมีด	Female	134	16.8	8.75
	male	37	20.6	12.05

ตารางที่ 4: ผลการวิเคราะห์ Independent Sample T-Test เปรียบเทียบจำนวนรายการการใช้งานมีดระหว่างชายและหญิง (N = 171)

	Statistic	df	p	Mean difference	SE difference	
จำนวนรายการการใช้งานมีด	Student's t	-2.13 ^a	169	0.034	-3.78	1.77

^a Levene's test is significant ($p < .05$), suggesting a violation of the assumption of equal variances

สรุปและอภิปราย

ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมไม่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยในการทบทวนวรรณกรรม อย่างงานวิจัยของ Simanjuntak และ Eliana (2020) ที่พบว่า ยิ่งคนมีลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในมาก ก็ยังมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมปฏิบัติงานน้อยเมื่อทำงานเป็นกลุ่มหรืองานวิจัยของ Sumantri และ Pratiwi (2020) ที่พบว่าลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในนั้นสามารถลดพฤติกรรมการทำงานได้ นอกจากนี้ลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมยังไม่มีปฏิสัมพันธ์กับการขึ้นำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในต่อพฤติกรรมการทำงาน และการขึ้นำการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในก็ไม่อิทธิพลหลักต่อพฤติกรรมการทำงานเช่นกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Purwanalisia และ Rinaldi (2020) ที่พบว่า การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อรอบความคิดแบบการอ้างอิงแหล่งควบคุมภายในนั้นส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการทำงานต่ำ

สาเหตุที่งานวิจัยครั้งนี้พบผลไม่สอดคล้องกับงานวิจัยตามการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวนั้น อาจเป็นเพราะว่าข้อคำถามในมาตราวัดการอ้างอิงแหล่งควบคุมของ Rotter (1966) ที่ผ่านการแปลและพัฒนามาตรโดย วาริธร อุตมเวช (2557) มาตั้งแต่ปี 2014 นั้นมีข้อคำถามที่ถามถึงเรื่องการเมืองอยู่หลายข้อ ในขณะที่สังคมไทย ณ ปัจจุบัน (2022) มีกระแสสังคมที่ทุกคนกำลังตื่นรู้ทางการเมืองค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นหรือนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ กระแสสังคมปัจจุบันดังกล่าวจึงอาจเป็นตัวแปรแทรกซ้อนที่ส่งผลทำให้การวัดลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมในงานวิจัยนี้คลาดเคลื่อนได้ หรือเป็นไปได้ว่าตัวแปรลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมนั้นอาจเป็นตัวแปรที่ไม่มีอิทธิพลหรือความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานที่งานวิจัยนี้ค้นพบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ofole (2022) ที่พบว่าลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมกับพฤติกรรมการทำงานนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างถึงระดับนัยสำคัญเช่นกัน หรือในอีกแง่หนึ่ง สาเหตุที่ผลของงานวิจัยชิ้นนี้ไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน และมีความแตกต่างจากงานวิจัยในอดีตค่อนข้างมากนั้น ส่วนหนึ่งอาจเป็นสาเหตุเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เพราะงานวิจัยชิ้นนี้มีการเก็บกลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยทั้งหมด ซึ่งเป็นชนชาติทางฝั่งตะวันออกที่มีวัฒนธรรมแบบคติรวมหมู่ (Collectivism) ในขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการทำงานโดยส่วนใหญ่แล้ว มักมีการจัดทำและเก็บกลุ่มตัวอย่างในประเทศฝั่งตะวันตก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคล (Individualism) ซึ่งงานวิจัยส่วนน้อยที่ทำการศึกษาในประเทศฝั่งวัฒนธรรมตะวันออกนั้นก็พบว่า ผู้คนจากวัฒนธรรมพื้นเพฝั่งตะวันออกมีแนวโน้มจะทำพฤติกรรมการทำงานในการทำงานน้อยกว่าผู้คนจากวัฒนธรรมพื้นเพฝั่งตะวันตก (Klehe & Anderson. 2007) เพราะผู้คนจากวัฒนธรรมแบบปัจเจกบุคคลนั้นมักจะให้ความสำคัญกับความต้องการและเป้าหมายส่วนตัวมากกว่าของส่วนรวมหรือของกลุ่ม ในขณะที่ผู้คนจากวัฒนธรรมแบบคติรวมหมู่นั้นมักจะให้ความสำคัญกับการพึ่งพากันภายในกลุ่มมากกว่า คือมักจะยอมสละความต้องการและเป้าหมายส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มมากกว่า กล่าวคือ ความเข้าใจในพฤติกรรมการทำงานนั้นไม่สามารถแผ่ขยาย (Generalize) ข้ามวัฒนธรรมได้ คือการทำงานในแต่ละวัฒนธรรมนั้นอาจไม่เหมือนกัน (Karau & Williams. 1993)

อย่างไรก็ตาม ความเกี่ยวข้องกันระหว่างลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมและพฤติกรรมการทำงานนั้นยังมีงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องนี้อยู่ค่อนข้างน้อยในปัจจุบัน มีความเป็นไปได้ว่าอาจมีตัวแปรส่งผ่านหรือตัวแปรกำกับบางอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมกับพฤติกรรมการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่างานวิจัยในอนาคตจะมีงานวิจัยที่จะต่อยอดศึกษาความเกี่ยวข้องกันระหว่าง 2 ตัวแปรนี้เพิ่มเติมต่อไป

ส่วนความคิดสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันของบุคคลนั้นก็ไม่มีความเกี่ยวข้องกับผลของการวัดพฤติกรรมการทำงานด้วยงานระดมความคิดออนไลน์ เนื่องจากการคิดการใช้งานของทั่วไปในชีวิตประจำวันอย่างมีตานั้นเป็นงานง่ายที่คนทั่วไปไม่ว่าใครก็สามารถคิดได้ (Harkins & Petty. 1982) ดังนั้นการที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยจะสามารถตอบระบุงการใช้งานของมีดออกมาได้มากหรือนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ แต่หากขึ้นอยู่กับระดับการลงความพยายามในการทำ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานวัดพฤติกรรมการทำงาน

แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้กลับพบความแตกต่างของตัวแปรตามระหว่างเพศชายและเพศหญิงคือผู้ชายนั้นจะระบุงการการใช้งานมีดออกมาได้มากกว่าผู้หญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือในงานวิจัยนี้พบว่าผู้ชายมีแนวโน้มที่จะทำพฤติกรรมการทำงานน้อยกว่าผู้หญิง ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ Simanjuntak และ Eliana (2020)

ที่พบว่าตัวแปรเพศนั้นไม่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงาน นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าผู้ชายมักมีแนวโน้มจะทำพฤติกรรมการทำงานมากกว่าผู้หญิงด้วยซ้ำ (Ofole. 2022) ผู้วิจัยคาดว่าที่งานวิจัยนี้ได้ผลเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะการวัดพฤติกรรมการทำงานของงานวิจัยนี้คือการให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยคิดการใช้งานของ “มีด” ซึ่งนับเป็นของมีคมที่สามารถใช้เป็นอาวุธได้ ซึ่งโดยปกติจากทั้งที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตและในปัจจุบัน ผู้ชายนั้นมักจะชอบทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธมากกว่าผู้หญิง เช่น การต่อสู้ หรือการล่าสัตว์ (Sulikowski. 2014) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบว่าเด็กที่เป็นผู้ชายมักจะชอบเล่นของเล่นที่เป็นอาวุธมากกว่าผู้หญิงด้วย (Hellendoorn & Harnick. 1997) กล่าวคือผู้ชายมีแนวโน้มที่จะชื่นชอบการใช้อาวุธมากกว่าผู้หญิง ทำให้ในการวัดพฤติกรรมการทำงานในงานวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างผู้ชายอาจมีแรงจูงใจที่จะคิดและระบุงการใช้งานของมีดออกมาได้มากกว่าผู้หญิง เป็นข้อบกพร่องในการวัดตัวแปรตามของงานวิจัยนี้ที่อาจทำให้ผลออกมาไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Purwanalisia และ Rinaldi (2020) หรือหากมองผลของงานวิจัยนี้ในอีกมุมหนึ่ง เราอาจสามารถมองได้ว่าปัจจัยความแตกต่างทางเพศนั้นสามารถเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานได้เช่นกัน หากงานดังกล่าวเป็นประเภทงานที่เพศชายกับเพศหญิงมีแรงจูงใจในการทำต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้จากข้อค้นพบ

ถึงแม้ว่าสังคมโลกในยุคปัจจุบันจะเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับประเด็นเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ ที่เชื่อว่าทุกเพศนั้นล้วนมีศักยภาพเป็นของตนเอง และไม่มีเพศใดด้อยไปกว่าเพศใด แต่จากข้อค้นพบของงานวิจัยชิ้นนี้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า แต่ละเพศนั้นล้วนมีงานที่ถนัดและไม่ถนัดมากกว่าแตกต่างกันไป ดังนั้นในการวัดพฤติกรรมการทำงานในการทำงาน หรือการประเมินประสิทธิภาพในการทำงานต่าง ๆ เราอาจจำเป็นต้องมีการคำนึงถึงตัวแปรเพศ และประเภทของงานที่ให้ทำเพื่อวัดการปฏิบัติงานหรือประสิทธิภาพการทำงานด้วย ว่ามีแนวโน้มหรือมีความเป็นไปได้ที่ประเภทงานดังกล่าวนั้นจะมีความถนัดในการปฏิบัติงานของระหว่างเพศชายและเพศหญิงแตกต่างกันหรือไม่ เพื่อผลลัพธ์การวัดและการประเมินที่มีความแม่นยำมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

ถึงแม้งานวิจัยนี้จะเป็นการศึกษาแบบกึ่งการทดลอง มีการจัดกระทำตัวแปรต้นและวัดตัวแปรตาม แต่การจัดกระทำและการวัดตัวแปรตามนั้นไม่ได้ทำในห้องทดลอง แต่เป็นการทำผ่านออนไลน์

ทั้งสิ้น ซึ่งอาจมีตัวแปรแทรกซ้อนต่าง ๆ มากมายที่ส่งผลกระทบต่อการจัดกระทำตัวแปรต้นและการวัดตัวแปรตามเกิดขึ้นทำให้ผลการศึกษาคลาดเคลื่อนไป เช่น ผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกคนล้วนเข้าร่วม Zoom Meeting และทำแบบฟอร์มในบริบทแวดล้อมและสถานที่ที่แตกต่างกัน หรือผู้เข้าร่วมการวิจัยบางส่วนนั้นอาจไม่รู้สึกรู้ว่าในขั้นตอนการวัดตัวแปรตามนั้นเป็นบริบทของการทำงานกลุ่มจริง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็อาจมีผลกระทบต่อการทำแบบฟอร์มของผู้เข้าร่วมการวิจัยและทำให้ผลที่ได้คลาดเคลื่อนไป เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นหากเป็นไปได้ งานวิจัยที่ศึกษาในอนาคตต่อไปควรทำเป็นการศึกษาในบริบทห้องทดลองจริง เพื่อสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นได้ และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยรับรู้ว่าการกำลังทำงานในบริบทงานกลุ่มอยู่จริง ๆ ได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรพิจารณาการวัดตัวแปรตามใหม่โดยเปลี่ยนจากการให้คิดระบุการใช้งานมีเดียมเป็นให้คิดระบุการใช้งานวัดอื่นแทน เนื่องจากเพศเป็นตัวแปรแทรกซ้อนในการวัดผลตัวแปรตามด้วยวิธีนี้

ส่วนแบบวัดในการวัดลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมนั้น ผู้สนใจในอนาคตอาจพิจารณาคัดข้อคำถามที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองออก เนื่องจากอาจเป็นตัวแปรแทรกซ้อนกับสถานการณ์และความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันในกลุ่มตัวอย่างได้ ตามที่ได้อภิปรายไปในหัวข้อสรุปและอภิปราย หรืออาจพิจารณาใช้แบบวัดอื่นเพื่อวัดลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุม เนื่องจากแบบวัดต้นฉบับของ Rotter (1966) นั้นได้พัฒนาไว้ตั้งแต่ปี 1966 ซึ่งค่อนข้างเก่าแล้ว ในปัจจุบันนั้นอาจนำมาใช้วัดลักษณะการอ้างอิงแหล่งควบคุมไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าในอดีตแล้ว เนื่องจากยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ถึงแม้ข้อคำถามมาตรฐานดังกล่าวที่ใช้จะถูกนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นรูปแบบภาษาไทย ในปี 2014 แล้วก็ตาม (วาริธร อุดมเวช. 2557)

เอกสารอ้างอิง

- วาริธร อุดมเวช (2557). อิทธิพลของเป้าหมายการให้ของขวัญ ต่อการเลือกซื้อสินค้าโชคลาง โดยมีความนับถือโชคลาง การอ้างอิงแหล่งควบคุมภายใน และรูปแบบการประมวลข้อมูลเป็นตัวแปรกำกับ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. <https://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789/44515/1/5477615538.pdf>
- Faul, F., Erdfelder, E., Lang, A.-G., & Buchner, A. (2007). G*Power 3: A Flexible Statistical Power Analysis Program for the Social, Behavioral, and Biomedical Sciences. *Behavior Research Methods*, 39(2): 175–191. <https://doi.org/10.3758/bf03193146>
- Fini, A. A., & Yousefzadeh, M. (2011). Survey on Relationship of Achievement Motivation, Locus of Control and Academic Achievement in High School Students of Bandar Abbas (Iran). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30: 866–870. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.168>
- Fisher, K., & Johnston, M. (1996). Experimental Manipulation of Perceived Control and Its Effect on Disability. *Psychology & Health*, 11(5): 657–669. <https://doi.org/10.1080/08870449608404995>

- Harkins, S. G., & Petty, R. E. (1982). Effects of Task Difficulty and Task Uniqueness on Social Loafing. **Journal of Personality and Social Psychology**. 43(6): 1214–1229. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.43.6.1214>
- Hellendoorn, J., & Harinck, F. J. H. (1997). War toy Play and Aggression in Dutch Kindergarten Children. **Social Development**. 6(3), 340–354. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00042>
- Higgins, T. E. (1996). Knowledge Activation: Accessibility, applicability, and Salience. In T. E. Higgins & A. W. Kruglanski (Eds.), **Social Psychology: Handbook of Basic Principles (pp. 133–168)**. New York, NY: Guilford Press
- Hoon, H., & Tan, T. M. L. (2008). Organizational Citizenship Behavior and Social Loafing: The Role of Personality, Motives, and Contextual Factors. **The Journal of Psychology**. 142(1): 89-108. <https://doi.org/10.3200/JRLP.142.1.89-112>
- Judge, T. A., Locke, E. A., Durham, C. C., & Kluger, A. N. (1998). Dispositional Effects on Job and Life Satisfaction: The Role of Core Evaluations. **Journal of Applied Psychology**. 83(1): 17-34. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.83.1.17>
- Karau, S. J., & Williams, K. D. (1993). Social Loafing: A Meta-Analytic Review and Theoretical Integration. **Journal of Personality and Social Psychology**. 65(4): 681–706. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.4.681>
- Kaufman, J. C. (2012). Kaufman domains of Creativity Scale. **PsycTESTS Dataset**. Retrieved October 15, 2022, from <https://doi.org/10.1037/t17613-000>
- Klehe, U.-C., & Anderson, N. (2007). The Moderating Influence of Personality and Culture on Social Loafing in Typical Versus Maximum Performance Situations. **International Journal of Selection and Assessment**. 15(2): 250–262. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2389.2007.00385.x>
- Kong, Y., & Shen, F. (2011). Impact of Locus of Control on Health Message Effectiveness. **Health Marketing Quarterly**. 28(4): 354–371. <https://doi.org/10.1080/07359683.2011.623114>
- Latané, B., Williams, K., & Harkins, S. (1979). Many Hands Make Light the Work: The Causes and Consequences of Social Loafing. **Journal of Personality and Social Psychology**. 37(6): 822–832.
- Latané, B. (1981). The Psychology of Social Impact. **American Psychologist**. 36(4): 343–356. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.36.4.343>
- Ofole, N. M. (2022). Social Loafing Among Learner Support Staff for Open and Distance Education Programmes in South-Western Nigeria: The Imperative for Counselling Intervention. **Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning**. 37(1): 84–101. <https://doi.org/10.1080/02680513.2020.1736020>

- Ottley, A., Crouser, R. J., Ziemkiewicz, C., & Chang, R. (2012). Priming Locus of Control to Affect Performance. **2012 IEEE Conference on Visual Analytics Science and Technology (VAST)**. Retrieved October 15, 2022, from https://scholarworks.smith.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1142&context=csc_facpubs
- Purwanalisia, W., & Rinaldi. (2020). Hubungan Locus Of Control Dengan Social Loafing Mahasiswa UNP pada Tugas Kelompok. **Jurnal Pendidikan Tambusai**. 4(3), 3536–3543. Retrieved October 15, 2022, from <https://jptam.org/index.php/jptam/article/view/883>
- Ringelmann, M. (1913). Research on Animate Sources of Power: The Work of Man. **Annales de L'Instuit. National Agronomique**. 12: 1–40.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement. **Psychological Monographs: General and Applied**. 80(1): 1–28. <https://doi.org/10.1037/h0092976>
- Rotter, J. B. (1966). Rotter's internal-external control scale. **PsycTESTS Dataset**. Retrieved October 15, 2022, from <https://doi.org/10.1037/t01671-000>
- Simanjuntak, P. D. R., & Eliana, R. (2020). Correlation Between Locus of Control with Student's Social Loafing in Group Task. **International Journal on Social Science, Economics and Art**. 9(4): 190-195. <https://doi.org/10.35335/ijosea.v9i4.39>
- Sulikowski, D., & Burke, D. (2014). Threat Is in the Sex of the Beholder: Men Find Weapons Faster Than Do Women. **Evolutionary Psychology**. 12(5): 147470491401200. <https://doi.org/10.1177/147470491401200505>
- Sumantri, M. A., & Pratiwi, I. (2020). Locus of Control: Upaya Untuk Menurunkan Social Loafing. **Jurnal Ilmiah Psikologi Terapan**. 8(1): 10. <https://doi.org/10.22219/jipt.v8i1.7846>
- Ying, X., Li, H., Jiang, S., Peng, F., & Lin, Z. (2014). Group Laziness: The Effect of Social Loafing on Group Performance. **Social Behavior and Personality: An International Journal**. 42(3): 465-472. <https://doi.org/10.2224/sbp.2014.42.3.465>

การวิเคราะห์ปัจจัยบริบททางกายภาพที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคมภายใต้การพัฒนาอย่างยั่งยืน

Physical Context Factor Analysis Influences on Social Capital Under Sustainable Development

ภาวิณี เอี่ยมตระกูล¹ จีรวรรณ คล้ายลี² ไอศูรย์ เรืองรัตนอัมพร³ และ सरารัตน์ ฉายพงษ์⁴
Pawinee lamtrakul, Jirawan Klaley, I-soon Raungratanaamporn, and Sararad Chayphong

บทคัดย่อ

พลวัตของการพัฒนาเมืองในมิติต่างๆ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมือง ทั้งรูปแบบการเดินทาง รูปแบบการอยู่อาศัย ตลอดจนรูปแบบทางสังคม มีผลต่อกฎของการวางแผนเมือง และปัจจุบันด้วยการขยายตัวของเมือง จึงทำให้พื้นที่ในเขตเมืองขาดพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ดังนั้นการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบททางกายภาพที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 400 กลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่เทศบาลท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี เพื่อสะท้อนปัจจัยเชิงสังคมและแสดง ความแตกต่างของระดับทุนทางสังคม ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงถดถอยโลจิสติกทวินามโดยสามารถจัดกลุ่มของปัจจัยด้านกายภาพ ได้แก่ การกระจายตัวของลักษณะอาคารต่าง ๆ ระยะเวลาให้บริการของสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตามระยะของการเข้าถึงทางถนน ปัจจัยด้านทุนทางสังคมแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ (1) เครือข่ายทางสังคม (2) ความพึงพอใจและความสุข (3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (4) ความปลอดภัยในชุมชน (5) การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน และ (6) การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะทางพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทแหล่งงาน ได้แก่ ชุมชนนิคม

¹รองศาสตราจารย์ ดร. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และผู้อำนวยการศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการด้านวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการขนส่งเมือง จังหวัดปทุมธานี

Associate Professor Dr., Faculty of Architecture and Urban Planning, Thammasat University and Director of Center of Excellence in Urban Mobility Research and Innovation, Thammasat University, Pathum Thani Province.

^{2,4}นักวิจัย ศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการด้านวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการขนส่งเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี

Researcher, Center of Excellence in Urban Mobility Research and Innovation, Thammasat University, Pathum Thani Province.

³ดร. สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

Dr., Institute of Engineering, Suranaree University of Technology, Nakhon Ratchasima Province.

Corresponding author e-mail: iamtrakul@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 8 July 2021, Revised 18 April 2023, Accepted 22 June 2023

อุตสาหกรรมนวนคร ชุมชนบางซันท์ จะเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกิจกรรมมากมีผลต่อโอกาสในการสร้างทุนทางสังคมประเภทเครือข่าย ในขณะที่พื้นที่ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยนั้นเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดทุนทางสังคมประเภทความพึงพอใจและความสุขมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ อันถือเป็นปัจจัยเกื้อหนุนช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: ทุนทางสังคม การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน การวางแผนเมือง

Abstract

The dynamics of urban development in different dimensions affecting changes in the physical environment of the city including travel patterns, urban form, housing and social patterns. Currently, the expansion of urban areas creates less public spaces for social interaction and lack activities that promote participation. This study aims to analyze the physical context influences on social capital. 400 surveys are collected from communities living in Thakhlung Municipality, Pathum Thani. Binomial Logistic Regression is used to analyze the relationship between physical impact and social capital. Study area can be grouped into physical factors such as the distribution of various building and the service of public utilities and facility. Social capital can be classified into 6 factors which are 1) social networks 2) life satisfaction and happiness 3) community ownership 4) community safety 5) trusting neighbors and 6) trusting the community leader. The areas with dense urban activities, e.g., Navanakorn Industrial Estate, Bangkhan municipality, generate social integration more than others. The more activities arranged greatly affects the chances of creating social network capital. The campus community is represented as an area with potential for social capital improvement in term of living satisfaction and happiness more than other areas. This is considered as a supportive factor for future sustainable urban development.

Keywords: *Social capital, Sustainable urban development, Urban planning*

บทนำ

สาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำอยู่บนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) (Office of the National Economics and Social Development Board. 2017) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศ ประกอบกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) (Arunsrirakote et al. 2016) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้น ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” โดยยึดหลัก

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ดังจะเห็นได้จากการเจริญเติบโตของเมืองที่ผ่านมาแปรผันตามการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจและประชากร (Litchfield Whiting Bowne & Associates. 1990) ปรากฏการณ์ดังกล่าวยิ่งส่งผลให้พื้นที่เมืองเกิดแรงดึงดูดประชากรให้เข้ามาสู่พื้นที่แหล่งทุน ประกอบกับแรงผลักดันจากพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนพื้นที่ทำกินหรือประสบปัญหาภัยธรรมชาติด้านต่าง ๆ (Iamtrakul et al. 2023; Iamtrakul and Chayphong. 2023) ดังนั้นเมืองจึงเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเพื่อแสวงหา ความเจริญก้าวหน้าในชีวิต โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลซึ่งปัจจุบันกระบวนการเป็นเมืองส่งผลให้เมืองมีการขยายตัวจากพื้นที่กรุงเทพมหานครสู่พื้นที่ปริมณฑลโดยรอบ ทำให้จังหวัดปริมณฑลมีความเป็นเมืองมากขึ้นและมีบริบทเป็นพื้นที่ชานเมืองของเมืองหลวงประเทศไทย จังหวัดปทุมธานีถือเป็นหนึ่งในจังหวัดปริมณฑลที่มีแนวโน้มการขยายตัวมากกว่าพื้นที่จังหวัดอื่นๆ (Padon et al. 2022) ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ดั้งเดิมในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี ถูกแทนที่ด้วยที่อยู่อาศัย แหล่งงาน พื้นที่อุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่พาณิชย์กรรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อม รวมถึงบริบทของวิถีชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนจากทุ่งรังสิตสู่วิถีคนเมือง จากพลวัตของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองส่งผลให้คนมีรูปแบบการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปเนื่องจากอิทธิพลของการเจริญเติบโตดังกล่าว (Iamtrakul and Raungratanaamporn. 2015; Iamtrakul et al. 2022)

ดังนั้น หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในเชิงลึกระหว่างการเจริญเติบโตของเมืองและบริบททางกายภาพในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษที่ผ่านมายังคงขาดการอธิบายถึงรูปแบบการเกิดทุนทางสังคมที่มีการเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Iamtrakul, Ruengratanaumporn, and Klaylee. 2018) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาด้านสังคม ที่ผ่านมาที่เป็นเพียงการศึกษาเพื่อพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน โดยมีปัจจัยด้านทุนทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการสร้างทุนทางสังคมและเน้นมิติทางด้านสังคมหรือเศรษฐศาสตร์เพียงเท่านั้น (Han. 2015) อาทิ การรวมกลุ่มชุมชน สมาคม เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างทุนในการพัฒนาต่อยอดสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม โดยสาเหตุหลักของการรวมกลุ่มมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านการเงินมากกว่าการสร้างการปฏิสัมพันธ์ทางจิตใจ ซึ่งมักเป็นทุนทางสังคมที่ได้รับความสนใจ นอกจากนี้จากการศึกษาของ World Bank (2001) พบว่าการศึกษาด้านมิติทุนทางสังคมของประเทศไทย มีการศึกษาในมิติด้านกลุ่มและเครือข่ายประชาคม มิติด้านความไว้วางใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มิติด้านกิจกรรมและความร่วมมือ มิติด้านการรวมกลุ่มทางสังคมเข้าร่วมงานสังคมและความขัดแย้งรุนแรง มิติด้านข่าวสารและการสื่อสาร และมิติด้านอำนาจหน้าที่และกิจกรรมทางการเมือง อย่างไรก็ตามนักวิจัยเริ่มให้ความสัมพันธ์ต่อรูปแบบของทุนทางสังคม ในมิติของการสร้างความไว้วางใจ การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือความรู้สึกปลอดภัยต่อชุมชนมากยิ่งขึ้น (Azmi and Karim. 2012) โดยได้กำหนดปัจจัยต่าง ๆ เพื่อศึกษาและประมวลผล แต่ทั้งนี้ความซับซ้อนของปัจจัยทางด้านทุนทางสังคมทำให้งานวิจัยหลายผลงานยังคงต้องการหลักฐานเชิงวิชาการเพื่อสามารถอธิบายถึงบริบททางกายภาพที่เกิดขึ้นในเมือง ซึ่งแสดงถึงความหลากหลายทางสังคมอย่างเด่นชัด (Iamtrakul et al. 2022) และยังไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืนได้อันเนื่องมาจากปัจจัยในการพัฒนาที่ประกอบไปด้วย 3 มิติ คือ (1) มิติทางด้านสังคม (2) มิติทางด้านเศรษฐศาสตร์ และ (3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต้องพัฒนาไปพร้อมกัน อนึ่ง ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงพื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้รับผลกระทบ

ต่อชีวิตประจำวันอย่างมากจากการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ตั้งคูดนักศึกษา บุคลากร และแรงงานเข้ามายังพื้นที่จำนวนมาก ทำให้ในการศึกษานี้ จึงเลือกพื้นที่เทศบาลท่าโขลง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งมหาวิทยาลัย โรงงานอุตสาหกรรม และตลาด เป็นพื้นที่ศึกษา ถึงบริบททางกายภาพที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคมในพื้นที่ในบริบทของพื้นที่ชานเมืองประเทศไทย

โดยสรุปจะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาเมืองอย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องพิจารณา ปัจจัยต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและหลากหลายศาสตร์ ผนวกกับการทำความเข้าใจเชิงลึกในปัจจัยผังเมือง ด้วยการใช้เครื่องมือทางสถิติที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบริบททางกายภาพ เมือง อันมีผลกระทบต่อทุนทางสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและพื้นฐาน ทางสังคมในแต่ละบริบทที่แตกต่างกันออกไป แนวทางดังกล่าวนอกจากจะสามารถทราบถึงปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตและสังคมอันได้รับผลมาจากการพัฒนาเมืองแล้ว ยังสามารถ เพิ่มประสิทธิภาพต่อการประเมินสถานการณ์เชิงลึกของทุนทางสังคมในปัจจุบันได้ ซึ่งนอกจากจะ ทราบถึงปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ อันเนื่องจากการวางแผนและการบริหารจัดการเมืองทางด้านกายภาพแล้ว (Iamtrakul, Ruengratanaumporn, and Klaylee. 2018) ยังส่งผลกระทบต่อทุนทางสังคมโดยเฉพาะ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านผังเมือง ทั้งรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ความหนาแน่นของการใช้พื้นที่ รูปแบบ และระบบของโครงข่ายถนน รวมถึงรูปแบบการสัญจร เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงความ สัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านบริบททางกายภาพเมืองที่มีผลกระทบต่อทุนทางสังคมเพื่อนำมาประยุกต์ ใช้ในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนและสามารถนำ องค์ความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเมืองได้อย่าง แท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อการสร้างทุนทางสังคมด้วยความ สัมพันธ์เชิงถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binomial Logistic Regression)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางกายภาพที่มีผลต่อมิติของทุนทางสังคมและ การสร้างระดับของทุนทางสังคม

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

ปัจจุบันพื้นที่ศูนย์กลางเมืองมีแนวโน้มในการฟื้นฟูพื้นที่เพื่อสร้างกิจกรรมทางสังคมของเมือง และชุมชนที่มีความหลากหลายมากขึ้น ท่ามกลางการพัฒนาเมืองในโลกกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการ แข่งขันต่อการพัฒนาอย่างมาก ทั้งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบเศรษฐกิจจากโรงงานอุตสาหกรรม ไปสู่ยุคหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม จึงเกิดรูปแบบการกระจายของการพัฒนาจากศูนย์กลางเมืองไป ยังพื้นที่เมืองใหม่ เกิดทางเลือกใหม่ของการลงทุน การท่องเที่ยวและการพัฒนา ซึ่งผลลัพธ์จากการ พัฒนาทำให้ผู้คนได้รับคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้เมืองยังถูกพัฒนาโดยเฉพาะการจัดการทรัพยากร เมืองและสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างโอกาสให้เมืองประสบความสำเร็จในเวทีระดับสากลและเกิดการ เชื่อมโยงในการบริหารเมืองทั้งระดับเมืองและระดับภูมิภาคซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อทิศทางของ การพัฒนา โดย Ingram (1998: 7) กล่าวว่า “รูปแบบของการเมืองการปกครองมีผลต่อการเติบโตของ เมืองขนาดใหญ่ โดยในประเทศที่มีการปกครองแบบรัฐเดี่ยว มีแนวโน้มที่จะเติบโตของกระบวนการ เป็นเมืองรวดเร็วกว่า ในขณะที่รัฐบาลสหพันธรัฐเมืองจะเติบโตช้ากว่า” นอกจากนี้ Sassen (1991)

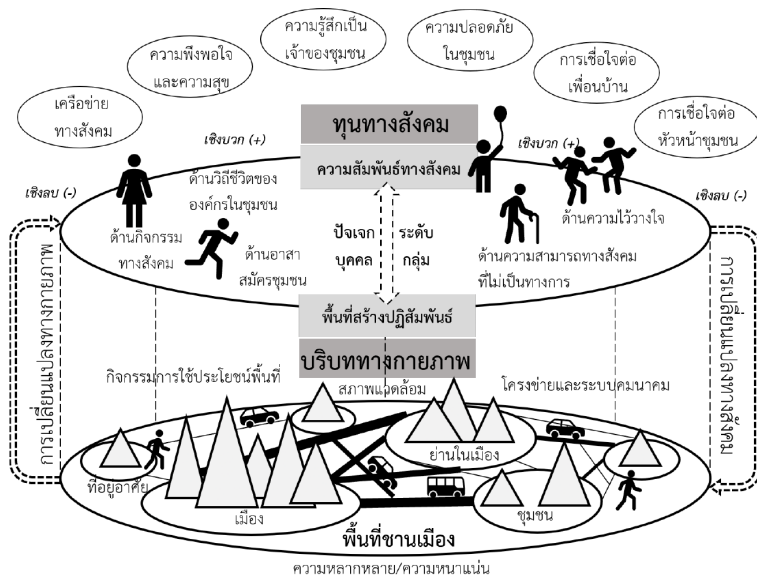
กล่าวว่า “The Modern City as a Global City” คือ เมืองในยุคสมัยใหม่ที่มีบทบาทเป็นเมืองระดับโลกต้องเป็นศูนย์กลางของการขับเคลื่อนและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจในระดับโลก ตลอดจนเป็นแหล่งอ้างอิงการผลิตสินค้าและบริการซึ่งจะเห็นได้ว่าบริษัทในระดับนานาชาติจะเลือกที่ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เมืองเพื่อที่สามารถเกิดความคล่องตัวของการค้าและการลงทุนที่สะดวกมากขึ้น หนึ่งความต้องการของเมืองในการพัฒนาการบริการที่ดีขึ้น ประกอบกับความต้องการเป็นผู้นำของการพัฒนาเมืองในระดับภูมิภาค จึงทำให้เกิดทางเลือกของการพัฒนาเมืองเพื่อช่วยกระจายการพัฒนาไปสู่พื้นที่อื่น ๆ นอกจากนี้ในเมืองใหญ่ทั้งเมืองที่พัฒนาแล้วและเมืองที่กำลังพัฒนาจะมีศูนย์กลางพาณิชยกรรมของเมืองและศูนย์กลางของการปกครอง แต่อาจมีรูปแบบขานเมืองที่แตกต่างกัน โดยอาจมาจากรูปแบบเมืองหลายศูนย์กลาง (Iamtrakul and Chayphong, 2021) ขณะที่เมืองขนาดเล็กมักจะมีศูนย์กลางเมืองเพียงแห่งเดียวอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ด้วยการพัฒนาเมืองจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างช่องทางของโครงข่ายเพื่อกระจายสินค้าและบริการซึ่งบูรณาการร่วมกับการพัฒนาเมืองร่วมสมัยที่มีอยู่ โดยเฉพาะในกรณีของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน จึงมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ โดยระยะห่างจากที่อยู่อาศัยถึงสถานที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกออกได้เป็น 4 ระยะ ได้แก่ (1) ขอบเขตของที่อยู่อาศัย (2) ขอบเขตของชุมชน (3) ขอบเขตของย่านในเมือง และ (4) ขอบเขตของเมือง โดยในแต่ละขอบเขตจะกำหนดการให้บริการที่จำเป็นและเหมาะสมในแต่ละขอบเขตนั้น โดยจากการศึกษาของ Leyden (2003) พบว่า ความแตกต่างของชุมชนที่มีรูปแบบการเดินเท้ามากกว่าส่งผลต่อระดับทุนทางสังคม Wood (2007) กล่าวว่า ชุมชนที่มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดกิจกรรมและส่งผลดีต่อสุขภาพและเอื้อให้เกิดทุนทางสังคมไม่ว่าจะเป็นชุมชนที่เอื้อต่อการเดินเท้า ชุมชนที่มีกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ พบว่า ชุมชนขานเมืองลักษณะชุมชนเดียวมีระดับทุนทางสังคมไม่สูงมากนัก และ Davis (2009) ชุมชนที่เอื้อให้เกิดการเดินเท้ามีโอกาสสร้างระดับการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนและเพิ่มโอกาสในการเกิดทุนทางสังคมมากกว่า

การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทุนทางสังคมมีขอบเขตอย่างกว้างขวาง หากสืบค้นไปยังรากฐานของความคิดดังกล่าว Bourdieu (1986) ได้นิยามทุนทางสังคมว่า เป็นการรวมของทรัพยากร (สถาบัน องค์กร และบุคคล) ทั้งที่เป็นจริงและมีศักยภาพซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายที่มั่นคง มีความสัมพันธ์และยอมรับซึ่งกันและกัน จากนั้นนักคิดที่ได้รับการอ้างอิงกันมากในการศึกษาทุนทางสังคมคือ Coleman (1990) ซึ่งนิยามทุนทางสังคมโดยใช้เกณฑ์ความหลากหลายของหน่วยทางสังคมอันมีองค์ประกอบรวมสองประการคือ มิติด้านโครงสร้างสังคม และมิติด้านการเอื้อหรือหนุนเสริมให้เกิดการกระทำ โดยผู้กระทำทั้งจากตัวบุคคลและจากองค์กร อย่างไรก็ตาม คำนิยามของ Coleman มีความคลุมเครือระหว่างสิ่งที่เป็นองค์ประกอบของทุนทางสังคมกับกลไกที่ทำให้เกิดทุนทางสังคม ขณะที่ Lin (2001) ระบุว่า ทุนทางสังคมเป็นการลงทุนด้านความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งผู้ลงทุนคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ผลลัพธ์ของแนวคิดดังกล่าวที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวางจนกลายเป็นแนวทางให้กับองค์กรระดับนานาชาติไปเผยแพร่ คือ งานวิจัยของ Putnam, Leonardi, and Nonetti (1993) ได้นิยามทุนทางสังคมว่า เป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) ซึ่งสามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของสังคมด้วยการส่งเสริม เกื้อหนุน การร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน Putnam ได้แสดงให้เห็นว่า ความเชื่อถือศรัทธาเป็นกลไกในการเกื้อหนุนให้ระบบการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชาวบ้านอย่างราบรื่น ทั้งนี้แนวคิดทุนทางสังคมของ Putnam, Leonardi, and Nonetti

(1993) จะพิจารณาองค์ประกอบด้านความเชื่อถือไว้ใจกัน บรรทัดฐาน และเครือข่ายทางสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ โดยยากที่จะจำแนกด้วยองค์ประกอบใดเกิดก่อนเกิดหลัง อันมีมุมมองหลักในการศึกษาสองมุมมอง ประกอบด้วย

มุมมองที่หนึ่ง: เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ระดับปัจเจกบุคคลเป็นการศึกษาที่เน้นการใช้ทุนทางสังคมโดยตัวบุคคล คำถามของมุมมองนี้ได้แก่ ปัจเจกบุคคลเข้าถึงและใช้ทรัพยากรที่อยู่ในเครือข่ายสังคมเพื่อได้รับผลตอบแทนในการกระทำอย่างไร เช่น การได้งานใหม่ที่ดีขึ้น ดังนั้นในระดับความสัมพันธ์ทุนทางสังคมจึงมีลักษณะคล้ายกับทุนมนุษย์ (Human Capital) ด้วยเหตุที่ว่าการลงทุนเช่นนั้นสามารถดำเนินการโดยตัวบุคคลซึ่งคาดหวังผลที่จะได้รับกลับมาในรูปผลประโยชน์หรือกำไรแก่บุคคลนั้น ถึงกระนั้นผลรวมของสิ่งตอบแทนที่บุคคลแต่ละคนได้รับจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยเช่นกัน ดังนั้นจุดเน้นในการวิเคราะห์ของมุมมองนี้จึงประกอบด้วย (1) วิธีการที่บุคคลลงทุนในความสัมพันธ์ทางสังคม และ (2) วิธีการ ที่บุคคลใช้ในการนำทรัพยากรที่อยู่ในเครือข่ายความสัมพันธ์มาใช้เพื่อให้ได้ผลตอบแทน (Lin and Bian. 1991; Portes and Sensenbrenner. 1993)

มุมมองที่สอง: เน้นถึงการศึกษาทุนทางสังคมระดับกลุ่มซึ่งการศึกษาจะเน้นในเรื่อง (1) วิธีการและกระบวนการที่กลุ่มพัฒนาและรักษาทุนทางสังคมในฐานะที่เป็นทรัพย์สินร่วมของกลุ่ม (2) กระบวนการที่ทรัพย์สินร่วมดังกล่าวสร้างและขยายโอกาสให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยมุมมองนี้สะท้อนในงานของ Putnam, Leonardi, and Nonetti (1993) อย่างชัดเจน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความแน่นแฟ้นของความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายสามารถรักษาและก่อให้เกิดความสำเร็จของกลุ่ม รวมทั้งชี้ให้เห็นถึงวิธีการและกระบวนการที่เป็นบรรทัดฐาน ความไว้วางใจ การแทรกแซงทางสังคม และอำนาจหน้าที่ของกลุ่ม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลิตและการดำรงรักษาทรัพย์สินร่วมของกลุ่มแม้ว่ามุมมองในการศึกษาทั้งสองมุมมองจะเน้นหน่วยในการวิเคราะห์ต่างกัน แต่ทั้งสองมุมมองยอมรับร่วมกันว่าปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายสังคมเป็นพลังในการทำให้ทุนทางสังคมดำรงรักษาและสร้างความสำเร็จให้กับกลุ่มได้ Lin (2001) ได้เสนอแนวทางในการประเมินทุนทางสังคม โดยใช้ตัวแปรหลัก 3 ตัวแปร คือ ทรัพยากรที่ดำรงอยู่ในโครงสร้างสังคม การเข้าถึงทรัพยากร และการใช้ทรัพยากร ดังนั้นจุดมุ่งหมายของทุนทางสังคม คือ การสร้างความสัมพันธ์ทั้งระดับบุคคลและองค์กรให้เกิดขึ้น อาจกล่าวได้ว่าชุมชนใดมีทุนทางสังคมที่น้อยย่อมหมายถึงความเป็นชุมชนน้อยตามไปด้วย เนื่องจากคนในชุมชนขาดความคุ้นเคย และการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และเป็นการยากในการสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนหรือแม้แต่การช่วยเหลือกันในละแวกบ้าน รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันย่อมปฏิเสธการเกิดทุนทางสังคม นอกจากนี้แล้วยังพบความสัมพันธ์ระหว่างทุนทางสังคมกับสุขภาพที่ดีอีกด้วย นอกจากนี้ ยังมีกล่าวถึงหลักการเชิงปริมาณ โดยได้จัดทำเป็นดัชนีวัดทุนทางสังคมขึ้นมา 5 องค์ประกอบ Putnam, Leonardi, and Nonetti (1993) ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านวิถีชีวิตขององค์กรในชุมชน (2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมทางสังคม (3) องค์ประกอบด้านอาสาสมัครชุมชน (4) องค์ประกอบด้านความสามารถทางสังคมที่ไม่เป็นทางการ และ (5) องค์ประกอบด้านความไว้วางใจ ผู้เขียนจะนำไปปรับให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ชานเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่

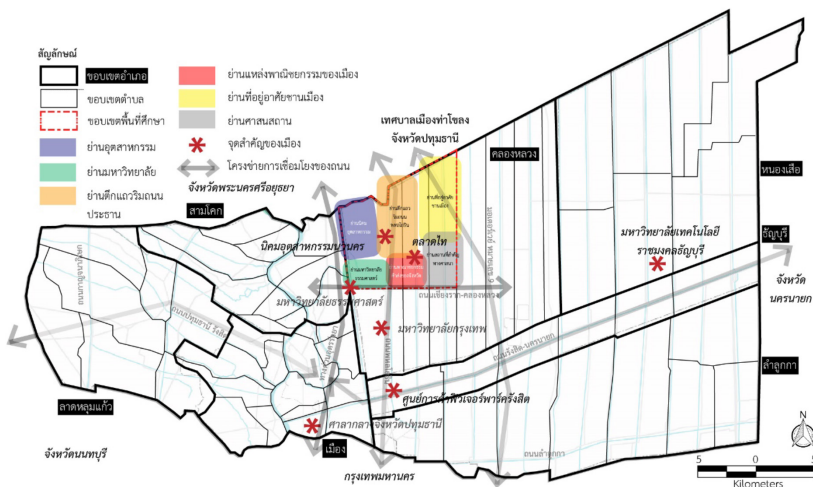


ภาพที่ 1 รูปภาพรวมกรอบแนวคิด

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้มุ่งเน้นที่การศึกษาปัจจัยทางกายภาพเมืองที่ส่งผลกระทบต่อ การสร้างทุนทางสังคม โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 พื้นที่ศึกษา: เทศบาลเมืองท่าโขลง จังหวัดปทุมธานี

ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้วิธีการคำนวณหาขนาดประชากรด้วยการใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) จากจำนวนประชากรทั้งหมด 77,243 คน พ.ศ. 2563 ซึ่งพิจารณาขนาดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (ร้อยละ 5) นำมาสู่จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเท่ากับ 400 กลุ่มตัวอย่าง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 2 กลุ่มข้อมูลหลัก มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลปัจจัยทุนทางสังคม ประกอบด้วย 6 มิติ คือ (1) เครือข่ายทางสังคม (2) ความพึงพอใจและความสุข (3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (4) ความปลอดภัยในชุมชน (5) การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน (6) การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางด้านทุนทางสังคม ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire Survey) ซึ่งทำการแบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 6 รูปแบบหลัก เพื่อการกระจายจำนวนแบบสอบถาม ได้แก่ พื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย ที่อยู่อาศัยที่มีความหนาแน่นปานกลาง พื้นที่พาณิชย์กรรม พื้นที่อุตสาหกรรม พื้นที่สถานศึกษา และพื้นที่ศาสนสถาน โดยได้จำแนกพื้นที่ออกเป็น 68 กริด ที่มีขนาดพื้นที่ต่อกริดเท่ากับ $1,000 \times 1,000$ ตารางเมตร

ข้อมูลปัจจัยทางกายภาพ ประกอบด้วย 10 ปัจจัย (1) การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา (2) การกระจุกตัวของแหล่งพาณิชย์กรรม (3) การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา (4) การกระจุกตัวของอาคารอุตสาหกรรม (5) การกระจุกตัวของสถาบันราชการ (6) การกระจุกตัวของการใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสาน (7) การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย (8) ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานีอนามัย (9) ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานพยาบาล และ (10) ระยะการเข้าถึงด้วยการสัญจรทางถนน ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการลงสำรวจพื้นที่ที่ประกอบกับการดึงฐานข้อมูลจากแผนที่ที่มีการจัดเก็บ ซึ่งกำหนดค่าปัจจัยรายกริดของแต่ละปัจจัยย่อยปรับใช้เทคนิคการวิเคราะห์ 2 ส่วน คือ

ปัจจัยย่อยที่ 1-7 กำหนดค่าปัจจัยด้วยค่าเฉลี่ยของการกระจุกตัวซึ่งได้คำนวณจากลักษณะการกระจายตัวของอาคารด้วยการคำนวณความหนาแน่นจากการกระจายตัวแบบเคอร์เนล (Kernel Function) ที่ถือเป็นการกระจายตัวที่ไม่เป็นปกติ ในกรณีนี้ได้คำนวณโดยใช้จุดศูนย์กลางอาคารขนาด 100×100 เมตร

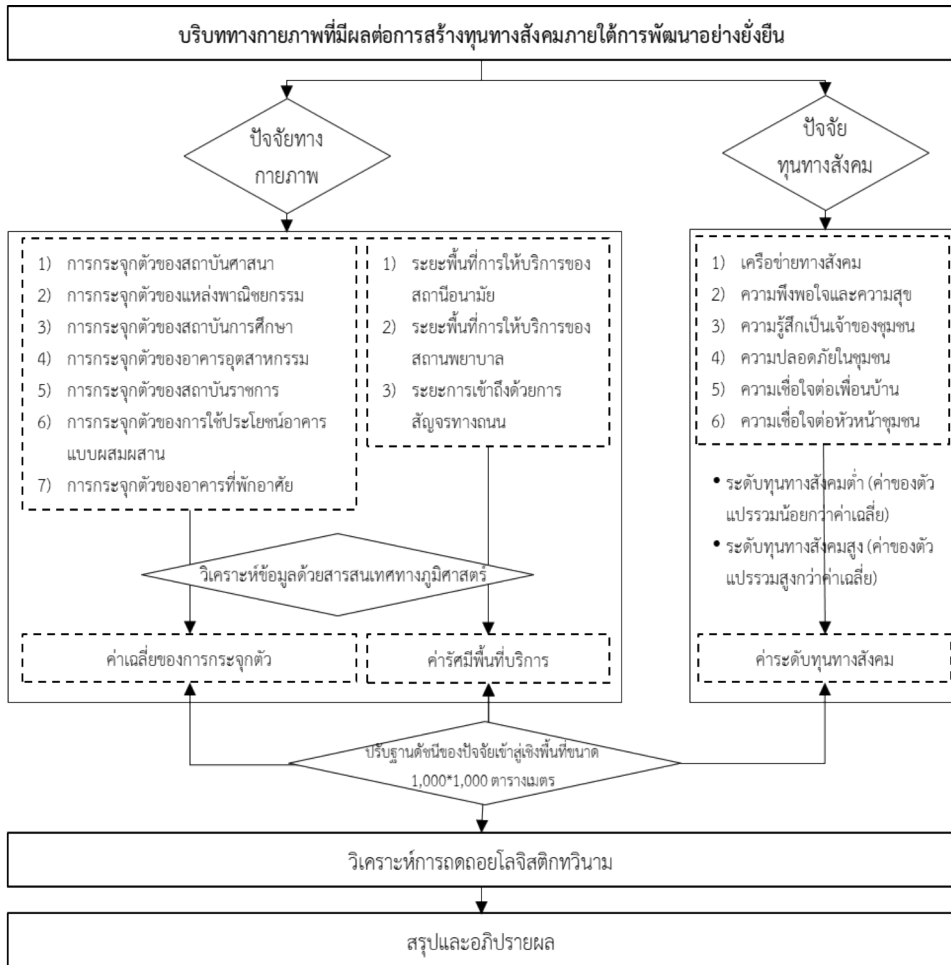
ปัจจัยที่ 8-10 กำหนดค่าปัจจัยด้วยคาร์ตมีการให้บริการตั้งแต่ระยะ 500 เมตร 1,000 เมตร และ 1,500 เมตร

ทั้ง 10 ปัจจัยถูกปรับฐานดัชนีที่ได้ให้อยู่ในรูปแบบ $0.00 - 100.00$ จากนั้นแปลงค่าเข้าสู่กริดพื้นที่เพื่อให้สามารถนำค่าปัจจัยเข้าสู่การพิจารณาในระดับเดียวกันกับข้อมูลปัจจัยทุนทางสังคม เพื่อเตรียมนำปัจจัยทั้งหมดเข้าสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ด้วยลักษณะความหลากหลายของบริบททางกายภาพ ทำให้ในงานวิจัยนี้จึงได้มีกระบวนการในการสังเคราะห์ระดับทุนทางสังคมด้วยค่าดัชนี (Index) ซึ่งเป็นตัวแทนการอธิบายเพื่อทำการวิเคราะห์หาค่ากลางเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย โดยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของตัวอย่าง พฤติกรรมทางสังคม ลักษณะเชิงพื้นที่ต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทุนทางสังคมของพื้นที่ศึกษา โดยในงานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้ความสัมพันธ์เชิงถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binomial Logistic Regression) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยได้จัดกลุ่มของตัวแปรตาม (ทุนทางสังคมในมิติด้านต่าง ๆ) โดยใช้ค่ากลาง (Average) เป็นค่าแบ่งระดับ

ของทุนทางสังคมอย่างง่าย (ตารางที่ 1) เป็นค่าแบ่งเพื่อปรับให้สามารถใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกทวินามได้ สาเหตุที่จำเป็นต้องใช้วิธีวิเคราะห์เช่นนี้เนื่องจากปัจจัยนำเข้าบางปัจจัยนั้นมีการกระจายตัวอย่างไม่เป็นปกติ (Non-normal Distribution) จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการวิเคราะห์ในรูปแบบดังกล่าว โดยทำการจัดกลุ่มของการสร้างระดับทุนทางสังคมออกมาได้เป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ ระดับทุนทางสังคมต่ำ (ค่าของตัวแปรรวมน้อยกว่าค่าเฉลี่ย) และระดับทุนทางสังคมสูง (ค่าของตัวแปรรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ย) ดังภาพที่ 3 และตารางที่ 1



ภาพที่ 3 การแบ่งพื้นที่ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามและนำมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาปัจจัยทางกายภาพ

ตารางที่ 1: สรุปค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทุนทางสังคมในแต่ละด้าน

ปัจจัยทุนทางสังคม	ค่าทางสถิติ			
	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1) เครือข่ายทางสังคม	0.00	3.027	3.75	0.97
2) ความพึงพอใจและความสุข	0.00	3.143	4.33	1.01
3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน	0.00	2.958	4.00	0.95
4) ความปลอดภัยในชุมชน	0.00	2.454	3.19	0.78
5) ความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน	0.00	3.166	4.50	1.00
6) ความเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน	0.00	2.898	4.00	1.00

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพหุคูณระหว่างตัวแปรทางกายภาพ และมิติของทุนทางสังคม จากการทบทวนวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ทุนทางสังคมพิจารณาใน 6 ด้าน ได้แก่ (1) เครือข่ายทางสังคม (2) ความพึงพอใจและความสุข (3) ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน (4) ความปลอดภัยในชุมชน (5) การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน และ (6) การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน โดยใช้ปัจจัยด้านกายภาพ อันได้แก่ ปัจจัย (1) การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา (2) การกระจุกตัวของแหล่งพาณิชย์กรรม (3) การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา (4) การกระจุกตัวของอาคารอุตสาหกรรม (5) การกระจุกตัวของสถาบันราชการ (6) การกระจุกตัวของการใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสาน (7) การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย (8) ระยะเวลาที่การให้บริการของสถานีนอนามัย (9) ระยะเวลาที่การให้บริการของสถานพยาบาล และ (10) ระยะเวลาเข้าถึงด้วยการสัญจรทางถนน โดยทำการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยโลจิสติกพหุคูณ (Binomial Logistic Regression) (ตารางที่ 2) ผลการวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางกายภาพและระดับทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ด้วยผลการวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกพหุคูณ

1.1 เครือข่ายทางสังคม

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของเครือข่ายทางสังคม พบว่า ประเด็นของเครือข่ายทางสังคมนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) โดยปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อระดับทุนทางสังคมประเภทเครือข่ายทางสังคม ได้แก่ การกระจุกตัวของแหล่ง พาณิชยกรรม ($\text{Exp}(B) = 1.013$ Sig.0.035) ระยะเวลาให้บริการของสถานีนอนามัย ($\text{Exp}(B) = 1.292$ Sig.0.000) การกระจุกตัวของสถาบันราชการ ($\text{Exp}(B) = 1.146$ Sig.0.00) การเข้าถึงทางถนน ($\text{Exp}(B) = 1.155$ Sig.0.000) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านเครือข่ายทางสังคม จากการวิเคราะห์พบว่า ระยะเวลาของการให้บริการของสถานีนอนามัยนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมเป็น 1.29 เท่าของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในนอกระยะของการให้บริการ และในด้านการเข้าถึงโดยถนนนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านของเครือข่ายทางสังคมเป็น 1.15 เท่าของพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงทางถนน

ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.971$ Sig.0.000) การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา ($\text{Exp}(B) = -0.983$ Sig.0.000) ส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านเครือข่ายทางสังคมซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากช่องว่างระหว่างวัยของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวัยที่อยู่ในระบบการศึกษากับพื้นที่ชุมชน รวมถึงการขาดการเชื่อมโยงกิจกรรมการมีส่วนร่วมภายในพื้นที่ นอกจากนี้พื้นที่สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นสถานบันการศึกษานานาชาติใหญ่ซึ่งมีนักเรียน/นักศึกษาที่มีภูมิลำเนามาจากหลายจังหวัดส่งผลให้มีการเชื่อมโยงทางเครือข่ายทางสังคมในพื้นที่ค่อนข้างน้อย

1.2 ความพึงพอใจและความสุข

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของความพึงพอใจและความสุข พบว่า ประเด็นของความพึงพอใจและความสุขนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) โดยปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อระดับทุนทางสังคมประเภทความพึงพอใจและความสุข ได้แก่ การกระจุกตัวของแหล่งพาณิชย์กรรม ($\text{Exp}(B) = 1.011$ Sig.0.014) ระยะเวลาให้บริการของสถานียพยาบาล ($\text{Exp}(B) = 1.108$ Sig.0.000) ระยะเวลาให้บริการของสถานีอนามัย ($\text{Exp}(B) = 1.045$ Sig.0.003) การกระจุกตัวของสถาบันราชการ ($\text{Exp}(B) = 1.023$ Sig.0.011) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความพึงพอใจและความสุข จากการวิเคราะห์พบว่า การให้บริการประเภทพาณิชย์กรรมและสาธารณสุขโรคและสาธารณสุขการนั้นส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจและความสุขของกลุ่มตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยระยะของการให้บริการของสถานียพยาบาลนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมเป็น 1.108 เท่าของพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในนอกระยะของการให้บริการ พื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของแหล่งพาณิชย์กรรมจะมีโอกาสสร้างความพึงพอใจและความสุขต่อผู้อยู่อาศัยเป็น 1.011 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่นอกการให้บริการของแหล่งพาณิชย์กรรม ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.968$ Sig.0.000) การกระจุกตัวของการใช้ประโยชน์อาคารประเภทผสมผสาน ($\text{Exp}(B) = -0.91$ Sig.0.000) ซึ่งส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความพึงพอใจและความสุขของผู้อยู่อาศัยในพื้นที่อย่างมีระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 อย่างไรก็ตาม ประเด็นด้านการเข้าถึงทางถนน ($\text{Exp}(B) = 0.999$ sig.0.952) และการกระจุกตัวของอาคารที่อยู่อาศัย ($\text{Exp}(B) = 1.005$ sig.0.129) นั้นส่งผลทั้งด้านบวกต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทความพึงพอใจและความสุข เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระจุกตัวของพื้นที่ที่อาจก่อให้เกิดมลภาวะ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม การกระจุกตัวของอาคารประเภทที่อยู่อาศัยนั้นอาจมีความเกี่ยวข้องกับความรู้สึกของความเป็นส่วนตัว หรือการรวมกลุ่มของเพื่อนบ้านที่ดีอาจส่งผลด้านบวกต่อความพึงพอใจในการอยู่อาศัย ส่งผลให้เกิดทุนทางสังคมนั้นมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มของการใช้ประโยชน์อาคารที่มีความแตกต่างกัน

1.3 ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน พบว่า ประเด็นของความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) โดยปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ได้แก่ การกระจุกตัวของสถาบันราชการ ($\text{Exp}(B) = 1.041$ sig.0.00) การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย ($\text{Exp}(B) = 1.008$ Sig.0.019) การ

การระจุกตัวของสถานศึกษา ($\text{Exp}(B) = 1.077 \text{ Sig}.0.00$) การเข้าถึงโดยถนน ($\text{Exp}(B) = 1.113 \text{ Sig}.0.00$) ระยะการให้บริการของสถานพยาบาล ($\text{Exp}(B) = 1.098 \text{ Sig}.0.00$) และระยะการให้บริการของสถานีนอนามัย ($\text{Exp}(B) = 1.162 \text{ Sig}.0.00$) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน จากการวิเคราะห์ พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับมิติเชิงท้องถิ่น ได้แก่ สถาบันราชการ สถานีนอนามัย ที่พักอาศัย และการเข้าถึงด้วยถนนนั้นส่งผลเชิงบวกต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการวิเคราะห์พบว่าระยะของการให้บริการของสถานีนอนามัยนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนเป็น 1.098 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะของการให้บริการ และในด้านการเข้าถึงโดยถนนนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านของความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนเป็น 1.113 เท่าของพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงทางถนน ในขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.979 \text{ Sig}.0.000$) การระจุกตัวของแหล่งพาณิชยกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.975 \text{ Sig}.0.000$) ส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ผลจากการวิเคราะห์สามารถตั้งข้อสังเกตได้ว่า ลักษณะการกระจายตัวของอาคารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและอาคารประเภทการให้บริการชุมชน และการรวมกลุ่มของอาคารประเภทที่อยู่อาศัยนั้นส่งผลต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน อย่างไรก็ตาม กลุ่มของอาคารที่มีลักษณะเป็นกิ่งสาธารณะหรือแหล่งงานนั้นส่งผลด้านลบต่อความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน สืบเนื่องจากกิจกรรมของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้นคือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมทั้งขนาดใหญ่และขนาดย่อมส่งผลให้พื้นที่ที่มีความหลากหลายของผู้คนที่ทำงานในพื้นที่ที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติ และภูมิสำเนา ทำให้ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนไม่แน่นอนพื้นเหมือนพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะชุมชนดั้งเดิม

1.4 ความปลอดภัยในชุมชน

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของความปลอดภัยในชุมชน พบว่า ประเด็นของความปลอดภัยนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) ปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทความปลอดภัยในชุมชนได้แก่ การระจุกตัวของสถาบันการศึกษา ($\text{Exp}(B) = 1.229 \text{ Sig}. 0.000$) ระยะการให้บริการของสถานพยาบาล ($\text{Exp}(B) = 1.445 \text{ Sig}.0.000$) การระจุกตัวของที่อยู่อาศัย ($\text{Exp}(B) = 1.010 \text{ Sig}.0.008$) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความปลอดภัยในชุมชน จากการวิเคราะห์พบว่า ระยะของการให้บริการของสถานพยาบาลนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมเป็น 1.445 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะของการให้บริการ และในด้านการระจุกตัวของสถาบันการศึกษาเป็น 1.229 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะของการให้บริการ ขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของแหล่งพาณิชยกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.981 \text{ Sig}.0.000$) การระจุกตัวของการใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสาน ($\text{Exp}(B) = -0.948 \text{ Sig}.0.000$) และการเข้าถึงด้วยถนน ($\text{Exp}(B) = -0.901 \text{ Sig}.0.00$) ส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านความปลอดภัยในชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระจายตัวของแหล่งอุตสาหกรรมนั้นส่งผลด้านลบต่อระดับทุนทางสังคมในด้านความปลอดภัยในชุมชนอย่างไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ประเด็นดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากความหลากหลายของการจัดการด้านความปลอดภัยในพื้นที่โรงงาน

1.5 การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของการเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน พบว่า ประเด็นของการเชื่อใจต่อเพื่อนบ้านนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภทได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) ปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทการเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน ได้แก่ การกระจุกตัวของสถานศึกษา ($\text{Exp}(B) = 1.026 \text{ Sig.}0.000$) ระยะเวลาให้บริการของสถานพยาบาล ($\text{Exp}(B) = 1.267 \text{ Sig.}0.000$) และการกระจุกตัวของอาคารประเภทที่อยู่อาศัย ($\text{Exp}(B) = 1.1006 \text{ Sig.}0.041$) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านการเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน จากการวิเคราะห์พบว่า ระยะเวลาของการให้บริการของสถานพยาบาลนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมเป็น 1.26 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะเวลาของการให้บริการ และในด้านการกระจายตัวของอาคารประเภทที่อยู่อาศัยนั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้านเป็น 1.006 เท่าเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัยที่ไม่หนาแน่นมากนัก ขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.969 \text{ Sig.}0.000$) การกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์กรรม ($\text{Exp}(B) = -0.988 \text{ Sig.}0.000$) ส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านการเชื่อใจ ในประเด็นนี้มีเหตุผลที่คล้ายคลึงกับมิติตามความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งกิจกรรมเชิงอุตสาหกรรมส่งผลเชิงลบต่อความไว้วางใจเชื่อใจ

1.6 การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน

ระดับของการเกิดทุนทางสังคมในมิติของการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน พบว่า ประเด็นของการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนนั้นสามารถจำแนกปัจจัยออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวก (Positive Variables) และปัจจัยที่ส่งผลเชิงลบ (Negative Variables) ปัจจัยเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมประเภทการไว้วางใจเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนเชิงบวก ได้แก่ การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา ($\text{Exp}(B) = 1.304 \text{ Sig.}0.000$) การกระจุกตัวของสถานศึกษา ($\text{Exp}(B) = 1.047 \text{ Sig.}0.000$) ระยะเวลาให้บริการด้านสถานอนามัย ($\text{Exp}(B) = 1.098 \text{ Sig.}0.00$) ปัจจัยดังกล่าวนี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน เมื่อพิจารณาจากปัจจัยเชิงบวกแล้วพบว่า กลุ่มของอาคารต่าง ๆ ที่มีนัยสำคัญของการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ อาจส่งผลต่อการสร้างความเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนซึ่งเป็นในฐานะของผู้นำ ในขณะที่การกระจุกตัวของอาคารที่อยู่อาศัยนั้นส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมในการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนอย่างไม่มีความนัยสำคัญในระดับ 0.05 จากการวิเคราะห์พบว่า การกระจุกตัวของอาคารประเภทสถาบันศาสนานั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนเป็น 1.304 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะเวลาของการให้บริการ การกระจุกตัวของอาคารประเภทสถาบันการศึกษานั้นมีอิทธิพลต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชนเป็น 1.047 เท่าของพื้นที่ที่อยู่นอกระยะเวลาของการให้บริการ ขณะที่ปัจจัยเชิงลบอันได้แก่ การกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรม ($\text{Exp}(B) = -0.977 \text{ Sig.}0.000$) การกระจุกตัวของอาคารพาณิชย์กรรม ($\text{Exp}(B) = -0.991 \text{ Sig.}0.008$) ส่งผลเชิงลบต่อการสร้างทุนทางสังคมในด้านเครือข่ายทางสังคม

สามารถสรุปผลของการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงกายภาพและจากการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกทวินาม (Binomial Logistic Regression Model) ระหว่างปัจจัยด้านกายภาพ อันได้แก่ การกระจายตัวของลักษณะอาคารต่าง ๆ ระยะเวลาให้บริการของสาธารณูปโภค/สาธารณูปการ และ

ระยะของการเข้าถึงทางถนน พบว่า การเปรียบเทียบระหว่างแบบจำลองฐาน (Model 1) และแบบจำลองพยากรณ์ (Predicted Model) แสดงค่าความสามารถในการพยากรณ์แบบจำลองนั้นเพิ่มขึ้น โดยมีความแปรปรวนของปัจจัยนำเข้าที่ส่งผลให้ค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของข้อมูลอยู่ที่ร้อยละ 10 ตารางที่ 2

ตารางที่ 2: การวิเคราะห์สมการถดถอยโลจิสติกพหุนาม ระหว่างปัจจัยทางกายภาพและระดับทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ

ปัจจัยทางกายภาพ	มิติของทุนทางสังคม											
	เครือข่ายทางสังคม		ความพึงพอใจและความสุข		ความรู้สึกเป็นความปลอดภัยในชุมชน		การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน		การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน			
	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.	Exp(B)	Sig.		
การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา	1.815	0.948	0.973	0.000	0.969	0.000	0.983	0.000	0.990	0.018	1.304	0.000
การกระจุกตัวของแหล่งพาณิชย์กรรม	1.013	0.035	1.011	0.014	-0.975	0.000	-0.981	0.000	-0.988	0.000	-0.991	0.008
การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา	-0.983	0.000	1.133	0.000	1.077	0.000	1.229	0.000	1.026	0.000	1.047	0.000
การกระจุกตัวของอาคารอุตสาหกรรม	-0.971	0.000	-0.968	0.000	-0.979	0.000	0.997	0.247	-0.969	0.000	-0.977	0.000
การกระจุกตัวของสถาบันราชการ	1.146	0.000	1.023	0.011	1.041	0.000	0.959	0.000	0.994	0.176	0.993	0.104
การใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสาน	1.014	0.098	-0.910	0.000	0.953	0.000	-0.948	0.000	0.940	0.000	0.963	0.000
การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย	1.002	0.520	1.005	0.129	1.008	0.019	1.010	0.008	1.006	0.041	1.005	0.117
ระยะการให้บริการของสถานีอนามัย	0.952	0.001	1.045	0.003	1.162	0.000	0.928	0.000	0.914	0.000	1.098	0.000
ระยะการให้บริการของสถานพยาบาล	1.292	0.000	1.108	0.000	1.098	0.000	1.445	0.000	1.267	0.000	0.975	0.303
การเข้าถึงโดยถนน	1.155	0.000	0.999	0.952	1.113	0.000	-0.901	0.000	0.966	0.045	0.906	0.000
ค่าคงที่	-15.807	0.943	1.668	0.007	0.670	0.035	1.001	0.998	1.831	0.002	5.743	0.000

หมายเหตุ:

1. ใช้วิธีการวิเคราะห์ Binomial Logistic Regression แบบ Enter method
2. ค่า Exp(B) หมายถึงค่าความเป็นไปได้ของการเกิดเหตุการณ์ (การสร้างทุนทางสังคม) เปรียบเทียบกับการไม่เกิดการสร้างทุนทางสังคม
3. ระดับนัยสำคัญค่า (p-value) < 0.05

2. การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางด้านกายภาพที่มีผลต่อมิติของทุนทางสังคมและการสร้างระดับของทุนทางสังคม

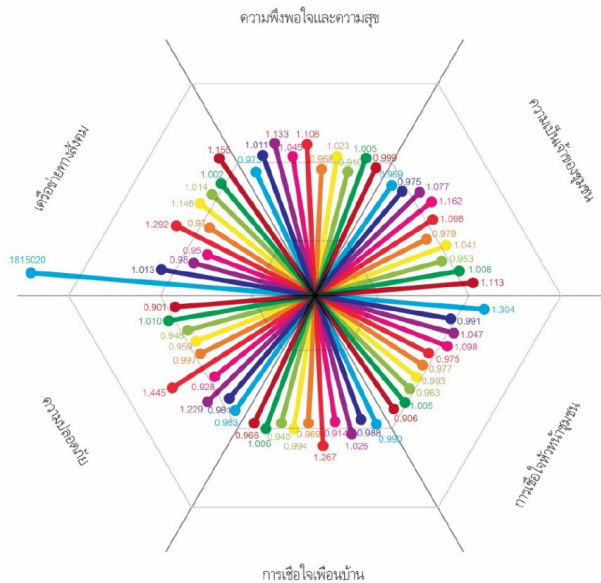
จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเชิงพื้นที่ต่อความเป็นไปได้ในการเกิดทุนทางสังคม โดยพิจารณาจากปัจจัยเชิงกายภาพต่าง ๆ ได้แก่ การกระจุกตัวของอาคารประเภทต่าง ๆ ระยะการเข้าถึงโดยถนน พบว่า ลักษณะทางพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทแหล่งงาน ได้แก่ ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมนวนคร ชุมชนบางชัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกิจกรรมมากส่งผลต่อโอกาสในการสร้างทุนทางสังคมประเภทเครือข่าย ในขณะที่พื้นที่ชุมชนบริเวณมหาวิทยาลัยนั้นเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดทุนทางสังคมประเภทความพึงพอใจและความสุขมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ ส่วนในด้านความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนนั้น พบว่าพื้นที่ที่มีการกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัยนั้นจะมีโอกาสกระตุ้นให้ผู้อยู่อาศัยนั้นเกิดทุนทางสังคมประเภทความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ตลอดจนด้านการเกิดทุนทางสังคมในด้านของความปลอดภัยนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่ โดยพื้นที่แหล่งพาณิชย์กรรมทั้งขนาดใหญ่และย่อมมีนัยสำคัญต่อความรู้สึกปลอดภัยเนื่องจากพื้นที่ที่มีความพลุกพล่านของผู้คนโดยเฉพาะคนนอกพื้นที่ และจากการวิเคราะห์พบว่าพื้นที่ชุมชนหรือหมู่บ้านจัดสรรบางแห่งในเขตเทศบาลเมืองท่าโขลงนั้นมีโอกาสการเกิดทุนทางสังคมในด้านความปลอดภัยที่ต่ำ รวมถึงในด้านความไว้นื้อเชื่อใจเพื่อนบ้าน และหัวหน้าชุมชน ในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองท่าโขลงนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ ยังพบว่า การกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรม และการกระจุกตัวของพื้นที่พาณิชย์กรรม ส่งผลต่อทั้งเครือข่ายทางสังคม ความพึงพอใจและความสุข ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ความปลอดภัยในชุมชน การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน และการเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ทั้ง 6 ปัจจัยด้านทุนทางสังคม ดังแสดงในภาพที่ 4 ภาพที่ 5 และตารางที่ 3 อันแสดงให้เห็นว่า จากการคาดการณ์ของแบบจำลองพบว่าเครือข่ายทางสังคม มีนัยสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการสร้างต้นทุนทางสังคมของชุมชน ดังนั้นการวางแผนและพัฒนาเมืองจำเป็นต้องนำประเด็นดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาเพื่อสร้างมายั่งยืนการพัฒนาผ่านการสร้างโอกาสในการเพิ่มทุนทางสังคมอันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่

ตารางที่ 3: เปรียบเทียบค่าที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกพหุนาม ในมิติของทุนทางสังคม

ค่าทางสถิติ	มิติของทุนทางสังคม	มิติของทุนทางสังคม					
		เครือข่ายทางสังคม	ความพึงพอใจและความสุข	ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน	ความปลอดภัยในชุมชน	การเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน	การเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน
ความสามารถในการพยากรณ์ (Prediced)	Base Model (Step0)	77.9	75.0	79.4	79.4	76.5	77.9
Ominbus Test of Model Coefficients	**Predicted Model	92.6	92.6	92.0	92.9	92.1	93.1
-2 Log Likelihood	(Chi-Square)	4843.396	4638.403	3588.977	4121.126	4232.794	4425.633
Nagelkerke R Square	Predicted Model	0.781	0.732	0.642	0.712	0.698	0.734
	**Predicted Model	2332.664	3009.355	3325.939	2793.790	3187.292	2750.426

หมายเหตุ ใช้วิธีการวิเคราะห์ Binomial Logistic Regression แบบ Enter method

** การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองไม่สามารถคาดการณ์ได้เนื่องจากความแปรปรวนของข้อมูลที่มีสูงมาก หรือปัจจัยนำเข้ามีความเกี่ยวข้องต่อตัวแปรตามที่น้อยมา



ภาพที่ 4 ปัจจัยทุนทางสังคม



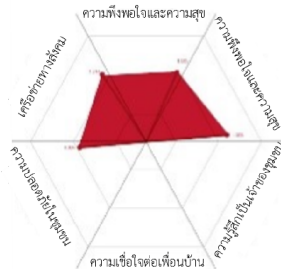
ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานีอนามัย



การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา



การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา



ระยะการเข้าถึงด้วยการสัญจรทางถนน



การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย



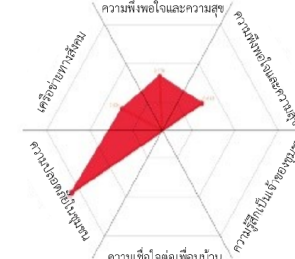
การกระจุกตัวของอาคารแบบผสมผสาน



การกระจุกตัวของอาคารอุตสาหกรรม



การกระจุกตัวของสถาบันราชการ



ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานพยาบาล



การกระจุกตัวของแหล่งพณิชยกรรม

สัญลักษณ์

- 1. เครือข่ายทางสังคม
- 2. ความพึงพอใจและความสุข
- 3. ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน
- 4. ความปลอบภัยในชุมชน
- 5. ความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน
- 6. ความเชื่อใจต่อหัวหน้าชุมชน

- การกระจุกตัวของสถาบันศาสนา
- การกระจุกตัวของแหล่งพณิชยกรรม
- การกระจุกตัวของสถาบันการศึกษา
- ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานีอนามัย
- ระยะพื้นที่การให้บริการของสถานพยาบาล
- การกระจุกตัวของอาคารอุตสาหกรรม
- การกระจุกตัวของสถาบันราชการ
- การกระจุกตัวของอาคารใช้ประโยชน์อาคารแบบผสมผสาน
- การกระจุกตัวของอาคารที่พักอาศัย
- ระยะการเข้าถึงด้วยการสัญจรทางถนน

ภาพที่ 5 ตัวแปรเชิงกายภาพ

อภิปรายผล

จากการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกันนั้นส่งผลต่อลักษณะของผู้อยู่อาศัยและความหลากหลายของผู้อยู่อาศัย ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะของความหลากหลายของผู้อาศัยนั้นขึ้นอยู่กับสภาพของพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่เมืองหรือพื้นที่ชานเมืองล้วนมีความหลากหลายของผู้คนอันเนื่องมาจากการกำหนดกิจกรรมภายในพื้นที่ พื้นที่ชานเมืองนั้นถูกกำหนดให้รองรับการขยายตัวของเมืองโดยเฉพาะแหล่งที่อยู่อาศัย และกิจกรรมเชิงอุตสาหกรรมซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางหากมีการจัดการที่ไม่เหมาะสม ซึ่งความหลากหลายและความแน่นของกิจกรรมเหล่านี้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเข้าถึงพื้นที่ พฤติกรรม ทศนคติที่มีต่อความปลอดภัย ทศนคติที่มีต่อเพื่อนบ้านและผู้นำชุมชนการเข้าใช้พื้นที่ต่าง ๆ จุดประสงค์ของการเข้าใช้พื้นที่ การรวมกลุ่มหรือการเกาะกลุ่มของตัวอาคารซึ่งเป็นกลุ่มปัจจัยที่บ่งชี้ความแตกต่างของพฤติกรรม การรวมกลุ่ม แม้ว่ากลุ่มชุมชนนั้นจะอยู่ในเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทเดียวกัน ทำให้เห็นได้ว่า แม้ว่าจะมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาในเชิงพื้นที่ออกมาเป็นรูปธรรม เช่น กฎกระทรวงกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน การพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการให้บริการระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการจะมีการบังคับใช้ ก็ยังเกิดความหลากหลายในทศนคติของสภาพความเป็นอยู่ สุขภาพ ปฏิสัมพันธ์ในชุมชนที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดข้อสังเกตถึงความไม่ทั่วถึงหรือความไม่เท่าเทียมกันของการพัฒนาในเชิงของการปฏิบัติจริง และเห็นได้ชัดเมื่อทำการวิเคราะห์ร่วมกันระหว่างลักษณะเชิงพื้นที่และลักษณะเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทุนทางสังคม โดยจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงถดถอยโลจิสติกพหุคูณ พบว่า ความเชื่อใจต่อเพื่อนบ้าน เป็นปัจจัยที่ถูกให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Azmi and Karim (2012) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ต่อรูปแบบของทุนทางสังคม ในมิติของการสร้างความไว้วางใจ การสร้างเครือข่ายทางสังคม ความรู้สึกเป็นเจ้าของหรือความรู้สึกปลอดภัย ในส่วนของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางด้านกายภาพที่มีต่อการสร้างระดับของทุนทางสังคม พบว่า ลักษณะทางพื้นที่ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการสร้างทุนทางสังคมที่แตกต่างกัน โดยพื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทแหล่งงาน ได้แก่ ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมนวนคร ชุมชนบางขันธุ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มกิจกรรมมากส่งผลต่อโอกาสในการสร้างทุนทางสังคมประเภทเครือข่าย แต่ยังคงมีอุปสรรคในด้านของความไว้วางใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชน อันเนื่องมาจากความหลากหลายของผู้คนภายในพื้นที่ ทำให้เครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นมีลักษณะของเครือข่ายเฉพาะตามภูมิลำเนามากกว่าเครือข่ายที่มีการผสมผสานความหลากหลายของผู้คนจากแหล่งที่มา ในขณะที่พื้นที่ชุมชนบริเวณมหาวิทยาลัยนั้นเป็นพื้นที่ที่มีโอกาสเกิดทุนทางสังคมประเภทความพึงพอใจและความสุขมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่สามารถรองรับความต้องการของผู้คนในพื้นที่ชุมชนบริเวณมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะที่เปิดโอกาสให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมและสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา Davis (2009) และ Wood (2007) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างระดับการปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนอันมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มโอกาสในการเกิดทุนทางสังคม

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเชิงพื้นที่ที่ส่งผลต่อระดับทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ ด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มปัจจัยทางด้านกายภาพที่มีต่อการสร้างระดับของทุนทางสังคม มีข้อค้นพบ ดังนี้

1) ข้อค้นพบจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ในมิติของการสร้างทุนทางสังคมในประเภทของการผสมผสานประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น การรวมกลุ่มเพื่อการสร้างเครือข่าย ความพึงพอใจและความสุข สิ่งที่มีส่วนช่วยในการสร้างและยกระดับทุนทางสังคมในมิติดังกล่าวนั้นจะเป็นการใช้ประโยชน์อาคารที่มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการในด้านธุรกรรม การให้บริการทางสังคมในด้านต่าง ๆ

2) ในขณะที่การกระจายตัวของอาคารต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาทางสังคม อันได้แก่ สถาบันศาสนา สถานศึกษา นั้นจะส่งผลต่อการสร้างความไว้วางใจแก่ผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าชุมชน โดยที่นายของผู้นำชุมชนหรือหัวหน้าชุมชนซึ่งอาจครอบคลุมถึงผู้ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ซึ่งอาจจะไม่ใช่คนที่อยู่อาศัยในชุมชนนั้นก็ได้

3) ด้วยบริบทพื้นที่ชานเมืองซึ่งพื้นที่กิจกรรมบางส่วนยังคงความเป็นละแวกบ้านในเขตที่อยู่อาศัยส่งผลให้การรวมกลุ่มของอาคารประเภทที่อยู่อาศัยส่งผลเชิงบวกในการสร้างทุนทางสังคมระหว่างเพื่อนบ้าน อย่างไรก็ตามบริบทพื้นที่ ชานเมืองในพื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวจากพื้นที่เมืองหลวงส่งผลให้พื้นที่ที่มีความหลากหลายของกิจกรรมการใช้ประโยชน์ซึ่งกิจกรรมบางประเภท อาทิ โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมักถูกจัดสรรไปยังพื้นที่ชานเมืองอาจส่งผลกระทบต่อทุนทางสังคมบางประการ ดังจะเห็นได้ว่า การสร้างทุนทางสังคมในมิติต่าง ๆ นั้นมีความหลากหลายอันได้รับอิทธิพลจากปัจจัยการใช้ประโยชน์อาคารประเภทต่าง ๆ ซึ่งหากมีรูปแบบการใช้ประโยชน์อาคารที่มีความหลากหลายในพื้นที่ โอกาสในการสร้างทุนทางสังคมจะมีโอกาสเกิดขึ้นสูงตามไปด้วย

4) ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาได้ให้ข้อมูลสำหรับการต่อยอดในการวิจัยในประเด็นของต้นทุนทางสังคมและการมีสุขภาพที่ดี เนื่องจาก พบว่า การมีต้นทุนทางสังคมที่ดีมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดี โดยหากพิจารณาตามอิทธิพลของปัจจัยทางด้านสุขภาพที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ในส่วนของพฤติกรรมส่วนบุคคลและการอยู่อาศัยจะมีผลทั้งส่งเสริมหรือบั่นทอนสุขภาพ โดยจะสะท้อนให้เห็นรูปแบบความสัมพันธ์และประเพณีปฏิบัติที่เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงสังคมและชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาภาพรวมของกรอบการพิจารณาทางผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งหมด ทั้งในเชิงสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะภายใต้เงื่อนไขของเศรษฐกิจที่จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยบริบททางกายภาพทั้งหมด

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัยโครงการ “การเสริมสร้างทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน” สัญญาเลขที่ MRG5380 และดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์แห่งความเป็นเลิศทางวิชาการด้านวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการขนส่งเมือง (Center of Excellence in Urban Mobility Research and Innovation) คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- Aroonsrimorakot, S., & Vajaradul, Y. (2016). UN Sustainable Development Goals: 17 Aspects for Future World. *Interdisciplinary Research Review*, 11(3): 1–7.
- Azmi, D. I., & Karim, H. A. (2012). Implications of Walkability Towards Promoting Sustainable Urban Neighbourhood. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 50: 204–213.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Ed.) *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Coleman J. (1990). *Foundations of Social Theory*. Cambridge: Harvard University Press.
- Davis, A. (2009). *The Importance of Walkable Communities*. Retrieved June 15, 2021, from <https://travelwest.info/app/uploads/2020/05/11-the-importance-of-walkable-communities.pdf>.
- Han, S. (2015). Social Capital and Subjective Happiness: Which Contexts Matter?. *Journal of Happiness Studies*, 16: 241–255.
- Iamtrakul, P., & Chayphong, S. (2021). The Perception of Pathumthani Residents Toward Its Environmental Quality, Suburban Area of Thailand. *Geographica Pannonica*, 25(2): 136-148.
- Iamtrakul, P., & Chayphong, S. (2023). Factors Affecting the Development of A Healthy City in Suburban Areas, Thailand. *Journal of Urban Management*, 12(3): 208-220.
- Iamtrakul, P., & Raungratanaamporn, I. (2015). Sustainable Campus Town Development in Suburban Area of Bangkok, Thailand. *International Journal of Building, Urban, Interior and Landscape Technology (BUILT)*, 6: 39-51.
- Iamtrakul, P., Chayphong, S., & Lo, A.Y.W. (2022). Exploring the Contribution of Social and Economic Status Factors (SES) to the Development of Learning Cities (LC). *Sustainability*, 14(19): 12685.
- Iamtrakul, P., Chayphong, S., & Raungratanaamporn, I. (2022). Exploring Different Level of Citizens' Participation on Learning City Building. *ICUE 2022 on Energy, Environment, and Climate Change*, October 26 to 28 2022, Pattaya City, Thailand.
- Iamtrakul, P., Chayphong, S., Pittipol, K., Yoshitsugu, H., Boonserm, K., & Yuji, I. (2023). Exploring the Spatial Effects of Built Environment on Quality of Life Related Transportation by Integrating GIS and Deep Learning Approaches. *Sustainability*, 15(3): 2785.
- Iamtrakul, P., Raungratanaamporn, I., & Klaylee, J. (2018). The Impact of Urban Development on Social Capital in Urban Fringe Area of Bangkok, Thailand. *Lowland Technology International (LTI) journal*, 20(3): 341-350.

- Ingram, G. K. (1998). Patterns of Metropolitan Development: What Have We Learned. **Urban Studie**. 35(7): 1019-1035.
- Leyden, K. M. (2003). Social Capital and the Built Environment: the Importance of Walkable Neighborhoods. **American Journal of Public Health**. 93(9): 1546–1551.
- Lin, N. (2001). **Social Capital: A Theory of Social Structure and Action**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lin, N., & Bian, Y. (1991). Getting Ahead in Urban China. **American Journal of Sociology**. 97(3): 657-688.
- Litchfield Whiting Bowne and Associates. (1990). **Greater Bangkok Plan**. 2nd ed. Bangkok: Department of town and Country Planning.
- Office of the National Economics and Social Development Board. (2017). **Nation Plan 20 Years (2017-2036) Bangkok**. Retrieved June 15, 2021, from <http://www.thaigov.go.th/>.
- Padon, A., lamtrakul, P., Jintamethasawat, R., & Klaylee, J. (2022). Spatial Multicriteria Evaluation for Future Urban Growth in Bangkok Metropolitan Region: BMR. **ICUE 2022 on Energy, Environment, and Climate Change**, October 26 to 28 2022, Pattaya City, Thailand,
- Portes, A., & Sensenbrenner, J. (1993). Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action. **American Journal of Sociology**. 98(6): 1320-1350.
- Putnam, R., Leonardi, R., & Nonetti, R. (1993). **Making Democracy Work: Civic Tradition in Modern Italy**. Princeton. New Jersey: Princeton University Press.
- Sassen, S. (1991). **The Global City: New York, London, Tokyo**. Princeton: Princeton University Press.
- Wood, L., Shannon, T., Bulsara, M., Pikora, T., McCormack, G., & Giles-Corti, B. (2007). The Anatomy of the Safe and Social Suburb: an Exploratory Study of the Built Environment, Social Capital and Residents' Perceptions of Safety. **Health Place**. 14(1): 15-31.
- World Bank. (2001). **World Development Report 2000/2001: Attacking Poverty**. New York: Oxford. University Press.
- Yamane, T. (1973). **Statistics: An Introductory Analysis**. 3rd ed. New York: Harper and Row.

การศึกษาปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อ การยอมรับการใช้เทคโนโลยี การเรียนการสอนออนไลน์ แบบเปิดเพื่อมหาชน กรณีศึกษาประเทศไทย A Study of the Structure of Learning Content That Affects MOOC's Technology Acceptance: A Case of Thailand

ลักขณา คิตบรรจง¹ สุนันทา คชสาร¹ และ มยุรี ศรีกุลวงศ์²

Lakkana Kidbunjong, Sununta Kotchasarn, and Mayuree Srikulwong

บทคัดย่อ

การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC) ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ได้โดยไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ แต่จากผลการศึกษาเรื่องอัตราการเรียนสำเร็จของผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน ซึ่งอาจช่วยให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (2) เพื่อสร้างแบบจำลองผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน คณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มจำนวน 30 คน และให้เข้าเรียนหลักสูตรในระบบ MOOC จากนั้นให้ตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ แล้วนำผลไปวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี MOOC และสามารถสร้างแบบจำลองผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี MOOC สำหรับในอนาคต คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนออนไลน์

คำสำคัญ: แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน การเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพฯ

Assistant professor, School of Science and Technology, University of Thai Chamber of Commerce, Bangkok.

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย กรุงเทพฯ

Assistant professor, School of Science and Technology, University of Thai Chamber of Commerce, Bangkok.

Corresponding author e-mail: lakkana_kid@utcc.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 7 April 2023, Revised 24 April 2023, Accepted 10 June 2023

Abstract

Massive Open Online Courses (MOOC) allow students to access useful resources without being restricted by time or place. Nevertheless, research shows that their success rate is very low which can be attributed to multiple factors. The researchers therefore are interested in studying the basic factors of structuring learning content that affect the acceptance of MOOC. This may help us understand the factors that affect students' success. The objectives of this research are 1) to study the effect of structuring learning content that influences the acceptance of MOOC technology and 2) to create a technology acceptance model (TAM) of structural learning content factor's effects on MOOC learning. We have selected a random sample group of 30 students, who then enrolled into a MOOC course. At the end of their study, they answered 5-level likert-scale questionnaires. Results were analysed using descriptive statistics. The results show that the factor of structuring learning content affects MOOC's acceptance. Moreover, the researchers can create a model of the effects of learning contents' structural factors that influence the acceptance of MOOC. Future work includes studying diverse sample groups and investigating other factors that might have an impact on academic achievement.

Keywords: *Technology acceptance model, TAM, MOOC, Massive open online course, Online education, Supported learning, Structuring learning content 123*

บทนำ

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาทั่วโลกได้ปรับเปลี่ยนให้มีรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (Massive Open Online Courses: MOOC) ที่เปิดกว้างให้กับบุคคลทั่วไปและไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน (Digitalagemag. 2562) ในประเทศไทยมีสถาบันการศึกษาหลายสถาบันที่พัฒนา MOOC ที่ได้รับความนิยม เช่น CHULA MOOC และ Thai MOOC โดยในเดือนกันยายน พ.ศ. 2561 มีผู้ลงทะเบียนเรียน CHULA MOOC ประมาณหกหมื่นคน (Workpoint TODAY. 2561) สำหรับ Thai MOOC มีผู้เรียนมากกว่า 300,000 คน มียอดการลงทะเบียนมากกว่า 600,000 ครั้ง (Thai MOOC. 2563) จากสถิติของผู้เข้าเรียน Thai MOOC พบว่า อัตราการเรียนสำเร็จอยู่ที่ร้อยละ 3 (สุภาณี ทัพขวา. 2561) ส่วนผู้เข้าเรียน CHULA MOOC มีอัตราการเรียนสำเร็จอยู่ที่ร้อยละ 26 ของผู้ลงทะเบียนทั้งหมด (Workpoint TODAY. 2561) จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการเรียนสำเร็จทั้งในระดับโลกและในประเทศไทย อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ไม่เกินร้อยละ 26 จึงทำให้นักวิจัย ทั่วโลกสนใจศึกษาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแบบเรียนออนไลน์ดังกล่าว

โดยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของ MOOC แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ลักษณะที่ 1 ศึกษาปัจจัยฯ ดังกล่าว โดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ซึ่งเป็นแบบจำลองทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีในองค์กรหรือบุคคลที่ช่วยให้เข้าใจและอธิบายพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยี รวมถึงบ่งบอกปัจจัยที่มีผลต่อ

การใช้เทคโนโลยี และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของการใช้เทคโนโลยีได้ ซึ่งอาจช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาและปรับปรุงบทเรียนหรือหลักสูตรออนไลน์ใน MOOC ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นได้ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีตที่ผ่านมา นักวิจัยใช้ TAM เพื่อศึกษาความเกี่ยวข้องของอัตราการเรียนสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ของการเรียนกับพฤติกรรมของผู้เรียน สภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียน และการออกแบบเนื้อหาในบทเรียนออนไลน์ (Meet and Kala. 2021) ในส่วนของงานวิจัยลักษณะที่ 2 ศึกษาโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ของ MOOC โดยนักวิจัยได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่ว่าควรประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์ ลำดับเนื้อหา เนื้อหาส่วนย่อย และ ส่วนอภิปราย (Weerasinghe and Ramberg. 2009; จินตวิริ์ คล้ายสังข์. 2556)

อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีงานวิจัยใดที่เชื่อมโยงแบบจำลอง TAM เข้ากับโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (ตามลักษณะที่ 1 และ 2 ที่อธิบายข้างต้น) คณะผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลกระทบจากปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ต่อการยอมรับเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าการจัดการเรียนการสอนผ่าน MOOC จะมีประสิทธิผลดีต่อเมื่อมีการจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่ดี ที่สามารถสร้างการรับรู้ต่อผู้ใช้งานว่ามีประโยชน์และใช้งานง่าย

โดยสรุป งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ในการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC) โดยศึกษาว่าโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ดังกล่าวส่งผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์และการรับรู้ว่าใช้งานง่ายตามแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) หรือไม่ โดยใช้กรณีศึกษาของผู้ให้บริการในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC)
2. เพื่อสร้างแบบจำลอง (Model) โครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี (TAM) การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC)

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

1. การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (Massive Open Online Course: MOOC)

MOOC ย่อมาจาก Massive Open Online Course หมายถึง หลักสูตรการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แบบเปิดเสรีสำหรับทุก ๆ คนในโลก สามารถสมัครเข้าเรียนได้โดยไม่จำกัดจำนวน เน้นในระดับการศึกษาขั้นสูง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. 2563) โดยเริ่มมีการใช้งานจากภายในมหาวิทยาลัยชั้นนำของสหรัฐอเมริกา และได้พัฒนาความร่วมมือระหว่างองค์กรต่าง ๆ ในเวลาต่อมา มีการจัดทำต้นแบบให้มหาวิทยาลัยต่างๆ สามารถนำเอาวิชาที่มีอยู่แล้วใส่เข้าไป เพื่อเป็นการแบ่งปันข้อมูลและเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าถึงหลักสูตรต่างๆ ในปัจจุบันมีผู้ให้บริการ MOOC ในต่างประเทศมากมาย เช่น edX, Coursera, Udacity, Khan Academy, YouTube Channel for Education และ TED-Ed สำหรับผู้ให้บริการ MOOC ในประเทศไทย เช่น Thailand Cyber

University, Thai MOOC, CHULA MOOC, Gen Next Academy และ Skilllane (Workpoint TODAY. 2561)

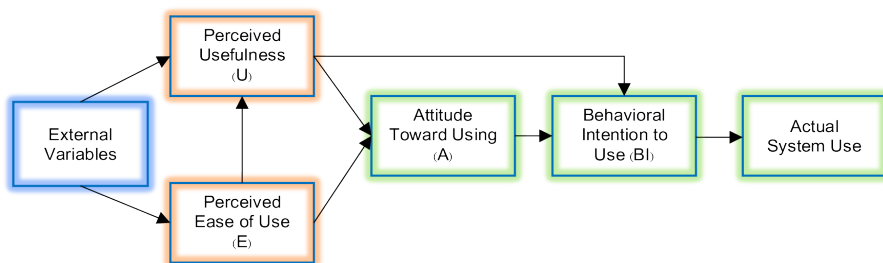
งานวิจัยนี้ใช้ Thai MOOC และ CHULA MOOC ซึ่งเป็นแพลตฟอร์ม (Platform) ที่สนับสนุนในด้านการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิด (Thailand Massive Open Online Course) โดย Thai MOOC อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปัจจุบันมีรายวิชาทั้งหมด 589 รายวิชา ที่ผลิตโดยหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ มหาวิทยาลัยในประเทศไทย มหาวิทยาลัยในต่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน มีผู้ลงทะเบียนเรียน จำนวน 1.5 ล้านคน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. 2565) ส่วน CHULA MOOC อยู่ภายใต้การบริหารของ ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยในปี พ.ศ. 2563 มีรายวิชาที่เปิดสอนประมาณ 70 รายวิชา มีผู้เข้าเรียนเฉลี่ยเดือนละ 125,000 คน (กรุงเทพมหานคร. 2563)

หลักสูตร MOOC เน้นการใช้เทคโนโลยีใหม่สนับสนุนการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีระยะเวลาเปิด-ปิด เหมือนห้องเรียนปกติ มีการบรรยายเนื้อหาบทเรียนในรูปแบบวิดีโอสั้น ความยาวประมาณ 5-10 นาที หลาก ๆ ชุด และมีเอกสารประกอบการเรียนออนไลน์ พร้อมทั้งแบบฝึกหัด และกิจกรรมเพื่อทดสอบความเข้าใจ ผู้สอนสามารถวิเคราะห์ผู้เรียนว่าแต่ละคนใช้เวลาในการทำแบบฝึกหัดมากน้อยเพียงใดและมีความถนัดในเรื่องใด รวมถึงพิจารณาได้ว่าเนื้อหาส่วนใดที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ นำไปสู่การปรับปรุงบทเรียนต่อไป (รุสดี เปาจิ. 2558; ปริญญา น้อยดอนไพร. 2560; ชโรชนีชัยมินทร์. 2562; คำรัส อ่อนเฉวียง. 2565)

Meet and Kala (2021) ศึกษาแนวโน้มของงานวิจัยเกี่ยวกับ MOOC ในช่วงปี ค.ศ. 2013-2020 จากบทความวิจัยจำนวน 102 บทความทั่วโลก พบว่ามีบทความวิจัยมากถึง 57.84% ให้ความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนโดยอ้างอิงแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ซึ่งมีบทความวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมของผู้เรียนสูงสุดถึง 63.73% รองลงไปที่คือสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียน 13.73% การออกแบบบทเรียน 13.73% และการยอมรับและประสบการณ์ของผู้สอน 8.82% ตามลำดับ

2. แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

การจัดบทเรียนในหลักสูตร MOOC ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากผู้เรียนในปัจจุบันมีการใช้แนวคิดพื้นฐานจากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 Technology Acceptance Model

ที่มา: Davis, Bagozzi, & Warshaw (1989)

Davis (1989) ได้นำเสนอแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี โดยความสัมพันธ์ของส่วนประกอบในแบบจำลองเริ่มจากตัวแปรภายนอก (External Variables) ที่ส่งผลต่อการรับรู้สองส่วนคือ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ (Perceived Usefulness: U) และการรับรู้ว่าใช้งานง่าย (Perceived Ease of Use: E) สำหรับการรับรู้ว่าใช้งานง่าย อาจส่งผลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ และทัศนคติความเชื่อ (Attitude toward Using: A) ถ้าผู้ใช้งานรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ ก็จะส่งผลต่อทัศนคติความเชื่อและความตั้งใจในการใช้งาน (Behavioral Intention to use: BI) ในบางครั้งการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับอาจส่งผลต่อความตั้งใจในการใช้งานโดยไม่จำเป็นต้องมีทัศนคติความเชื่อต่อการใช้งานบางครั้ง การรับรู้ว่าใช้งานง่าย อาจส่งผลต่อทัศนคติความเชื่อต่อการใช้งาน โดยไม่จำเป็นต้องมีการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ นอกจากนี้ ทัศนคติความเชื่อต่อการใช้งาน จะส่งผลให้มีความตั้งใจในการใช้งาน จนทำให้เกิดการยอมรับและนำเทคโนโลยีมาใช้จริง (Actual System Use)

จากงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับ MOOC ตามแบบจำลอง TAM ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มุ่งเน้นพฤติกรรมผู้เรียนและการออกแบบบทเรียนซึ่งเป็นผลมาจากการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับและการรับรู้ว่าจะใช้งานง่าย มีงานวิจัยส่วนน้อยที่ศึกษาตัวแปรภายนอก ได้แก่ คุณภาพของระบบ (System Quality) คุณภาพของหลักสูตร (Course Quality) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) ความสามารถในการสังเกต (Observability) ความสามารถในการทดลองใช้ (Triability) ความซับซ้อน (Complexity) การออกแบบโครงสร้างการใช้งานที่เป็นสัดส่วนชัดเจน การมีเนื้อหาทันสมัยและสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ (Yang et al. 2017; Alamri. 2022; ชลธิศ ดาราวงษ์. 2563) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาตัวแปรภายนอกเพื่อสร้างแบบจำลองโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน

3. โครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content)

แนวทางในการออกแบบสื่อที่ดีสำหรับ MOOC ประกอบด้วย ส่วนเบื้องต้น (Introduction) ได้แก่ โครงสร้างรายวิชา วัตถุประสงค์การเรียนรู้ และส่วนเนื้อหา (Content) ได้แก่ สื่อการสอนที่ใช้บรรยาย สื่อการสอนที่ใช้ทดสอบความเข้าใจเนื้อหาของผู้เรียน และสื่อการสอนที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และการสื่อสารกับผู้เรียน (จินตวีร์ คล้ายสังข์. 2556; ชโรชนีย์ ชัยมินทร์. 2562)

โครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชนว่ามีประโยชน์และใช้งานง่ายนั้น (Weerasinghe and Ramberg. 2009; จินตวีร์ คล้ายสังข์. 2556) จำเป็นต้องมีลักษณะ ดังนี้

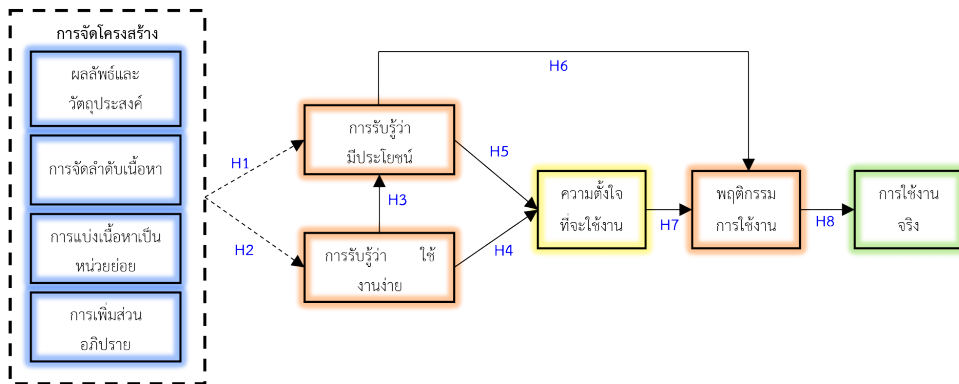
- 1) แสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน
- 2) จัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร
- 3) แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง โดยจัดให้มีส่วนบรรยายเนื้อหา กิจกรรมทดสอบความเข้าใจ และ การประเมินผลการเรียน
- 4) เพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น

ปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ดังกล่าวข้างต้น น่าจะมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชนตามแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM)

จากสถิติและผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า อัตราการเรียนสำเร็จทั้งในประเทศไทยและระดับโลก อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของแบบเรียนออนไลน์ โดยเน้นปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้อันส่งผลต่อการใช้งานระบบโดยใช้แบบจำลองตามทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศ (TAM)

สมมติฐานงานวิจัย

จากการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานเพื่อสรุปผลกระทบและสร้างแบบจำลองของกลุ่มตัวแปรที่เป็นปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้อันใช้ในการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC) ว่ามีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) หรือไม่ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 สมมติฐานและกรอบงานวิจัย (Hypothesis and Research Framework)

โดยมีสมมติฐาน ดังนี้

H1 การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้อ มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์

H1.1 การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์

H1.2 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อตามทีระบุไว้ในหลักสูตร มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์

H1.3 การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้อเป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์

H1.4 การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์

H2 การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้อ มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย

H2.1 การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย

H2.2 การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้อตามทีระบุไว้ในหลักสูตร มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย

H2.3 การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้อเป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย

H2.4 การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย

- H3 การรับรู้ว่ายางาง่าย มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์
- H4 การรับรู้ว่ายางาง่าย มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน
- H5 การรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน
- H6 การรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน
- H7 ความตั้งใจที่จะใช้งาน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน
- H8 พฤติกรรมการใช้งาน มีผลต่อ การใช้งานจริง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ บุคคลที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีที่เข้าเรียนในหลักสูตรที่อยู่ในระบบการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นบุคคลที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 30 คน ที่ได้จากการคัดเลือกแบบสุ่มจากกลุ่มบุคคลที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นจำนวนน้อยที่สุดที่ยอมรับได้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Gosset, 1908) ในทางสถิติสามารถสร้างโค้งแจกแจงแบบปกติที่มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่มีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

3.1 หลักสูตรที่อยู่ใน MOOC ของประเทศไทย คือ CHULA MOOC และ Thai MOOC

3.2 แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยใช้หลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งกำหนดเป็น 5 ค่าระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ดังนี้ : 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก 3 หมายถึง เห็นด้วย ปานกลาง 2 หมายถึง เห็นด้วยเล็กน้อย และ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย โดยมีความประสงค์ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงระดับความเห็นด้วยว่า โครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้อีมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์และมีผลต่อการรับรู้ว่ายางาง่ายในระดับใด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 มอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เลือกเรียนหลักสูตรที่อยู่ใน MOOC ด้วยตนเอง

4.2 กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามในระบบออนไลน์หลังผ่านการเรียนหลักสูตรที่อยู่ใน MOOC

4.3 ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ยของระดับความเห็น

ผลการวิจัย

ผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลด้วยโปรแกรมการคำนวณทางด้านสถิติแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1: ระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้มีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ยของระดับความเห็น ของกลุ่มตัวอย่าง
การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน	4.4
การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร	4.3
การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง	4.2
การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น	4.1
ค่าเฉลี่ยรวม	4.25

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้มีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ สามารถอธิบายได้ดังนี้

- 1) การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน
กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียนมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ต่อการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.4 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
- 2) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร
กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ต่อการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.3 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
- 3) การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง
กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้างมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ต่อการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.2 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
- 4) การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น
กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็นมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ต่อการเรียน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.1 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ตารางที่ 2: ระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้มีผลต่อการรับรู้ว่าเป็นใช้งานง่าย

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ยของระดับความเห็น ของกลุ่มตัวอย่าง
การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน	4.2
การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร	4.3
การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง	4.4
การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น	4.0
ค่าเฉลี่ยรวม	4.22

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านโครงสร้างเนื้อหา การเรียนรู้มีผลต่อการรับรู้ว่ายาง่าย สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียนมีผลต่อการรับรู้ว่ายาง่าย เฉลี่ยอยู่ที่ 4.2 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรมีผลต่อการรับรู้ว่ายาง่าย เฉลี่ยอยู่ที่ 4.3 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3) การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้างมีผลต่อการรับรู้ว่ายาง่าย เฉลี่ยอยู่ที่ 4.4 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

4) การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็นมีผลต่อการรับรู้ว่ายาง่าย เฉลี่ยอยู่ที่ 4.0 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ตารางที่ 3: ค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามกรอบงานวิจัย

ตัวแปรเรียงตามกรอบงานวิจัย	ค่าเฉลี่ยของระดับความเห็น ของกลุ่มตัวอย่าง
การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์	4.25
การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ มีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่าย	4.22
การรับรู้ว่ายาง่าย มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์	4.30
การรับรู้ว่ายาง่าย มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน	4.20
การรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน	4.27
การรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน	4.28
ความตั้งใจที่จะใช้งาน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน	4.18
พฤติกรรมการใช้งาน มีผลต่อ การใช้งานจริง	4.20

จากตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่างตามกรอบงานวิจัย สามารถอธิบายการจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ตามกรอบงานวิจัยได้ดังนี้

1) การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์เฉลี่ยอยู่ที่ 4.25 จัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และระดับความเห็นด้วยว่าการจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ ยังมีผลต่อ การรับรู้ว่ายาง่ายเฉลี่ยอยู่ที่ 4.20 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

2) การรับรู้ว่าเป็นงานง่าย

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการรับรู้ว่าเป็นงานง่าย มีผลต่อ การรับรู้ว่ามีประโยชน์ เฉลี่ยอยู่ที่ 4.30 จัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และการรับรู้ว่าเป็นงานง่าย ยังมีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งานเฉลี่ยอยู่ที่ 4.22 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3) การรับรู้ว่ามีประโยชน์

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.27 จัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และการรับรู้ว่ามีประโยชน์ ยังมีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

4) ความตั้งใจที่จะใช้งาน

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าความตั้งใจที่จะใช้งาน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน เฉลี่ยอยู่ที่ 4.18 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

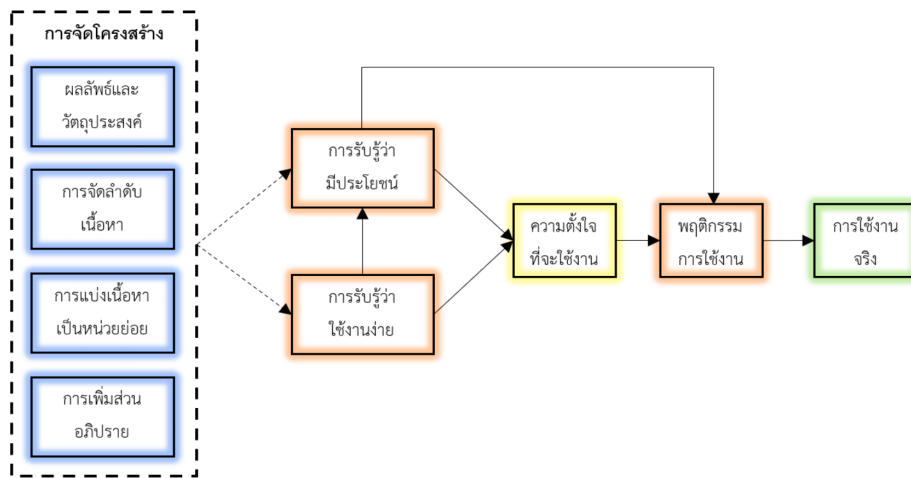
5) พฤติกรรมการใช้งาน

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าการรับรู้ว่าพฤติกรรมการใช้งาน มีผลต่อ การใช้งานจริง เฉลี่ยอยู่ที่ 4.20 จัดว่าอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

จากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความเห็นด้วยว่าตัวแปรทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในกรอบงานวิจัยเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยี การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เป็นไปตามกรอบงานวิจัยที่คณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ข้างต้น กล่าวคือ ปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่ (1) การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน (2) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร (3) การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง และ (4) การเพิ่มส่วนอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็น มีผลต่อตัวแปรการรับรู้ว่าเป็นงานง่ายและการรับรู้ว่ามีประโยชน์ ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งานและพฤติกรรมการใช้งาน

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยสามารถสร้างแบบจำลอง (Model) ผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ (Structuring Learning Content) ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยี (TAM) การเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน (MOOC) ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 แบบจำลองผลกระทบของปัจจัยด้านโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน

สามารถสรุปผลแยกตามตัวแปรได้ดังนี้

1. การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย (1) การแสดงผลลัพธ์และวัตถุประสงค์การเรียนรู้ไว้ตอนต้นของบทเรียน (2) การจัดลำดับเนื้อหาการเรียนรู้ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร (3) การแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหน่วยย่อยแบบมีโครงสร้าง และ (4) การเพิ่มส่วนการอภิปรายในหัวข้อที่จำเป็นเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน โดยมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ และการรับรู้ใช้งานง่าย ซึ่งยังไม่มีการศึกษาเชิงประจักษ์ (Empirical study) สนับสนุน แต่ได้รับการสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมติฐาน H1 การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ มีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ และ สมมติฐาน H2 การจัดโครงสร้างเนื้อหาการเรียนรู้ มีผลต่อการรับรู้ใช้งานง่าย

2. การรับรู้ใช้งานง่าย

จากผลการวิจัยในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ใช้งานง่ายมีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์และความตั้งใจที่จะใช้งาน โดยมีการศึกษาเชิงประจักษ์สนับสนุน กล่าวคือ Davis (1989) ได้กล่าวไว้ว่า ความง่ายในการใช้งาน (Ease of Use) เป็นปัจจัยด้านทัศนคติปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยี และ Cheung และ Voge (2013) กล่าวว่า ในการใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เพื่อพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบองค์รวมนั้น พบว่าการรับรู้ใช้งานง่ายเป็นตัวแปรหนึ่งภายในแบบจำลองดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมติฐาน H3 การรับรู้ใช้งานง่าย มีผลต่อการรับรู้ว่ามีประโยชน์ และ สมมติฐาน H4 การรับรู้ใช้งานง่าย มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน

3. การรับรู้ว่ามีประโยชน์

จากผลการวิจัยในข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การรับรู้ว่ามีประโยชน์มีผลต่อความตั้งใจที่จะใช้งาน และพฤติกรรมการใช้งาน โดยมีการศึกษาเชิงประจักษ์สนับสนุน กล่าวคือ Davis (1989) ได้กล่าวไว้ว่า การรับรู้ว่ามีประโยชน์ (Perceived Usefulness) เป็นปัจจัยด้านทัศนคติปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้งานเทคโนโลยี และ Cheung และ Voge (2013) กล่าวว่า ในการใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM) เพื่อพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยี การเรียนรู้แบบองค์รวมนั้น พบว่าการรับรู้ว่ามีประโยชน์เป็นตัวแปรหนึ่งในแบบจำลองดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมติฐาน H5 การรับรู้ว่ามีประโยชน์มีผลต่อ ความตั้งใจที่จะใช้งาน และ สมมติฐาน H6 การรับรู้ว่ามีประโยชน์ มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน

4. ความตั้งใจที่จะใช้งาน

จากผลการวิจัยในข้างต้น แสดงให้เห็นว่าความตั้งใจที่จะใช้งาน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน โดยมีการศึกษาเชิงประจักษ์สนับสนุน กล่าวคือ Cheung และ Voge (2013) ได้กล่าวว่า ในการใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเพื่อพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบองค์รวมนั้น พบว่าความตั้งใจที่จะใช้งานเป็นตัวแปรหนึ่งในแบบจำลองดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยี และในงานวิจัยของ Wu และ Chen (2017) ยังกล่าวว่าปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน คือ ความตั้งใจที่จะใช้งาน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมติฐาน H7 ความตั้งใจที่จะใช้งาน มีผลต่อ พฤติกรรมการใช้งาน

5. พฤติกรรมการใช้งาน

จากผลการวิจัยในข้างต้น แสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมการใช้งาน มีผลต่อ การใช้งานจริง โดยมีการศึกษาเชิงประจักษ์สนับสนุน กล่าวคือ Cheung และ Voge (2013) ได้กล่าวว่า ในการใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีเพื่อพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีการเรียนรู้แบบองค์รวมนั้น พบว่าพฤติกรรมการใช้งานเป็นตัวแปรหนึ่งในแบบจำลองดังกล่าวที่ได้รับการสนับสนุนว่าเป็นปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยี รวมถึงในงานวิจัยของ Tao et al. (2019) ยังกล่าวว่าปัจจัยหนึ่งในการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนออนไลน์แบบเปิดเพื่อมหาชน คือ พฤติกรรมการใช้งาน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากค่าเฉลี่ยของระดับความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมติฐาน H8 พฤติกรรมการใช้งาน มีผลต่อ การใช้งานจริง

ข้อเสนอแนะและงานในอนาคต

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเรียนการสอนแบบออนไลน์เพื่อมหาชน มุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนในเชิงลึก และทำให้เกิดการใช้งานจริง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาด COVID-19 ทำให้คณะผู้วิจัยตัดสินใจเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มที่เจาะจงคุณสมบัติเป็นผู้ใช้ MOOC ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถยืนยันผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ควรจะมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย เช่น ในกลุ่มคนทำงาน หรือ กลุ่มคนที่มีระดับการศึกษาอื่น ๆ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้ใช้ MOOC เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และเป็นองค์ความรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้องกับการออกแบบระบบสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาให้กับผู้เข้าเรียน โดยหวังว่าหากอัตราสำเร็จการศึกษาสูงขึ้นจะส่งผลดีต่อระดับการนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดในการดำเนินชีวิตของผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพฯธุรกิจ. (2563). **แท่เรียน CHULA MOOC นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง**. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/894387>
- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2556). **MOOC Pedagogy: จาก OCW, OCR สู่ MOOC เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนยุคดิจิทัล**. ในการประชุมวิชาการระดับชาติด้านอีเลิร์นนิ่ง ประจำปี พ.ศ. 2556. หน้า 276-285. สืบค้นจาก <http://support.thaicyberu.go.th/proceeding/proceedingNEC2013.pdf>
- ชโรชนีชัย มินทร์. (2562). **MOOC: เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. 1(1): 46-70.
- ชลธิศ ดาราวงษ์. (2563). **ปัจจัยด้านการยอมรับเทคโนโลยีที่มีผลต่อความพึงพอใจและผลการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ในสถาบันระดับอุดมศึกษา**. วารสารวิจัยรำไพพรรณี. 14(3): 158-166. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RRBR/article/view/248253>
- คำรัส อ่อนเฉยียง. (2565). **การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาออนไลน์ระบบเปิดสำหรับมหาวิทยาลัยบูรพา**. สืบค้นเมื่อ 16 มกราคม 2566, จาก https://dspace.lib.buu.ac.th/bitstream/1234567890/4364/1/2565_059.pdf
- ปริญญา น้อยดอนไพร. (2560). **MOOC (มู้กส์)**. สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2563, จาก <https://arit.sru.ac.th/news-activities/arit-share/751-MOOC.html>
- รุสดี เปาจิ. (2558). **MOOC กับการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์**. วารสารเทคโนโลยีการศึกษาและมีเดียคอนเวอร์เจนซ์. 2(1): 17-28.
- สุภาณี ทัพขวา ทัพขวา. (2561). **การศึกษากิจกรรมการเรียนการสอนและพฤติกรรมการเรียนใน Thai MOOC**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). **MOOC : นวัตกรรมการศึกษา/เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อการศึกษาแบบก้าวกระโดด**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2565, จาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/MOOC-bibliometric/
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2565). **รัฐบาลปลื้ม “Thai MOOC” โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย ยอดคนเรียน 1.5 ล้านคน เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนไทยทุกคน** ข่าวคณะโฆษก 22/12/2565. สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2566, จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/62974>

- Digitalagemag. (2562). **MOOC นวัตกรรม การศึกษา แบบเปิดกว้าง ยุคดิจิทัล**. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2562, จาก <https://www.digitalagemag.com/MOOC-นวัตกรรม-การศึกษา-แบบเปิดกว้าง-ยุคดิจิทัล>
- Thai MOOC. (2563). **MOOC คืออะไร?**. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2562, จาก <https://support.thaimooc.org/help-center/articles/8/9/77/mooc>
- Workpoint TODAY. (2561). **รู้จัก “MOOC” มหาวิทยาลัยออนไลน์ เรียนได้ทั่วโลก**. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2565, จาก <https://workpointtoday.com/เจาะตลาด-mooc-มหาวิทยาลัย/>
- Alamri, Mahdi Mohammed. (2022). Investigating Students' Adoption of MOOC during COVID-19 Pandemic: Students' Academic Self-Efficacy, Learning Engagement, and Learning Persistence. **Sustainability**. 14(2): 714.
- Cheung, R. and Vogel, D. (2013). Predicting User Acceptance of Collaborative Technologies: An Extension of the Technology Acceptance Model for e-Learning. **Computers & Education**. 63(2013): 160-175.
- Davis, F. D. (1989). Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology. **MIS Quarterly**. 13(3): 319-340.
- Davis, F. D.; Bagozzi, R. P.; & Warshaw, P. R. (1989). User Acceptance of Computer Technology: A Comparison of Two Theoretical Models. **Management Science**. 35(8): 982-1003.
- Gosset, W.S. (1908). The Probable Error of a Mean. **Biometrika**. 6(1): 1-25. Retrieved from <https://bayes.wustl.edu/Manual/Student.pdf>
- Meet, Rakesh Kumar; & Kala, Devkant. (2021). Trends and Future Prospects in MOOC Researches: A Systematic Literature Review 2013-2020. **Contemporary Educational Technology**. 13(3): 312. Retrieved from <https://doi.org/10.30935/cedtech/10986>
- Tao, D., Fu, P., Wang, Y., Zhang, T. and Qu, X. (2019). Key Characteristics in Designing Massive Open Online Courses (MOOCs) for User Acceptance: An Application of the Extended Technology Acceptance Model. **Interactive Learning Environments**. 30(44):1-14.
- Wu, B.; and Chen, X. (2017). Continuance Intention to Use MOOCs: Integrating the Technology Acceptance Model (TAM) and Task Technology Fit (TTF) Model. **Computer in Human Behavior**, 67(2017): 221-232.
- Yang, M.; Shao, Z.; Liu, Q.; & Liu, C. (2017, February). Understanding the Quality Factors that Influence the Continuance Intention of Students toward Participation in MOOC. **Educational Technology Research and Development**. 65(5): 1195-1214. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/s11423-017-9513-6>

การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูโดยใช้
การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทาง
ประวัติศาสตร์: กรณีศึกษานิสิตครูสาขาสังคมศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Promoting Historical Thinking Skills of Pre-Service
Teachers Through Project and Community Based
Learning with Historical Method: A Case Study of
Pre-Service Teachers of Social Studies
at Srinakharinwirot University

ศุภณัฐ พานา¹
Supanut Pana

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เรียนรู้โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ก่อนและหลังการทดลอง ตลอดจนความพึงพอใจของนิสิตที่เรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าว ซึ่งเป็นการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังการทดลอง มีระยะเวลาเก็บข้อมูล 15 สัปดาห์ กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ และระยะที่ 2 การทดลองใช้การเรียนการสอนดังกล่าว กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตครูสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งเป็นอาสาสมัครเข้ารับการทดลองจำนวน 34 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) นิสิตครูที่เรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (2) นิสิตครูมีความพึงพอใจในการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐาน การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน วิธีการทางประวัติศาสตร์
ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

¹อาจารย์ ดร. ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ
Lecturer, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University, Bangkok.
Corresponding author e-mail: supanut@g.swu.ac.th

ARTICLE HISTORY: Received 19 November 2020, Revised 3 December 2021, Accepted 17 February 2023

Abstract

This research aims to compare historical thinking skills of pre-service teachers of social studies at Srinakharinwirot University before and after project-based learning and community-based learning in conjunction with historical methods. Further, this research studies the satisfaction of pre-service teachers towards project and community-based learning with historical methods. This is a single group study, testing before and after the experiment. There is a retention period of 15 weeks. The research procedure was divided into 2 phases, phase one was to design a history instruction based on project and community-based learning with historical methods and phase two was to experiment the designed instructional process. The target group composed of 34 social studies pre-service teachers at Srinakharinwirot University. The result shows that: 1) Pre-service teachers who learned by project and community-based learning with historical methods have higher historical thinking skills before studying and 2) Pre-service teachers are satisfied with project and community-based learning in conjunction with historical methods.

Keywords: *Project based learning, Community based learning, Historical method, Historical thinking skills*

บทนำ

เป้าหมายหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาบุคลากรของประเทศ คือ การพัฒนาให้บุคลากรมีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและมีความสามารถ เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีสำนึกรักบ้านเกิดหรือผูกพันกับท้องถิ่น (คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560) ดังนั้นกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมและชุมชนท้องถิ่น มีการจัดการศึกษาที่ให้สังคมและชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและเป็นแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งร่วมกันสร้างแนวทางการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ไม่ละเลยวิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ดังนั้นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภูมิหลังของท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง ทราบถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ วิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรมไทย อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาทักษะการคิดและองค์ความรู้อื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างยั่งยืน และปลูกจิตสำนึกรักชุมชนของผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์อีกทางหนึ่ง

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้จากชุมชน เพราะจะส่งผลให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริง อีกทั้งยังทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในชุมชนโดยตรง สอดคล้องกับ ไพฑูรย์สินลาร์ตัน (2557) ที่ได้กล่าวว่า กระบวนการสอนควรจัดให้ผู้เรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ได้ลงมือเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด หลักการสอนจึงต้องให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายเอง หาความรู้เอง รู้จักเลือกข้อมูล สร้างความรู้ขึ้นได้ รู้จักคัดกรอง ตกผลึกในความรู้ ซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนจะต้องนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในสถานการณ์จริง ส่วนผู้สอนทำหน้าที่ในการนำแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

มาผสมผสานกับวิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการพิจารณาและประเมินความน่าเชื่อถือ ตลอดจนการฝึกพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์และประเมินเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ด้วยใจเป็นกลางซึ่งลักษณะดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Thinking Skills) คือ กระบวนการสร้างคำอธิบายตีความหรือวิพากษ์เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ตามความเข้าใจของตนเอง จากการตรวจสอบและประเมินความน่าเชื่อถือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และนำหลักฐานนั้นมาสนับสนุนความคิดของตน (ศุภณัฐ พานา. 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์หรือความเป็นมา แต่ไม่ได้มุ่งพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ การสอนจึงเป็นเพียงการให้ผู้เรียนได้รู้ ดังรายงานของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2558) ที่ได้สรุปผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ว่าการสอนของครูยังเน้นข้อมูลและสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากกว่าการฝึกทักษะกระบวนการและการฝึกให้ผู้เรียนคิด ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียนและไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ซึ่งพบว่า การจัดกิจกรรมโดยใช้โครงงานเป็นฐานและชุมชนเป็นฐาน เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project Based Learning) เป็นการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ร่วมกันเลือกทำโครงการที่สนใจ ร่วมกันสำรวจ สังเกตและกำหนดเรื่องที่สนใจร่วมกันวางแผนและศึกษาข้อมูลความรู้ที่จำเป็น และร่วมกันลงมือปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้จนได้ข้อค้นพบหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ตลอดจนนำเสนอต่อสาธารณชน จากนั้นจึงนำผลงานและประสบการณ์ทั้งหมดมาร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์ที่ได้รับทั้งหมด โดยผู้สอนทำหน้าที่กระตุ้น แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (ทิศนา เขมมณี. 2552) และเมื่อนำมาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ผู้สอนจึงควรนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เป็นกระบวนการศึกษาและตรวจสอบพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นำมาสู่การสรุปข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้อย่างน่าเชื่อถือมาประกอบการจัดทำโครงการลักษณะนี้ เพื่อให้โครงการมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ด้วยกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์เดิมร่วมกับการศึกษาและจัดทำโครงการที่สนใจมาสร้างสรรค์ผลงานของตนได้อย่างมีระบบ ส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความสามารถในการนำเสนอผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนฝึกวิเคราะห์และประเมินผลงานของตนเอง พร้อมทั้งสามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและแก้ไขผลงานต่อไป อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวยังขาดการเชื่อมต่อระหว่างโครงงานกับชุมชน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานจึงเข้ามาช่วยเชื่อมต่อช่องว่างดังกล่าว

การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning) เป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการจากชุมชนโดยบูรณาการการบริการชุมชนกับการเรียนรู้ในห้องเรียน การเรียนการสอนลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะของตนเองและความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่พลเมือง รวมทั้งทักษะทางวิชาการ (Owens & Wang. 1996; Ibrahim & Reid. 2010) ซึ่งเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์ที่อธิบายกระบวนการเรียนรู้ของการมีส่วนร่วม และทำงานร่วมกัน ซึ่งตั้งอยู่บนฐานของมโนทัศน์การเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม และมุ่งเน้นบทบาทของสมาชิกกลุ่ม

หรือการมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล (Fischer, Rohde, & Wulf. 2007) การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานนั้นเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เสริมสร้างทักษะการทำงานตามสภาพแวดล้อมจริง (Beakley, Yoder & West. 2003) และมีประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านอื่น ๆ เช่น มีผลบวกต่อการพัฒนาการรับรู้ในความสามารถของตนเอง การเจริญเติบโตทางด้านจิตวิญญาณ พัฒนาทางด้านคุณธรรม พัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำและมีผลทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น (University of Pretoria. 2007) นอกจากนี้จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า และคณะ (2556) ยังเสนอแนะว่า การจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน เป็นการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนในบริบทที่แตกต่างกันและประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ดังนั้นการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์จึงมีแนวโน้มที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา เรื่อง การส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูโดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์กรณีศึกษานิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อศึกษาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู และเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นิสิตครูที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐาน มีทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หลังการจัดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
2. นิสิตครูมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นิสิตครู สาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 - 1.2. การเลือกกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดรับนิสิตครูอาสาสมัครที่อยู่ในสังกัดสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 34 คน เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้ต้องใช้เวลานานออกตารางเรียน และมีการลงพื้นที่ชุมชน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

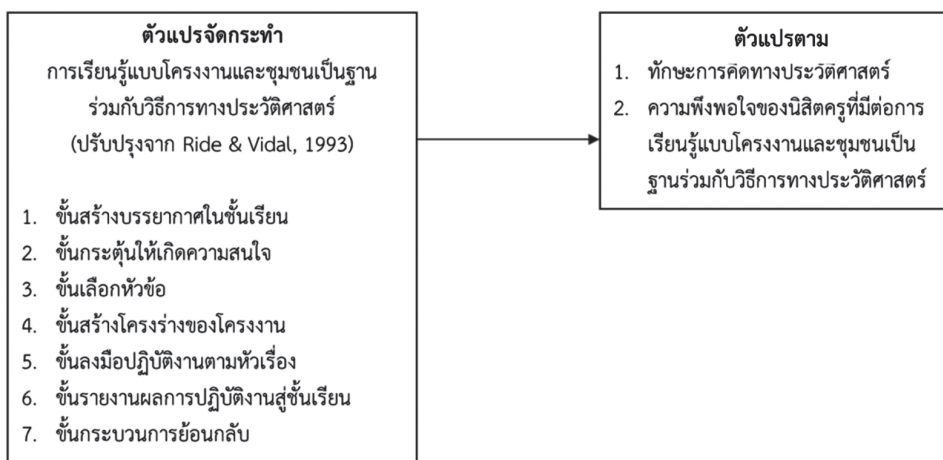
2.1 ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย คือ 1 มกราคม 2562 – 31 ธันวาคม 2562

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย



ภาพที่ 1 กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียววัดผลหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design) โดยการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1. การกำหนดกระบวนการเรียนการสอนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

1.2 ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

1.3 ประยุกต์ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

1.3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานและวิธีการทางประวัติศาสตร์ ให้มีความชัดเจน รัดกุม และครอบคลุมงานวิจัย

1.3.2 กำหนดกระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน และวิธีการทางประวัติศาสตร์ มาสังเคราะห์เป็นกระบวนการเรียนรู้

1.4 ตรวจสอบคุณภาพและปรับปรุงการเรียนการสอน

2. การเก็บข้อมูล

2.1 ระบุรูปแบบการทดลอง ผู้วิจัยเลือกการวิจัยเชิงทดลองแบบหนึ่งกลุ่มวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest Posttest Design)

2.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นิสิตครู สังกัดสาขาสังคมศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มาจากการเปิดรับนิสิตอาสาสมัครสาขาสังคมศึกษา ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 34 คน เนื่องจากการจัดกิจกรรมนี้ต้องใช้เวลานอกตารางเรียน และมีการลงพื้นที่ชุมชน โดยเป็นการลงพื้นที่ชุมชนเป็นกลุ่ม ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนในการจัดทำโครงการคือ เป็นชุมชนที่มีทุนทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์ ปลอดภัยและนิสิตสามารถเดินทางได้สะดวก ซึ่งนิสิตจะเป็นผู้คัดเลือกชุมชนและติดต่อชุมชนด้วยตนเอง โดยมีอาจารย์ผู้วิจัยเป็นที่ปรึกษาและร่วมพิจารณาในการคัดเลือกชุมชน

2.3 สร้างแผนการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

2.4 พัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

2.4.1 แบบประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ มีการให้คะแนนตามเกณฑ์ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดสมมติฐาน 2) การวิเคราะห์ลักษณะของหลักฐาน 3) การวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์ 4) การสร้างคำอธิบายเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และ 5) การสรุปผลของเหตุการณ์หรือแนวคิดที่มีต่อเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อสังคมในปัจจุบัน

2.4.2 แบบประเมินความพึงพอใจจากการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานและการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยประเมินองค์ประกอบย่อยอยู่ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านรูปแบบของกิจกรรมโครงการ 2) ด้านกระบวนการทำโครงการ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงการ 4) ด้านความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

2.5 ดำเนินการทดลองและเก็บข้อมูล

2.5.1 การดำเนินการก่อนดำเนินการ ผู้วิจัยชี้แจงจุดประสงค์ ประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยกำหนดสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ร่วมกันและกำหนดบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาและนิสิตในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐาน ชี้แจงแนวทางการเขียนโครงการ การวางแผนการทำงาน เช่น การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูล การเขียนรายงาน เป็นต้น เพื่อให้นิสิตได้นำมาใช้ในการจัดทำโครงการ จากนั้นทดสอบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ก่อนการจัดกิจกรรม

2.5.2 ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้สอนโดยดำเนินการจัดกิจกรรมโดยใช้ต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ ตามขั้นตอนที่กำหนด

2.5.3 การดำเนินการหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ประเมินทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ หลังการทำกิจกรรม และประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติและแปลผลข้อมูล

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบทดสอบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์และแบบประเมินความพึงพอใจ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนที่ประยุกต์ขึ้นด้วยการใช้สถิติ t-test for dependent และคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ตารางที่ 1: ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

กลุ่มทดลอง	n	\bar{X}	S.D.	t
ก่อน	34	12.63	3.99	6.49*
หลัง	34	18.00	4.11	

*p< .05

จาก t - test dependent ในตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

จากค่าเฉลี่ยเลขคณิตเกี่ยวกับความพึงพอใจในตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มทดลองมีความพึงพอใจในทุกองค์ประกอบ

ตารางที่ 2: ค่าเฉลี่ยเลขคณิตของคะแนนความพึงพอใจของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

หัวข้อในการประเมิน	\bar{X}	S.D.
1. รูปแบบของกิจกรรมโครงงาน		
1.1 กิจกรรมโครงงานมีความน่าสนใจ	4.50	0.89
1.2 สถานที่ในการจัดกิจกรรมโครงงานมีความเหมาะสม	4.11	0.78
1.3 ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมโครงงานมีความเหมาะสม	4.16	0.98
1.4 ระยะเวลาในการประเมินและการนำเสนอโครงงานมีความเหมาะสม	4.67	1.10
1.5 องค์กรประกอบของรูปเล่มรายงานโครงงานสื่อสารได้เข้าใจชัดเจน	4.25	1.18
2. กระบวนการทำโครงงาน		
2.1 นิสิตครูมีการวางแผนการทำโครงงานอย่างเป็นระบบ	4.15	0.89
2.2 นิสิตครูร่วมมือกันทำงานและรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ	4.82	0.99
2.3 นิสิตครูมีการสำรวจความสนใจและความจำเป็นของชุมชนในการทำโครงงาน	4.77	0.77
2.4 นิสิตครูมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ในการนำเสนอโครงงาน	4.90	0.89
2.5 นิสิตครูมีการพัฒนาทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์	4.94	0.99
3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงงาน		
3.1 นิสิตครูพึงพอใจในความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงงาน	4.41	0.75
3.2 นิสิตครูมีความภาคภูมิใจในงานของตน	4.82	0.88
3.3 นิสิตครูตระหนักถึงความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น	4.11	0.89
3.4 นิสิตครูมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนในชุมชน	4.32	0.85
3.5 นิสิตครูได้เรียนรู้กระบวนการทำโครงงาน	4.90	0.78
4. ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน		
4.1 นิสิตครูได้รับความรู้เกี่ยวกับศิลปะในชุมชน	4.25	0.95
4.2 นิสิตครูได้รับความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตและภูมิปัญญาในชุมชน	4.21	1.09
4.3 นิสิตครูได้รับความรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน	4.33	0.75
4.4 นิสิตครูได้รับความรู้จากแหล่งข้อมูลในชุมชน	4.16	0.85
4.5 นิสิตครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการทำโครงงานไปประยุกต์ในชีวิตประจำวัน	4.77	1.13

อภิปรายผล

1. การเปรียบเทียบทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครู ระหว่างก่อนและหลังจัดกิจกรรม โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลของการใช้การเรียนรู้แบบโครงงานและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mergendollar et al. (2006) Lowenthal (2006) และ Fischer, Rohde & Wulf (2007) ที่พบว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการวางแผนงานการทำงาน การประเมินข้อมูล และกระบวนการวิเคราะห์

ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำโครงการ และการวิเคราะห์แนวทางการดำเนินงาน จึงส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เนื่องจากแนวคิดของการเรียนรู้แบบโครงการ และชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ ดังที่ The College Board (2012) ระบุว่า การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดหรือมุมมองทางประวัติศาสตร์และฝึกประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานและมุมมองทางประวัติศาสตร์สามารถส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ อีกทั้งยังพบว่าการศึกษาที่ผู้เรียนได้ออกภาคสนามไปเก็บข้อมูลจากชุมชนทำให้ผู้เรียนรู้สึกประทับใจและผูกพันกับชุมชนที่ตนเข้าไปศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ดังที่งานวิจัยของ ชวนพิศ สิริพันธ์นะ (2557) และมณฑล จันทน์แจ่มใส (2558) พบว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานทำให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน ตลอดจนการบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ซึ่งทักษะดังกล่าวเมื่อนำมาผสมผสานกับวิธีการทางประวัติศาสตร์จะเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์อีกทางหนึ่ง ดังที่ Colby (2007) ได้ทำการวิจัยและพบว่า การอภิปรายแบบกลุ่มเล็กและใหญ่ การนำเสนอ ปากเปล่า อภิปรายเกี่ยวกับเอกสารชั้นต้น การพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบรรยายและการเขียนงานทางประวัติศาสตร์ การสร้างงานเขียนทางประวัติศาสตร์โดยนำแต่ละมุมมองมาร้อยเรียงเข้าด้วยกัน สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของรูปแบบที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์

2. ความพึงพอใจของนิสิตครูที่มีต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลของการใช้การเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ของนิสิตครูสาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกองค์ประกอบ คือ รูปแบบของกิจกรรมโครงการ กระบวนการทำโครงการ ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำโครงการ และความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชน เนื่องมาจากการเรียนรู้แบบโครงการและชุมชนเป็นฐานร่วมกับวิธีการทางประวัติศาสตร์ ส่งเสริมให้นิสิตได้พูดคุยกับชุมชนที่ตนสนใจที่จะเรียนรู้ ดังนั้นนิสิตจึงมีความมานะอดทนสูงถึงแม้จะพบอุปสรรคในการเรียนรู้ก็ตาม จึงส่งผลให้นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ด้วยกระบวนการดังกล่าว ดังที่งานวิจัยของ ชวนพิศ สิริพันธ์นะ (2557) พบว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ เนื่องจากผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพจริงจากการลงภาคสนาม อีกทั้งยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ตลอดจนสะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง เช่นเดียวกับที่ Ferretti, MacArthur, & Okolo (2001) ค้นพบว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการศึกษาในพื้นที่จริงทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสืบค้นทางประวัติศาสตร์และการเรียนรู้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของชุมชนนั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ในการลงชุมชนเพื่อเก็บข้อมูล ผู้สอนควรร่วมกันวางแผนและกระตุ้นให้นิสิตดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เนื่องจากนิสิตยังขาดประสบการณ์ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้สอนจำเป็นต้องแนะนำกระบวนการที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล เช่น การวางแผนในการเก็บข้อมูลเป็น Time-line ในแต่ละวันที่ลงไปเก็บข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การจัดกลุ่มประเด็นคำถามก่อนลงไปสัมภาษณ์ในชุมชน เพื่อให้คำถามไม่ซ้ำซ้อน และการใช้ภาษาเชิงบวกเพื่อจูงใจให้คนในชุมชนให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลแก่นิสิต เป็นต้น ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวจะเอื้อให้นิสิตสามารถเก็บข้อมูลมาสร้างคำอธิบายที่น่าเชื่อถือได้อย่างครบถ้วน

2. การนำเสนอข้อมูล ผู้สอนควรกระตุ้นให้นิสิตแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการทำงาน เช่น ให้นิสิตนำเสนอสาเหตุพร้อมทั้งวิธีการดำเนินแก้ไขเมื่อเผชิญปัญหาเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้มอบทุนสนับสนุนงานวิจัยจาก ทุนรายได้ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2562

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า, วิรุฒ ตั้งเจริญ, พฤทธิ ศุภเศรษฐศิริ, และ วิชัย วงษ์ใหญ่. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนเมืองในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนลาดพร้าว. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*. 14(2): 35-48.
- ชวนพิศ สิริพันธนะ. (2557). การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับอุดมศึกษา. *วิทยานิพนธ์* ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศนา แคมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน. (2557). *ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศุภณัฐ พานา. (2560). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ตามแนวคิดกระบวนการสืบสอบแสวงหาความรู้เป็นกลุ่มร่วมกับแนวคิด Magic If เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดทางประวัติศาสตร์ และการรับรู้ความรู้สึกทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์* ปร.ด. (หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). *แนวการสอนประวัติศาสตร์: ประวัติศาสตร์ไทยหลากหลายวิธีเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Beakley, B. A., Yoder, S. L. & West, L. L. (2003). *Community-based instruction: A Guidebook for Teachers*. Arlington: Council for Exceptional Children.

- Colby, S. R. (2007). **Students as Historians: The Historical Narrative Inquiry Model's Impact on Historical Thinking and Historical Empathy**. Ph.D. Thesis (Curriculum and Instruction). Dallas–Fort Worth–Arlington: University of North Texas.
- Ferretti, R. P.; MacArthur, C. D.; & Okolo, C. M. (2001). Teaching for Historical Understanding in Inclusive Classrooms. **Learning Disability Quarterly**, 24(1): 59-71.
- Fischer, G., Rohde, M. & Wulf, V. (2007). Community-based Learning: The Core Competency of Residential, Research-based Universities. **International Journal for Computer-Supported Collaborative Learning**, 2(1): 9-40.
- Ibrahim,F. & Reid, V. (2010). Integrated Use of Information Technology and People Involvement for Knowledge Management. **The International Journal of Technology, Knowledge and Society**, 6(2): 163-180.
- Lowenthal, Jeffrey N. (2006). **Project Based Learning and New Venture Creation**. The NCIIA 10th Annual Meeting, March 23-25. Northern State University. Retrieved on October 30, 2020, from <http://www.nciia.org>
- Mergendollar, John R. et al. (2006). **Pervasive Management of Project-based Learning: Teachers as Guides and Facilitators**. Buck Institution for Education. Retrieved on October 30, 2020, from <http://www.bie.org>
- The College Board. (2012). **AP World History**. New York: College Board.
- University of Pretoria. (2007). **Introduction to Community-based Learning**. Retrieved on October 30, 2020, from <http://en.wikiversity.org/wiki>

หลักการพัฒนาเครือข่ายทำงานนอกระบบในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน
ด้วยหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา
The Principle of Non-Formal Working Network
Development for the Prevention and Solution of Drug
Problems in Working Age Group Using the Buddhist
Principles and the King's Philosophy

พิศมัย ทองเที่ยง¹

Phitsamai Thongthaing

บทคัดย่อ

ปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชากรวัยทำงานส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งการทำงานในพื้นที่ที่ผ่านมาจะเห็นว่าส่วนใหญ่เครือข่ายทำงานนอกระบบยังไม่มีการพัฒนา กิจกรรมขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชากรวัยทำงานอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์บทความวิชาการนี้ วัตถุประสงค์ เพื่อเติมเต็มคุณค่าการทำงานจิตสาธารณะ สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานสู่ความสำเร็จยั่งยืน ด้วยวิธีการสังเคราะห์กรอบแนวคิดหลักพุทธธรรม-อิทธิบาท 4 ผสานศาสตร์พระราชา-หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักการงานจิตอาสา เสริมด้วยศาสตร์ตะวันตก-วงจรคุณภาพ พร้อมนำบทเรียน แนวทาง และข้อค้นพบการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน มาข้อสรุป ข้อเสนอแนะ โดยให้เหตุผลเชิงอุปนัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ “4 ขั้นตอนความสำเร็จหัวใจอาสาทำงานสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด” เริ่มจาก 1) การคิดวิเคราะห์เข้าใจวางแผนด้วยใจรัก อาสาทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 2) การเพียรทำกิจกรรมอาสาเข้าถึงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) การใส่ใจร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุบบทเรียน และประเมินผล เข้าถึงแก่นงานอาสาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด 4) การหมั่นพิจารณาไตร่ตรองพัฒนางานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานให้ดียิ่งขึ้น หมั่นเวียนเป็นวัฏจักร อันเป็นหลักสากลสามารถปรับประยุกต์ใช้ได้กับทุกคน มุ่งหวังให้กลุ่มประชาชนทุกช่วงวัย มีภูมิคุ้มกันยาเสพติด-คุณภาพชีวิตที่ดี มีระบบเฝ้าระวัง ติดตาม ดูแล และช่วยเหลือ ด้วยพลังเครือข่ายที่พึ่งพากันเองอย่างยั่งยืน พร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในอนาคต

คำสำคัญ: เครือข่ายทำงานนอกระบบ การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หลักพุทธธรรม ศาสตร์พระราชา

¹นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ (ส่วนบุคคล) แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ

Professional Level of Plan and Policy Analyst (individual), Samsen Nai Subdistrict, Phaya Thai District, Bangkok.
Corresponding author e-mail: phit1975@gmail.com

ARTICLE HISTORY: Received 24 July 2022, Revised 19 September 2022, Accepted 27 February 2023

Abstract

Drug problems in working age group affect the development of the country's economy and social systems. Previous work regarding the issue have shown that the highest proportion of non-formal working networks do not have the development of activities to mobilize the prevention and solution of drug problems in working age group in a continuous manner. The author has synthesized this academic article with the objective to enhance the value of the public mind to foster drug immunity in working age group for sustainable success.

The conceptual framework of the Buddhist principle of Iddhipada 4 (path of accomplishment) was synthesized in conjunction with the King's Philosophy- the principle of sufficiency economy philosophy, the principle of understanding, access, development and the principle of volunteer work and the western sciences: plan-do-check-act (PDCA). The lessons, guidelines, and findings of the operation to prevent and solve drug problems in working age group are used to determine conclusions and recommendations with inductive reasoning. A new body of knowledge is found in "Four Steps to Success with Volunteering Heart to Foster Drug Immunization." This commences from 1) the analytical thinking for planning with willingness to volunteer to work for the prevention and solution of drug problems 2) perseverance to conduct volunteer work to foster drug immunization and to develop the quality of life 3) attentiveness for sharing, learning, concluding lessons, and evaluation to access the core of volunteer work to prevent and solve drug problems and (4) the consideration and contemplation for better development of work for the prevention and solution of drug problems in the working age group. This is a cycle which is an international principle applicable to all members of the general public. The expectation is to ensure that people of all ages have drug immunization and a good quality of life. There is a system to watch, follow up, care for, and assist. With the power of networks that is self-sustaining we will be ready for future changes.

Keywords: *Non-formal working networks, Prevention and solution of drug problems, Buddhist principles, King's philosophy*

บทนำ

จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดโลกของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ: United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2022: 31, 33, 60, 62) พบว่า ค.ศ. 2020 ประมาณการใช้แอมเฟตามีน 34 ล้านคน คิดเป็น ร้อยละ 0.7 ของประชากรโลก โดยแนวโน้มในปี 2020 ทั่วโลกมีคนใช้ยาเสพติดเพิ่มขึ้น ร้อยละ 26 เมื่อเทียบกับปีก่อนย้อนหลัง 10 ปี และเมทแอมเฟตามีนถูกนำมารวมกับการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายการค้ามนุษย์ข้ามชาติ ซึ่งใน

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผืน และเฮโรอีน เป็นยาเสพติดหลักที่นำเป็นห่วง โดยตลาดคิตามีนมีการใช้มานาน ทั้งนี้ ในช่วงการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เผ่าระวังผู้ขายยาเสพติดเข้าถึงการบำบัด เมื่อพิจารณาภาพรวมสถานการณ์ปัญหาเสพติดในประชาคมอาเซียน ปี ค.ศ. 2020 ของ ASEAN Narcotics Cooperation Center: ASEAN-NARCO พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์/มาตรการการดำเนินงานด้านยาเสพติดทั้งทางตรงและทางอ้อม มีผู้ขายยาเสพติดที่เข้ารับการรักษาทั่วทั้งอาเซียน 81.9 คนต่อประชากร 100,000 คน เป็นผู้ใช้สารกระตุ้นประสาท (ATS) ร้อยละ 77.5 โดยประเทศไทยมีจำนวนผู้เข้ารับการรักษาเสพติดมากที่สุดในประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ ผู้ขายยาเสพติดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 39 ปี ร้อยละ 20.71 รองลงมา คือ ช่วงอายุ 25-29 ปี ร้อยละ 18.86 และช่วงอายุ 20-24 ปี ร้อยละ 18.83 (Kanato Manop, Sarasiri Rachanikorn, and Leyatikul Poonrut. 2021: 6, 111) ซึ่งส่วนใหญ่เป็นช่วงเริ่มต้นวัยทำงานและวัยทำงานเต็มตัว

จากปัญหาเสพติดในกลุ่มวัยทำงานข้างต้น เมื่อ ค.ศ. 2016 องค์การสหประชาชาติได้เปลี่ยนมุมมองต่อปัญหา ยาเสพติดเป็นเรื่องของสุขภาพ การพัฒนา และการจัดการความสมดุล ซึ่งประเทศไทยนำแนวคิด “ผู้เสพ” คือ “ผู้ป่วย” ต้องได้รับการบำบัดรักษาเสพติดมาใช้ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. 2559: 2-3, 16) โดยการดำเนินงานด้านยาเสพติดนี้อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ที่มุ่งพัฒนาประเทศด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561: 2-5) กอปรกับ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งพลิกประเทศไทยสู่ความก้าวหน้าทางสังคมมีเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. 2564: ปกหน้า) เชื่อมสู่แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565 มาตรการด้านการป้องกันและบำบัดรักษาเสพติด มุ่งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนทุกช่วงวัย พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างโอกาส และการยอมรับกลับคืน เป็นคนดี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2563: 26-27, 41, 50-53) พร้อมทั้ง มีแผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ.2563-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564 เพิ่มเติม ที่เน้นสร้างความมั่นคงในชีวิตการทำงาน และทำงานที่มีคุณค่า (Decent Work) พร้อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กระทรวงแรงงาน. 2564: 3, 31) และการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน/สถานประกอบการจะมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานทั้งในและนอกระบบ ด้วยการสร้างความร่วมมือองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง การส่งเสริมสถานประกอบการให้โอกาสแก่ประชาชนวัยทำงานที่ใช้และผ่านการบำบัดรักษาเสพติดเข้าทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2564: 33) กอปรกับ ข้อค้นพบปัญหาในพื้นที่ว่าส่วนใหญ่จะมีการจัดตั้งเครือข่ายแล้ว แต่ไม่มีการพัฒนากิจกรรมขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานอย่างต่อเนื่อง นำมาเป็นประเด็นสำคัญในการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่นี้ เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานของเครือข่ายทำงานนอกระบบมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้นำมาหลักพุทธธรรม-อริยบท 4 ผสานกับศาสตร์พระราชา-หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (ในหลวงรัชกาลที่ 9) สืบสาน

ต่อยอดพระราชปณิธาน โดยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ในหลวงรัชกาลที่ 10) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนมี “จิตอาสา” พร้อมรอบคิด ศาสตร์ตะวันตก-วงจรคุณภาพ ช่วยพัฒนาการทำงานสู่ความสำเร็จยั่งยืน สังเคราะห์ หาข้อสรุป ข้อเสนอแนะ ให้เหตุผลเชิงอุปนัย ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ “4 ขั้นตอนความสำเร็จหัวใจอาสา ทำงานสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด” วัตถุประสงค์ เพื่อเติมเต็มคุณค่าการทำงานจิตสาธารณะสร้าง ภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานสู่ความสำเร็จยั่งยืน อันเป็นหลักสากลสามารถปรับ ใช้ได้กับทุกคน พร้อมพัฒนาประเทศไทยให้เจริญก้าวหน้า มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนต่อไป

หลักพุทธธรรม: หลักอิทธิบาท 4

จากความสำคัญของปัญหาข้างต้น ได้มีการน้อมนำหลักพุทธธรรม ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 มาสังเคราะห์กับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานของ เครือข่ายทำงานนอกระบบ เพื่อเติมเต็ม การทำงานของเครือข่ายทำงานนอกระบบสู่ความสำเร็จดียิ่ง ซึ่งพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวถึง หลักอิทธิบาท 4 คือ ความเพียร ที่สร้างสรรค์ ประกอบด้วยฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา (21/303/391) โดยอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรม หนทางสู่ความสำเร็จมี 4 ประการ คือ การมีใจรัก ความเพียร การเอาใจฝักใฝ่ และการใช้ปัญญาพัฒนา งานให้ดียิ่งขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2548: 26) และในวิกิพีเดียได้กล่าวถึงอิทธิบาท 4 ว่าเป็นคุณธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จผลในเป้าหมายมี 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความ พพอใจ ปรารถนาที่จะให้งานดียิ่งขึ้น 2) วิริยะ ความเพียร หมั่นทำงานนั้น ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ ความคิด รั้งรั้งสิ่งที่ทำด้วยจิตใจฝักใฝ่ ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ หาเหตุผล คิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น จะเห็นว่าการมีใจรัก ความเพียร เอาใจฝักใฝ่ และการไตร่ตรอง ช่วยเสริมกระบวนการทำงานของ เครือข่าย สู่ความสำเร็จดียิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยการศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิต อาสาในภาคเหนือ กล่าวถึง การบูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานด้านการบริหารตน ด้วยหลักอิทธิบาท 4 ธรรมแห่งความสำเร็จ (สุนทร สุริยะรังสี. 2560: 156) นำมาผสมผสานหลอมรวมกับ ศาสตร์พระราชชา ในการดำเนินชีวิตด้วยความพอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ด้วยความ รอบรู้คู่คุณธรรม ผนวกกับหลักการทำงานในพื้นที่ด้วยความเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา พร้อมทั้ง สืบสาน รักษา ต่อยอด การทำงานด้วยหัวใจจิตอาสา ช่วยให้การงานเครือข่ายประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ศาสตร์พระราชชา

ศาสตร์พระราชชา-หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นแนว พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ได้พระราชทานชี้แนวทางการดำรงชีวิตและการแก้ไขปัญหาสู่ความสำเร็จ โดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางการดำรงชีวิตที่ยึดหลักความพอดี มีเหตุผล ไม่ประมาท (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). 2549: 2) อันเป็นหลักทาง สายกลางในการดำเนินชีวิตที่พอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกันที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และ คุณธรรม เพื่อให้ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม เกิดความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน (ปรัชญา ปานเกตุ. 2561: 11-12) ซึ่งหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำเนินชีวิตของประชาชน

ในทุกกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม เพื่อให้ก้าวทันต่อโลก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550: 32-34) ประกอบกับหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยการเข้าใจประชาชน-งานที่ทำ และเข้าถึงจิตใจประชาชนทุกพื้นที่ พร้อมพัฒนางานควบคู่กันในทุกด้าน (ปรัชญา ปานเกตุ. 2561: 49) ซึ่งในกระทรวงงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 จะทรงศึกษาทำความเข้าใจ ข้อมูล ปัจจัย รายละเอียดปัญหาอย่างถ่องแท้ก่อน แล้วค่อยทำสิ่งที่ประชาชนเขาต้องการ เพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างตรงจุด (ปราโมทย์ ไ้มักัด. 2559: 70-71) พร้อมสืบสานต่อยอดพระราชปณิธานโดยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว (ในหลวงรัชกาลที่ 10) ส่งเสริมให้คนไทยมี “จิตอาสา” ทำดีต่อสังคม สร้างความรักสามัคคีสู่ประเทศชาติ (สิน สือสวน. 2561: 14) สอดคล้องกับประสบการณ์ทำงานจิตอาสาของบริษัท สหวิริยาสตีลอินดัสตรี จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทผลิตเหล็กแผ่นรีดร้อนชนิดม้วนรายใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งได้มีการทำงาน จิตอาสาช่วยเหลือชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กิจกรรมอาสาที่ทำ อาทิ งานอาสาช่วยซ่อมแซมวัด ก่อสร้างอาคารเรียนเด็กเล็ก ทาสีกำแพงโรงเรียน ปรับปรุงระบบไฟฟ้าของโรงอาหารในโรงเรียน ร่วมพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับสัตว์ป่า สร้างหลังคา พื้นที่ ออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน และสร้างเวทีลานแอโรบิก (อารีณะ วีระวัฒน์, เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ, และนิภา ใจเรือน. 2560: 238-241) จะเห็นว่าการดำเนินชีวิตของทุกคนควรยึดหลักทางสายกลาง พอประมาณ มีเหตุผลมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้วยความรู้คู่คุณธรรมเป็นรากแก้วให้กับชีวิต ช่วยให้การใช้ชีวิตของทุกคนถูกต้อง สร้างสรรค์ และดีงาม พร้อมนำหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มาแก้ไขปัญหาคำถามการทำงานในพื้นที่สืบสานต่อยอดพระราชปณิธานโดยในหลวงรัชกาลที่ 10 ส่งเสริมการทำงาน “จิตอาสา” เพื่อสังคมส่วนรวมประเทศชาติ ผสานกับหลักธรรมอริยบท 4 ช่วยให้การงานสู่ความสำเร็จ พร้อมเสริมด้วยขั้นตอนการทำงานวงจรคุณภาพ พัฒนางานให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

วงจรคุณภาพ (PDCA)

วงจรคุณภาพเป็นวงจรวิธีการทางสถิติประยุกต์ของ W. Edwards Deming (1967: 91) เริ่มจาก 1) Design-ออกแบบ 2) Make-ทำ 3) Sell-ขาย 4) Service Test-ทดสอบบริการ และให้ดำเนินการทั้ง 4 ขั้นตอนหมุนเวียนเป็นวัฏจักรไม่มีที่สิ้นสุด โดยกระบวนการบริหารของ W. Edwards Deming นี้ประยุกต์ใช้กระบวนการจัดการของ Gulick และ Urwick ให้สั้นลง เรียกว่า วัฏจักรเดมิง (Deming Cycle) หรือ PDCA ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และนำแผนไปแก้ไขแล้วปฏิบัติใหม่ (สมคิด บางโม. 2558: 72) สรุปสาระสำคัญขั้นตอนของวัฏจักร PDCA (สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน. ม.ป.ป.: 82-83) ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) เป็นการระบุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ การพัฒนาทฤษฎี กำหนดแผนงานกิจกรรม และการวัดความสำเร็จ 2) การทดลองปฏิบัติ (Do) เป็นการดำเนินกิจกรรมตามแผน โดยประยุกต์ใช้ความรู้ที่ดีที่สุดในการปฏิบัติ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ 3) การตรวจสอบ (Check) เป็นการศึกษาผลลัพธ์เพื่อดูความก้าวหน้าแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เรียนรู้ และแก้ไข้ปัญหา 4) การปฏิบัติจริง (Action) เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการ เรียนรู้ ให้ดียิ่งขึ้น จะเห็นว่าการวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ใช้พัฒนาการดำเนินงานมุ่งสู่ผลความเป็นเลิศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปลั่งคิดบวกในการบริหารงานตามแนวพุทธบูรณาการที่ใช้กระบวนการสะสมปลั่งคิดบวกด้วยระบบ PDCA ของ Deming ในการบริหารงานผ่านระบบสู่ความสำเร็จยั่งยืน ได้แก่ Plan-ค้นหา Do-นำไปใช้ Check-ตรวจสอบ Action-น้อมรับ (พระครูอุทัยธรรมมา

นุกูล (สามารถ อิทธิญาโณ). 2560: 97-99) และงานวิจัยรูปแบบการจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัย ยาเสพติด และอบายมุขได้ใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการขั้นตอนวางแผน ปฏิบัติ ตรวจสอบ และสะท้อนผล โดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย (กัญญารัตน์ นามวิเศษ. 2562: 21) นำกรอบคิดทั้งหมดมาสังเคราะห์กับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน เสริมเติมเต็มคุณค่างานเครือข่ายวัยทำงานนอกระบบสู่ความสำเร็จดียิ่งขึ้น

การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน

จากการประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษว่าด้วยปัญหายาเสพติดโลก ค.ศ. 2016 (United Nations General Assembly Special Session 2016: UNGASS 2016) ได้เปลี่ยนมุมมองต่อปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องของสุขภาพ ระบบสาธารณสุข อาชญากรรม สิทธิมนุษยชน ความยากจน การพัฒนา ฯลฯ ซึ่งเป็นนโยบายมุ่งเน้นจัดการความสมดุลในการแก้ปัญหายาเสพติด โดยประเทศไทยนำทิศทางยาเสพติดโลกมาเป็นนโยบายยาเสพติดของไทยมีแนวคิด “ผู้เสพ” คือ “ผู้ป่วย” ต้องได้รับการบำบัดรักษาเสพติด (สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. 2559: 2-3, 16) สอดคล้องกับรายงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Discussion Paper) ของ United Nations Office on Drugs and Crime: UNODC (n.d.: 17) กล่าวถึงผลกระทบต่อการใช้แนวคิดชุมชนบำบัดของประเทศกัมพูชา จีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และประเทศไทย ซึ่งเป็นรูปแบบการให้บริการและบำบัดรักษาเสพติดของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยนโยบาย ยาเสพติดนี้อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ด้านความมั่นคง มุ่งแก้ไขปัญหามีผลกระทบต่อความมั่นคง/ปลอดภัยของประชาชนระดับชาติ สังคม และชุมชน พร้อมมีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาประเทศไทยให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนามาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2561: 2-5) เชื่อมสู่ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มุ่งพลิกประเทศไทยสู่ความก้าวหน้าทางสังคมและเศรษฐกิจที่สร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน มุ่งให้ประเทศไทยเป็นประตูการค้าการลงทุนและยุทธศาสตร์ทางโลจิสติกส์ที่สำคัญของภูมิภาค ด้วยการปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจนวัตกรรม พัฒนาคนยุคใหม่ มุ่งสร้างสังคมแห่งโอกาส และเปลี่ยนผ่านสังคมและเศรษฐกิจไปสู่ความยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2564: ปกหน้า, 72, 75) พร้อมแผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ.2563-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564 เพิ่มเติม ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 เน้นสร้างความมั่นคงในชีวิตการทำงาน และทำงานที่มีคุณค่า (Decent Work) โดยพัฒนาแรงงานให้มีศักยภาพสูง สร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน พร้อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กระทรวงแรงงาน. 2564: 3, 31-32) และแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565 มาตรการป้องกันและบำบัดรักษาเสพติด สนับสนุนการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มประชาชนวัยทำงาน และกลุ่มประชาชนทั่วไป ที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สร้างกระแสสังคมให้มีความตระหนักรู้ มีส่วนร่วมป้องกันยาเสพติด และเสริมสร้างพื้นที่ปลอดภัย โดยการมีส่วนร่วมของกลไกพื้นที่ มีระบบดูแล ช่วยเหลือ และเฝ้าระวัง พร้อมการดูแลผู้ใช้ ผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาเสพติด และลดผลกระทบจากยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2563: 26-27) โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีกรอบการดำเนินงานที่สำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการป้องกัน

และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2565 ในกลุ่มประชาชนวัยทำงานมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานทั้งในและนอกระบบ เน้นการสร้างความร่วมมือองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง และสร้างการรับรู้ป้องกันไม่ให้อาสาสมัครประชาชนวัยทำงานเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาเสพติดทั้งการใช้และค้ายาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมสถานประกอบการให้โอกาสแก่ประชาชนวัยทำงานที่เข้ายาเสพติดและผ่านการบำบัดรักษาเข้าทำงานในสถานประกอบการ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2564: 33)

นอกจากนี้ จากการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ผ่านมาของผู้เขียน และการลงพื้นที่การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงานของหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ความรับผิดชอบของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภาค/กรุงเทพมหานคร (สำนักงาน ป.ป.ส.ภาค/กรุงเทพมหานคร) พบว่า การทำงานของเครือข่ายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ต่อเนื่องจะต้องอาศัยแกนนำและสมาชิกเครือข่ายที่มีจิตสาธารณะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมจริง ๆ บางพื้นที่กลไกการดำเนินงานและเครือข่ายขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงาน การทำงานในพื้นที่ของเครือข่ายทำงานนอกระบบจะมีการบูรณาการหน้าที่ภารกิจ ที่รับมอบหมายจากหน่วยงานภาครัฐหลาย ๆ หน่วยงานแบบเป็นองค์กรรวม และพื้นที่บางจังหวัดมีการจัดตั้งเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดแล้ว แต่ยังไม่มีการพัฒนากิจกรรมที่จะขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงานร่วมกันในระดับพื้นที่ จังหวัด และภาค นอกจากนี้ เครือข่ายทำงานนอกระบบบางพื้นที่ยังไม่มีกระบวนการทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน และแกนนำเครือข่ายที่มีความเข้มแข็งจะทำให้เครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความเข้มแข็งด้วย

จะเห็นว่าแนวทางจากการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน อาทิ การรณรงค์ให้ความรู้ ค้นหา ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ พัฒนาคุณภาพชีวิตและการเสริมสร้างพัฒนาเครือข่าย พร้อมประเด็น ประสบการณ์และข้อค้นพบ เป็นกรอบคิดในการสังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยแรงงานนอกระบบ: วิถีชีวิต การทำงาน การดูแลสุขภาพและสังคม กรณีศึกษากลุ่มเย็บผ้า ตำบลบ้านเม็ง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น กล่าวถึงครอบครัว เครือข่ายกลุ่มวัยทำงาน และชุมชน มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพและสังคมของวัยทำงานมากที่สุด (สุวิทย์ อินนามมา, 2553: 379) และงานวิจัยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ “Smart City Korat Startup” กล่าวถึงปัจจัยองค์ประกอบของเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่ ได้แก่ จังหวะเวลา ด้านทีมไอเดีย แผนธุรกิจ และเงินทุน ซึ่งนำหลักอิทธิบาท 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่ Startup (เบญจมาศ สุวรรณวงศ์ และคนอื่น ๆ, 2563: 217-218, 223) รวมถึง งานวิจัยยุทธศาสตร์การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดอย่างยั่งยืนในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร พบว่า 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ คือ การมุ่งเน้นการสร้างและพัฒนาเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยเสริมแรงจูงใจทั้งภาครัฐและเอกชนมีส่วนร่วมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดแก่เยาวชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ และคนอื่น ๆ, 2561: 137-138) ทั้งนี้ สมาชิกเครือข่ายทำงานนอกระบบในพื้นที่จะมีทั้ง ผู้ประกอบการ หัวหน้างานแกนนำวัยทำงาน กลุ่มวัยทำงาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำหมู่บ้าน/ชุมชน อบต. อสม. อสร. ประชาชนในชุมชน ฯลฯ ที่ทำงานอาสาเพื่อสังคมส่วนรวม หลอมรวมกับหลัก

อิทธิบาท 4 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา หลักการทำงานจิตอาสาและ กรอบแนวคิดวงจรคุณภาพ เสริมเต็มเต็มกระบวนการทำงานของเครือข่ายทำงานนอกระบบในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานมุ่งผลสู่ความสำเร็จต่อเนื่องและยั่งยืน

การสังเคราะห์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่ม ประชาชนวัยทำงานของเครือข่าย

จากความสำคัญของปัญหา กรอบแนวคิด การดำเนินงาน และข้อค้นพบ จากการดำเนินงานใน พื้นที่ นำมาสังเคราะห์ร่วมกับบทเรียนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชน วัยทำงานของเครือข่าย แยกเป็นประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหา รูปแบบ กระบวนการผลการดำเนินงาน และ แนวคิด เพื่อยืนยันว่าองค์ความรู้ใหม่นี้สามารถปรับประยุกต์ใช้ได้จริงในพื้นที่ สรุปสาระสำคัญดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1: การสังเคราะห์การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชน วัยทำงานของเครือข่าย

บทเรียน	เนื้อหา	รูปแบบ	กระบวนการ	ผลผลิต	แนวคิด
บทเรียนการ ดำเนินงาน ป้องกันและ แก้ไขปัญหา ยาเสพติด ในสถาน ประกอบการ เครือสหพัฒน์ กบินทร์บุรี (สุวิชาญ รัชัษรตนการ, 2559: 136-179)	สวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ พิบูลย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ ครอบคลุม 4 อบต. ได้แก่ อบต.นาแรม อบต.นนทรี อบต.วังตาล และ อบต.ในสถาน กบินทร์ มีชุมชนตั้งอยู่โดย รอบสวน 8 ชุมชนมีบริษัท ตั้งอยู่ 29 แห่งโดยเป็นบริษัท ในเครือสหพัฒน์ 28 แห่ง และเป็นบริษัทที่เข้ามาเช่าพื้นที่ 1 แห่งส่วนใหญ่เป็นสถาน ประกอบการผลิตเสื้อผ้า รองเท้าสำเร็จรูป และถุง ลมนิรภัย	เครือข่าย สถาน ประกอบ การป้องกัน ยาเสพติด	1. จัดตั้งคณะทำงานโครงการ เครือสหพัฒน์ฯ กบินทร์บุรี สี่ชาว 2. ประชุมคณะทำงานฝ่าย ต่าง ๆ เดือนละครั้ง 3. ประสานหน่วยงานภาค รัฐ สนับสนุนการอบรมให้ ความรู้คณะทำงานวิทยากร หัวหน้างาน พนักงาน ของ แต่ละบริษัท 4. จัดทำแผนการดำเนิน กิจกรรมร่วมกัน งบประมาณ เครือข่าย ได้แก่ 6.1) อำนวยการบริหาร จัดการ: จัดทำนโยบาย ป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติด จัดทำฐานข้อมูล จัดซื้อชุดตรวจหาสารเสพ ติด และศึกษาดูงาน 6.2) เฝ้าระวังและบำบัด รักษา	1. มีฐาน ข้อมูลสมาชิก เครือข่าย 2. เกิดระบบ เฝ้าระวัง ปัญหา ยาเสพติด ระหว่างสถาน ประกอบการ 3. เกิดเครือ ข่ายความ ร่วมมือ ระหว่าง สถาน ประกอบการ และชุมชน	1. มีการดำเนินงาน วางแผน การดำเนิน กิจกรรมแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ควรเติมเต็ม การทำงานเครือข่าย ให้ครบวงจรด้วยกรอบ แนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA และหลักการ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา มุ่งผลสู่ความเป็นเลิศ ยั่งยืน 2. มีกิจกรรมจิต สาธารณะ และ กิจกรรมพึงธรรมะควร เต็มรายละเอียดธรรมะ ในการทำงานเครือข่าย ด้วยหลักอิทธิบาท 4 ธรรมหนทางสู่ความ สำเร็จ 3. กิจกรรมหารายได้ เสริม ควรเสริมการ เป็นแบบอย่างที่ดีใน การใช้ชีวิต-การงาน ของสมาชิกเครือข่าย ด้วยกรอบคิดหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอ เพียง ให้กับกลุ่มวัย ทำงาน และประชาชน

ตารางที่ 1: (ต่อ)

บทเรียน	เนื้อหา	รูปแบบ	กระบวนการ	ผลผลิต	แนวคิด
	จุดเริ่มต้นการทำงาน ป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในระยะแรก เป็นการรณรงค์ให้สถานประกอบการในเครือข่ายสหพัฒน์พิบูลย์ เข้าร่วมโครงการโรงงานสีเขียว และได้ร่วมมือกับภาครัฐดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในรูปแบบเครือข่ายสถานประกอบการสีเขียวโดยมอบหมายให้แกนนำชมรมบริหารงานบุคคลเครือข่ายสหพัฒน์เป็นผู้ดำเนินการเครือข่ายสหพัฒน์ ป้องกันยาเสพติด		6.3) กิจกรรมป้องกันยาเสพติด และกิจกรรมทางเลือก: กิจกรรมลานกีฬา กิจกรรมจิตสาธารณะ บำเพ็ญประโยชน์ ประกวดขายของในงานเปิดธรรมะ ทุกวันพระ พิธีกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณตน 7. บูรณาการหน่วยงานภาคีในพื้นที่		
เครือข่าย การดำเนินงานป้องกัน ยาเสพติด สำนักงาน สวัสดิการ และคุ้มครอง แรงงาน จังหวัดลำพูน, (สำนักงาน สวัสดิการ และคุ้มครอง แรงงาน จังหวัดลำพูน, 2553: 1-11)	สสค.ลำพูน เริ่มจัดทำ โครงการโรงงานสีเขียว ปลอดภัยยาเสพติด เมื่อ ปี 2543 ในพื้นที่นิคม อุตสาหกรรมภาคเหนือ มี สถานประกอบการตั้งอยู่ในนิคม 17 แห่ง ผู้บริหาร สถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นชาวญี่ปุ่น ซึ่งในระยะแรกสถานประกอบการไม่ค่อยให้ความร่วมมือ เข้าร่วมโครงการโรงงานสีเขียว ภายหลังจากได้มีตัวแทน กงสุลญี่ปุ่นประจำจังหวัด เชียงใหม่มาชี้แจงทำความเข้าใจถึงความจำเป็น และประโยชน์ที่จะได้รับจึงมี สถานประกอบการต่าง ๆ เข้าร่วมโครงการโรงงานสีเขียว มากขึ้น และมีการ ให้ความร่วมมือกับภาครัฐ จนถึงปัจจุบัน	โครงการ โรงงานสีเขียว ปลอดภัย ยาเสพติด ในเครือข่าย สถานประกอบการ	1. แต่งตั้งคณะทำงาน โครงการโรงงานสีเขียวระดับ จังหวัด 2. จัดประชุมคณะทำงาน 3. ประชุมชี้แจงโครงการ เชิญชวนสถานประกอบการ เข้าร่วมโครงการ 4. ดำเนินการจัดกิจกรรม รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด 5. เป็นที่ปรึกษาและ สนับสนุนการจัดกิจกรรม ด้านป้องกันแก้ไข และเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดให้กับ สถานประกอบการ 6. ประสานชี้แจงสถาน ประกอบการเตรียมความพร้อมเข้ารับการตรวจ ประเมินผลตามเกณฑ์ โครงการโรงงานสีเขียว 7. จัดทำแผนการตรวจ ประเมิน ประชุมชี้แจง คณะทำงาน เพื่อกำหนด แนวทางและประเมินผล 8. คณะทำงานร่วมออก ตรวจประเมิน 9. จัดประชุมพิจารณา ผลการตรวจประเมินและ รายงานผลให้จังหวัดและ กรมสวัสดิการและคุ้มครอง แรงงานรับทราบ 10. แจ้งผลการตรวจ ประเมิน 11. ขยายผลไปสู่ สถานประกอบการอื่น	- เกิดเครือข่าย การดำเนินงาน ด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้า ระวังปัญหา ยาเสพติด ทั้งหน่วยงาน ภาครัฐ และเอกชน	1. มีการดำเนินงาน วางแผน ออกตรวจ ประเมินผล และขยายผล ซึ่งมี กรอบแนวคิดวงจร คุณภาพ PDCA ผัง อยู่ในการดำเนินงาน 2. การดำเนินงาน จัดกิจกรรมเสริม กรอบแนวคิดหลักอิทธิ บาล 4 หลักเข้าใจ เข้า ถึง พัฒนา และการ ทำงานจิตอาสา เพื่อ ให้การทำงานสู่ความ สำเร็จในการดำเนิน งานดียิ่งขึ้น 3. ควรเพิ่มกิจกรรม การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตด้วยกรอบคิดหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอ เพียงให้กับสมาชิก เครือข่าย เพื่อเป็นแบบ อย่างที่ดีในการดำเนิน ชีวิต - การทำงานให้ กับกลุ่มวัยทำงาน และ ประชาชนทั่วไป

จากตารางจะเห็นว่าบทเรียนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานของเครือข่าย บางส่วนปฏิบัติตามกรอบแนวคิดวงจรคุณภาพ ได้แก่ การวางแผน ปฏิบัติตามแผน ตรวจสอบ และปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีทั้งที่ปรากฏชัดเจนและแฝงอยู่ในกระบวนการดำเนินงาน และมีกิจกรรมธรรมะที่ควรเสริมเติมเต็มรายละเอียด การดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดสู่สำเร็จดีด้วยหลักอริยบท 4 ได้แก่ การมีใจรัก ความเพียร เอาใจใส่ฝึกฝน และไตร่ตรอง ปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่ง พร้อมทั้ง ควรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทหารายได้เสริม ด้วยการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมสมาชิกเครือข่ายทำงานนอกระบบดำเนินชีวิต-อาชีพ อยู่บนความพอดี เหตุผล มีภูมิคุ้มกัน ซื่อสัตย์ สุจริต รู้รักสามัคคี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับกลุ่มวัยทำงาน และประชาชนทั่วไป รวมทั้ง การนำหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และการทำงานจิตอาสาธรรมา สนับสนุนการทำงานเครือข่ายอาสาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หลักการพัฒนาเครือข่ายทำงานนอกระบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานด้วยหลักพุทธธรรมกับศาสตร์พระราชา

จากความสำคัญของปัญหา กรอบแนวคิดหลักพุทธธรรม-อริยบท 4 ศาสตร์พระราชา-หลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา หลักการทำงานจิตอาสา และหลักวงจร คุณภาพ พร้อมบทเรียน แนวทางการดำเนินงาน และข้อค้นพบจากการดำเนินงานป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานในพื้นที่ สังเคราะห์หาข้อสรุป ข้อเสนอแนะ ให้เหตุผลเชิงอุปนัย ตกผลึกเป็นองค์ความรู้ใหม่ “4 ขั้นตอนความสำเร็จหัวใจอาสาทำงานสร้างภูมิคุ้มกัน ยาเสพติด” โดย เครือข่ายทำงานนอกระบบในพื้นที่ หมายถึง คณะกรรมการ แกนนำ และสมาชิกเครือข่ายทำงานนอกระบบ ซึ่งมีการดำเนินงาน เริ่มจาก

1. **คิดวิเคราะห์เข้าใจวางแผนงานป้องกันด้วยใจรักทำงานอาสา** เครือข่ายทำงานนอกระบบ มีใจรักงานสาธารณะอาสาทำงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน โดย ทุกปีหมั่นจัดหรือเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็น คิดวิเคราะห์ ทำความเข้าใจ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ สาเหตุ ปัจจัย สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อจัดทำแผนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานในพื้นที่

2. **เพียรทำกิจกรรมอาสาเข้าถึงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดสู่ความพอเพียง** เครือข่ายทำงานนอกระบบ มีความขยันหมั่นเพียร เรียนรู้ หาวิธีที่เหมาะสมที่สุดในการดำเนินงานจัดกิจกรรมป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดเข้าถึงกลุ่มประชาชนวัยทำงานในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยเลือกวิธีที่สะดวก รวดเร็ว ครอบคลุม และประหยัดกว่าในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พร้อมใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นตัวช่วยสนับสนุนสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยบูรณาการ หน่วยงานภาคีในพื้นที่ดำเนินกิจกรรม

2.1 **ส่งต่อข้อมูล** ให้ความรู้ โทษพิษภัย กฎหมาย แนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในกลุ่มประชาชน วัยทำงาน ผ่านช่องทางไลน์ เฟสบุ๊ก แผ่นพับ โปสเตอร์ ไลน์ ฯลฯ

2.2 **ให้คำปรึกษา-แนะนำ** ปัญหาชีวิต การเงิน ครอบครัว ปัญหาอื่น ๆ พร้อมปัญหาเสพติด โดยชวนพูดคุย หาสาเหตุ พร้อมแนะนำวิธีปฏิบัติตนให้ปลอดภัยยาเสพติด สถานที่บำบัดรักษาเสพติด การแฉะยาเสพติด ให้กับกลุ่มวัยทำงานที่มีปัญหาเป็นแบบพี่น้อง หรือเพื่อนช่วยเพื่อน

2.3 ให้อภัย โอกาส ให้กำลังใจ ที่ยืนในสังคม มีการติดตาม ให้ความช่วยเหลือกลุ่มวัยทำงานผู้ที่เคยพลาดพลั้ง เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ไม่ให้กลับไปเสพยาเสพติดซ้ำ หรือป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปอยู่ในวังวนของยาเสพติดอีก

2.4 เป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับกลุ่มวัยทำงาน และประชาชนทั่วไป โดยใช้ปัญญา รู้คิดชอบ ดำเนินชีวิต-อาชีพ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พอดี พอประมาณ มีเหตุผล ภูมิคุ้มกัน ชื่อสัตย์ สุจริต รู้รักสามัคคี เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นใช้ปัญญาและสติ หาทางออกที่สร้างสรรค์ ถูกต้อง และดีงามให้กับชีวิต เป็นเกราะป้องกันภัยจากยาเสพติด

3. ใส่ใจประเมินผลเข้าถึงแก่นงานอาสาเพื่อส่วนรวม เครือข่ายทำงานนอกระบบ มีใจฝึกฝน ใส่ใจหมั่นจัดหรือเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุบทบทเรียน และสรุปประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานของตนกับคนอื่น ๆ ทั้งการทำงานที่สำเร็จ และไม่สำเร็จ พร้อมร่วมรับฟัง และให้ข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงานที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง

4. ใคร่ครวญพัฒนางานเครือข่ายอาสาให้ดียิ่งขึ้น ทุกปีเครือข่ายทำงานนอกระบบหมั่นพิจารณาไตร่ตรองนำบทเรียนการดำเนินงานที่สำเร็จ และไม่สำเร็จ พร้อมทั้ง ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ มาพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอาสาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน พร้อมบูรณาการหน่วยงานภาคีในพื้นที่ทำงานเครือข่ายทำงานนอกระบบสู่ความสำเร็จเป็นเลิศและยั่งยืน

โดยให้ดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน หมั่นเวียนเป็นวัฏจักรไม่สิ้นสุด เพื่อสร้างคุณค่าการทำงานจิตสาธารณะ สู่ความสำเร็จดียิ่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดกลุ่มประชาชนวัยทำงาน ช่วยให้ประชาชนวัยทำงานมีศักยภาพ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสังคม มีคุณภาพชีวิตที่ดี พร้อมพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

บทสรุป

ปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยทำงานส่งผลกระทบต่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศ จากการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยแรงงานที่ผ่านมา พบว่า ในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการจัดตั้งเครือข่ายแล้ว แต่ไม่มี การพัฒนากิจกรรมขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หรือบางพื้นที่เครือข่ายขาดการบูรณาการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยทำงานอย่างต่อเนื่อง จึงได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดหลักพุทธธรรม-อิทธิบาท 4 ผสานศาสตร์ พระราชา-หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และหลักการงานจิตอาสา เสริมด้วย หลักจรรยาบรรณภาพ พร้อมบทเรียน แนวทาง และข้อค้นพบ การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน หาข้อสรุป ข้อเสนอแนะ โดยให้เหตุผลเชิงอุปนัยเป็นองค์ความรู้ใหม่ “4 ขั้นตอนความสำเร็จหัวใจอาสาทำงาน สร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด” เพื่อเติมเต็มคุณค่าการทำงานจิตสาธารณะสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน สู่ความสำเร็จยั่งยืน เริ่มจาก 1) คิดวิเคราะห์เข้าใจวางแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยทำงานด้วยใจรักอาสาทำงานเพื่อส่วนรวม 2) เพียรทำกิจกรรมอาสาป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเข้าถึงการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ในกลุ่มประชาชนวัยทำงาน พร้อมพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) ใส่ใจร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุบทบทเรียน และสรุปประเมินผล เข้าถึงแก่นงานอาสาป้องกันและ

แก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานอย่างแท้จริง 4) หมั่นพิจารณาไตร่ตรองพัฒนางาน ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนวัยทำงานของเครือข่ายทำงานนอกระบบให้ดียิ่งขึ้นไป โดยดำเนินงานทั้ง 4 ขั้นตอน หมุนเวียนเป็นวัฏจักรไม่สิ้นสุด อันเป็นหลักสากลสามารถปรับใช้ได้กับทุกคน มุ่งหวังให้ในเชิงนโยบาย หน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเครือข่ายทำงานนอกระบบด้วยกรอบคิดหลักธรรมกับศาสตร์พระราชาสู่ การปฏิบัติจริงในพื้นที่ เชิงปฏิบัติ คณะทำงาน แกนนำ และสมาชิกเครือข่ายทำงานนอกระบบปรับ ประยุกต์ใช้ 4 ขั้นตอนความสำเร็จ ทำงานจิตสาธารณะสร้างภูมิคุ้มกัน ยาเสพติดให้เหมาะกับบริบท ของตน พร้อมเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต-อาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้ง พัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ใหม่นี้สร้างเป็นนวัตกรรมที่มีคุณค่ากับสังคม และในการศึกษาครั้งต่อไป ศึกษา พัฒนา ต่อยอด การทำงานในมิติอื่นด้วยกรอบคิดหลักธรรมกับศาสตร์พระราชา ช่วยให้ประชาชน ทุกช่วงวัย รวมทั้งกลุ่มวัยทำงาน มีภูมิคุ้มกันยาเสพติดและคุณภาพชีวิตที่ดี พัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมไทย ให้เจริญมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงแรงงาน. (2564). **แผนปฏิบัติการด้านแรงงาน (พ.ศ.2563-2565) ฉบับทบทวน พ.ศ. 2564 เพิ่มเติม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน.
- กัญญารัตน์ นามวิเศษ. (2562). รูปแบบบริหารจัดการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยยาเสพติดและอบายมุข แบบมีส่วนร่วม. **วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 6(1): 21.
- เบญจมาศ สุวรรณวงศ์, พระมหาสุพร รุกขิตธมโม, มนัสพล ยังทะเล, และเบญญาภา จิตมั่นคงภักดี. (2563). **การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการใหม่เชิงพุทธเพื่อมุ่งสู่ ‘Smart City Korat Startup’**. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.
- ปรัชญา ปานเกตุ. (2561). **สารานุกรมศาสตร์พระราชา (Encyclopaedia of the King’s Philosophy)**. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- ปราโมทย์ ไม้กลัด. (2559). **การทรงงานของพ่อในความทรงจำ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท โรงพิมพ์ตะวันออก จำกัด (มหาชน).
- พระครูอุทัยธรรมานุกูล (สามารถ อธิญาโณ). (2560). **พลังคิดบวกในการบริหารงานตามแนวพุทธ บูรณาการ**. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**. 8(2): 97-99.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). **ธรรมนุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน)**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- ภิรมย์ศักดิ์ กิจพัฒนาสมบัติ, เกษมชาติ นเรศเสนีย์, และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2561). **ยุทธศาสตร์การ สร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาสิ่งเสพติดอย่างยั่งยืนในเยาวชนของกรุงเทพมหานคร**. **วารสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม**. 5(1): 131-142.
- สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. (2559). **การปรับ นโยบายการแก้ไขปัญหาเสพติดของชาติ ประชากรรัฐร่วมใจสร้างหมู่บ้าน/ชุมชนมั่นคง ปลอดภัยยาเสพติด พ.ศ. 2559-2560**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.oncb.go.th/Home/downloadmanual/GuidelinesImplementPlanForOperations2016.pdf>

- สมคิด บางโม. (2558). **องค์การและการจัดการ (Organization and Management)**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: บริษัท จูน พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สาโรจน์ โอพิทักษ์ชีวิน. (ม.ป.ป.). **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร: เพื่อสร้างและรักษาความได้เปรียบเชิงแข่งขันไว้ให้ยั่งยืนในโกลบอลไลเซชัน (Management and Organization Behavior: Creating and Sustaining Competitive Advantage in a Globalization)**. กรุงเทพฯ: บริษัท ซีวีแอล การพิมพ์ จำกัด.
- สิน สือสวน. (2561). **การส่งเสริมคุณธรรม “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา” สร้างคนดีสู่สังคม**. กรุงเทพฯ: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- สุนทร สุริยะรังษี. (2560). **การศึกษาแนวคิดและวิธีปฏิบัติของเครือข่ายบัณฑิตอาสาในภาคเหนือ**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- สุวิชาญ รักษัตนากร. (2559). **รวมพลังสถานประกอบการ ประชากรรัฐร่วมใจ ปลอดภัยยาเสพติด**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- สุวิทย์ อินนามมา. (2553). **รายงานนอกระบบ: วิถีชีวิต การทำงาน การดูแลสุขภาพและสังคม กรณีศึกษากลุ่มเย็บผ้าตำบลบ้านเม็ง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น**. *วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข*. 5(3): 379.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (2564). (ร่าง) **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13**. สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=plan13>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). **แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2564). **แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2565**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2549). **เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต**. กรุงเทพฯ: สำนักงาน กปร.
- สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน. (2553). **เครือข่ายการดำเนินงานป้องกันยาเสพติดสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน**. ลำพูน: สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดลำพูน.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). **ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อารีณะ วีระวัฒน์, เสาวลักษณ์ ศรีสุวรรณ, และนิภา ใจเรื่อน. (2560). **องค์กรคุณธรรม สร้างคนดีสังคมดี**. กรุงเทพฯ: บริษัท คอนแทน ดีไซน์ จำกัด.

- Kanato Manop, Sarasiri Rachanikorn and Leyatikul Poonrut. (2021). **ASEAN Drug Monitoring Report 2020**. Bangkok: ASEAN Narcotics Cooperation Center.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2022). **World Drug Report 2020: 1 Executive Summary Policy Implications**. Vienna: UNODC.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (n.d.). **Transition from Compulsory Centres for Drug Users to Voluntary Community-based Treatment and Services: Discussion Paper**. Retrieved on June 20, 2022, from https://www.unodc.org/roseap/uploads/archive/documents/Publications/2015/hiv/Discussion_Paper_on_Transition_from_CCDUs_Edited_Final4_04Sept15.pdf
- W. Edwards Deming. (1967). **What Happened In Japan?**. 2nd ed. Washington: Industrial Quality Control.

JSSOC

Journal of Social Sciences Srinakharinwirot University

